

Pokazatelji posvojnosti i lica u jezicima novogvinejske aree

Perković, Josip

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:322889>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-19**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

Sveučilište u Zagrebu

Filozofski fakultet

Odsjek za lingvistiku

Josip Perković

Pokazatelji posvojnosti i lica u jezicima novogvinejske aree

Diplomski rad

Mentor: prof. dr. sc. Ranko Matasović

Komentor: dr. sc. Jurica Polančec

Zagreb, veljača 2023.

Kratice i glose

A	subjekt/subjekt prijelaznog glagola, indeks lica subjekta
A	indeks lica subjekta
AAO	asmat-avju-ok jezici
ABS	apsolutiv
AI	jezici Admiralskih otoka
AN	austronezijski jezici
AN	živo
AP	apozicijska (posvojnost)
APR	apozicijska riječ
ART	član
CLF	klasifikator
D	dativ (u glosama)
DM	obilježavanje zavisnika (dependent marking)
DU	dvojina
EKH	jezici enga-keva-huli
ERG	ergativ
FH	jezici finisterre-huon
EXC	ekskluzivna zamjenica
FS	jezici finisterre-saruwaged
FSZ	flektirana spojna zamjenica
FSZD	flektirana spojna zamjenica s dvostrukom sročnosti
HM	obilježavanje glave (head marking)
IBH	jezici istočnog Bird's Head
IMP	istočni malajsko-polinezijski jezici
INAN	neživo
INC	inkluzivna zamjenica
IPJ	istočni papuanski jezici
JB	južnobugenvilski jezici
JBH	jezici južnog Bird's Head
JH	južnohalmaherski zapadno-novogvinejski jezici
KSA	jezici kalamac-south adelbert
LOC	lokativ
M	muški rod
MM	mezomelanezijski jezici
m.r.	muški rod
N	srednji rod
NAN	papuanski (tj. neaustro-nezijski) jezici
NEG	negacija
neot.	neotuđiv
NG	Nova Gvineja; novogvinejski
NGA	novogvinejska area
NP	imenska skupina
NSG	ne-jednina
O	objekt (u glosama)
ot.	otuđiv

P	objekt, indeks lica objekta
PKL	proklitika
PL	množina
POSS	pertenziv
POSS-P	posvojni pokazatelj
PRF	prefiks
PSSM/PSSM	posjedovano
PSSR/PSSR	posjedovatelj
PSSV/PSSV	posesiv
PSZ	posvojna spojna zamjenica
PSZD	posvojna spojna zamjenica s dvostrukom sročnosti
PV	jezici papuanskog vrha
R	(nespecificirani) rod
REL	relacijska proklitika
S	subjekt neprijelaznog glagola
Sa	subjekt prijelaznog glagola
SB	sjevernobugenvilski jezici
SB	subjekt (u glosama)
SG	jednina
SMP	središnji malajsko-polinezijski jezici
SNG	sjeverno-novogvinejski jezici
Sp	subjekt neprijelaznog glagola
SPEC	specifikator
SUF	sufiks
TAP	jezici timor-alor-pantar
TAM	vrijeme; vid; način
TNG	transnovogvinejski jezici
V / v	glagol; glagolski
ZBH	jezici zapadnog Bird's Head
ZO	zapadni oceanijski jezici
ZPJ	zapadni papuanski jezici
ž.r.	ženski rod
OM	jukstapozicija (bez obilježavanja)
1, 2, 3	lica

Sadržaj

Kratice i glose.....	i
Sadržaj.....	ii
i. Uvod i ciljevi rada.....	1
ii. Opće napomene o jezicima, kraticama, konvencijama i uzorku	6
I. dio – O adnominalnoj posvojnosti i glagolskim licima u jezicima novogvinejske aree	8
I. 1 Glagolski pokazatelji lica u jezicima novogvinejske aree	8
I. 2 Pregled posvojnosti i relevantnih posvojnih konstrukcija u jezicima novogvinejske aree	10
I. 2. 1 Spojne zamjenice	11
I. 2. 2 Izražavanje neutuđive posvojnosti	12
I. 2. 3 Izražavanje otuđive posvojnosti.....	15
a) Jukstapozicija i padeži.....	15
b) Vezani posvojni pokazatelji (POSS-P)	17
c) Spojne zamjenice.....	18
d) Glagolska i imenska „apozicijska posvojnost“	25
Sažetak prvog dijela	27
II. dio – Odnos posvojnih pokazatelja i glagolskih indekasa	29
II. 1 Uzorkovanje i metodologija: odabir uzorka	29
II. 1. 1 Određivanje jezičnih parametara proučavanja.....	33
II. 1. 2 Određivanje sličnosti između posvojnih pokazatelja i glagolskih indekasa	35
II. 2 Rezultati i diskusija.....	38
II. 2. 1 Odnos posvojnih pokazatelja i glagolskih indekasa	38
II. 2. 2 Ustrojstvo (<i>alignment</i>).....	44
II. 2. 3 Arealna distribucija i genetske implikacije.....	46
II. 2. 4 (Ne)otuđiva posvojnost i relacijske imenice.....	49
Zaključak.....	54
Dodatak: uzorak jezika.....	58
Literatura	61

i. Uvod i ciljevi rada

Već je otprije dobro poznato da u mnogim jezicima svijeta pokazatelji lica na glagolima često potpuno odgovaraju posvojnim pokazateljima (Seiler 1983b; Siewierska 1998; Dixon 2010: 292–3). Isto vrijedi i za mnoge jezike novogvinejske aree. I raniji su istraživači jezika novogvinejske aree uvidjeli da posvojni pokazatelji (obično neutuđivo posjedovanih imenica) često bivaju morfološki identični pokazateljima lica na glagolu. Tako je za austronezijski jezik varopenski¹ već nizozemski istraživač Gerrit Jan Held primijetio sljedeće (Held 1942: 48):

U prvom su razredu imenice koje označuju dijelove tijela i neke nazive rodbinskih odnosa. Ova grupa riječi ponaša se poput glagola; prefigiraju se isti zamjenički oblici kao i kod glagola; dozvoljeni su isti početni glasovi.²

Jedan je od ciljeva ovog rada odrediti u kolikoj mjeri ta tvrdnja vrijedi za čitavo područje novogvinejske aree. No, prije no što se dotaknemo odnosa posvojnih i glagolskih pokazatelja lica u jezicima novogvinejske aree, potrebno je dati i mali uvod u široko područje adnominalne posvojnosti i glagolskih lica na kojemu počiva ovo istraživanje.

Sâm je pojam posvojnosti univerzalan, vrlo kompleksan, često ga je teško definirati i stoga je već dugo predmet brojnih lingvističkih istraživanja. Postoje dva primarna načina izražavanja posvojnosti: predikatna i adnominalna posvojnost. Predikatna je posvojnost vrlo široko i opsežno područje te se odnosi na izražavanje posvojnosti surečenicom (npr. s glagolom *imati* u hrvatskom) (v. npr. Stassen 2009). Kao što ćemo vidjeti, postoje paralele između predikatne i adnominalne posvojnosti (što je pokazao i Heine (1997a; b), a u nekim su jezicima predikatni izrazi okamenjeni u adnominalne konstrukcije, v. dolje pogl. I. 2. 3 pod d) *glagolska i imenska „apozicijska posvojnost“*). Osim predikatne posvojnosti postoji još i „vanjska posvojnost“ koja uključuje poznate konstrukcije indoeuropskih jezika kao *Perem ti auto*, gdje se posvojnost zapravo izražava dativom (v. npr. Payne i Barshi 1999). I dok bi se obje vrste posvojnosti u principu mogle uključiti u ovo istraživanje (druga više nego prva), takav bi pothvat zahtijevao mnogo manji uzorak i mnogo više prostora, zbog čega ne bismo mogli prikazati stanje čitave novogvinejske aree. Stoga ćemo se u ovome radu ograničiti na područje adnominalne posvojnosti, o kojoj se također vrlo mnogo pisalo (Koptjevskaja-Tamm

¹ Jezik pripada grani južnohalmaherskih zapadno-novogvinejskih austronezijskih jezika i govori se na kontinentalnoj NG u zaljevu Cenderawasih.

² „De eerste klasse is die van substantiva, die lichaamsdeelen aanduiden en sommige verwantschapsbetrekkingen. Deze groep van woorden wordt behandeld als de werkwoorden: met dezelfde voornaamwoordelijke vormen als bij het werkwoord worden geprefigeerd; dezelfde beginklanken zijn toegelaten.“

2001; Croft 2003: 31–42; Dixon 2010: 262–312). Očekivano su najbolje opisane posvojne konstrukcije u europskim jezicima (Manzelli 1990; Koptjevskaja-Tamm 2002a; b), a za papuanske su jezike one vrlo slabo opisane. Mnogo se više toga zna o primjerice oceanijskim izravnim i neizravnim posvojnima konstrukcijama (npr. Lichtenberk 1985; 2018).

Adnominalna posvojnost u prototipnim slučajevima podrazumijeva konstrukcije gdje jedan entitet (*posjedovano*), najčešće glava sintagme, biva u posjedu drugog entiteta (*posjedovatelja*), koji je najčešće zavisnik i prema *posjedovanomu* se ponaša kao atribut. Stoga se ova vrsta posvojnosti često naziva i *atributnom posvojnosti* (Koptjevskaja-Tamm 2001: 960–1). Njome se različitim konstrukcijama može izraziti širok spektar izvanjezičnih odnosa (relacija) poput vlasništva, odnosa dio-cjelina, trenutnog posjedovanja, vremena, lokacije itd. (Koptjevskaja-Tamm 2001: 964). Neki će jezici sve navedeno izraziti na isti način, a u drugima pak različitim konstrukcijama imenskih skupina. Tako će se u jezicima često naći da je odnos dio-cjelina (npr. *noga (od) stola*) kao u hrvatskom izražen genitivom (posesivom), drugi će jezici koristiti jukstapoziciju (npr. **noga stol* ili **stol noga*), treći će koristi posvojne ili partitivne afikse (npr. *koiari*), a neki kao tehitski (jezik zapadnog Bird's Head) služiti će se gramatičkim rodovima (ali samo za neotuđivu posvojnost!; ženski rod označava cjelinu, a muški rod dio).

1) tehitski (Flassy 1991: 11)

<i>t-sa</i>	<i>t-sa-m</i>	<i>t-sa-w</i>
1SG-glava	1SG-glava-F	1SG-glava-M
'moja glava'	'moja cijela glava'	'dio moje glave'

U našem se radu ograničavamo na prototipnu posvojnost u kojoj imenica (ljudsko biće) posjeduje drugu imenicu (neživi entitet kao npr. *kuća*) ili je s njom u neraskidivoj svezi (rodbinski odnosi i dijelovi tijela). Već smo rekli da je posvojnost u papuanskim jezicima razmjerno slabo opisana, a to se naravno odnosi i na adnominalnu posvojnost. Primjerice, Foley (1986; 2000) ne posvećuje posebno poglavlje posvojnosti, a Lynch (1998: 171) jedva jednu stranicu. Informacije se o adnominalnim posvojnima konstrukcijama mogu sporadično pronaći u različitim specifičnim radovima za pojedinu porodicu, npr. u Foley (2022) za kategoriju broja u donjosepičkim jezicima, u de Vries (2020: 21–22) za posvojne prefikse u jezicima avju, nadalje u Dutton (1993) za posvojnost u koirajskim i drugim jezicima, zatim u Aikhenvald i Dixon (2013) za pojedinačne jezike manambu (jezici ndu) i moskona (jezici istočnog Bird's Head), također u van Staden (2009) i Reesink (2010) za jezike istočne Nusantare te naravno veliki, nedavno objavljeni priručnik koji je uredio Bill Palmer (Palmer 2018). Međutim, izuzev Palmera te Aikhenvald i Dixona, svi su ostali radovi namijenjeni više

papuanistima, nego li široj lingvističkoj javnosti. Zbog toga smo se odlučili rad podijeliti na dva dijela.

U prvom dijelu naslovljenom *O adnominalnoj posvojnosti i glagolskim licima u jezicima novogvinejske aree* iznosimo pregled izražavanja glagolskih lica i posvojnih konstrukcija prvenstveno papuanskih jezika s nekim osvrtima na austronezijske jezike. Pritom je važno istaknuti da kod posvojnih konstrukcija postoji puno veća raznolikost u načinima na koji ona može biti izražena, nego li je to slučaj kod izražavanja lica na glagolu. Povodom toga, najprije će nam biti cilj točno odrediti sve moguće obrasce posvojnih konstrukcija papuanskih jezika kako bismo ustanovili raspon mogućnosti izražavanja posvojnosti u tim jezicima te ćemo pritom pokušati uočiti postoje li nekakve podudarnosti i paralele među jezicima različitih papuanskih porodica. Bit će zanimljivo vidjeti i to koje su tipološke podudarnosti među austronezijskim i papuanskim jezicima te postoje li možda neka obilježja koja se ne susreću često u jezicima svijeta.

Ovakav nam je prikaz posvojnih konstrukcija važan iz razloga što će nam omogućiti da utvrdimo u kojim jezicima pronalazimo konstrukcije pogodne za uzorkovanje. Uzorak nam je potreban za drugi dio rada, a više o njemu iznosimo u sljedećem poglavlju *ii. Opće napomene o jezicima, kraticama, konvencijama i uzorku*.

Naslov je drugog dijela rada *Odnos posvojnih pokazatelja i glagolskih lica*. Drugi je dio napisan po uzoru na ranija istraživanja Seilera (1983b) i Siewierske (1998). Seiler je na nekolicini američkih jezika pokazao da postoje sličnosti među posvojnim afiksima i glagolskim indeksima za kategoriju lica te je zaključio da se ta sličnost barem djelomično zasniva na semantičkoj opreci po otuđivosti. Neotuđiva je posvojnost inherentna i pasivna. Posjedovatelj nije aktivan i zbog toga se ponaša više kao objekt (trpitelj radnje), što se najbolje može vidjeti u mejaškom (eng. meyah) (jezici istočnog Bird's Head) (v. dolje pr. 32). S druge strane, otuđiva je posvojnost aktivna i posjedovatelj poprima osobine subjekta (vršitelja radnje), zbog čega Seiler očekuje da će postojati veća sličnost između pokazatelja za otuđivu posvojnost i lica subjekta. Siewierska (1998) je opsežnim tipološkim istraživanjem potvrdila da u većini jezika s afiksima postoji sličnost između pokazatelja glagolskih lica i pokazatelja posvojnosti, ali je pokazala da postoji podjednaka preferencija među subjektivnim i objektivnim licima. Prema Seilerovom bi shvaćanju preferencija prema licu objekta trebala biti dominantnija i češća nego prema licu subjekta, što nije u skladu sa Siewierskinim rezultatima. Ona je to objasnila tako što je povezala karakteristike subjekta s posjedovateljima. Naime, za subjekte prijelaznih glagola karakteristično je da su dani, odnosno poznati u diskursu (*given*) i da predstavljaju ljudska bića, što je ujedno karakteristično i za posjedovatelja. Pogotovo je to

slučaj kod neotuđive posvojnosti, gdje je posjedovatelj usto najčešće zamjenički, a posjedovano je rodbinska imenica ili dio tijela (Siewierska 1998: 3). Teorijska je podloga ovoga rada zasnovana na funkcionalnom pristupu predstavljenom u nizu radova (Lehmann 1983; Van Rijn 2017; v. i Bugaeva, Nichols i Bickel 2022a: 51, 66). Teorijski okvir u navedenim radovima temelji se na konceptu *relacijskih glava* koje su beziznimno s nekim entitetom u referentnom odnosu. Sintaktički one uvijek zahtijevaju supojavljivanje s nekim sintaktičkim argumentom te određuju broj potrebnih argumenata. Primjerice, u prijelaznim je rečenicama predikat relacijska glava koja inherentno zahtijeva dva argumenta: subjekt i objekt. Na isti način postoje i *relacijske imenice* koje zahtijevaju svoje argumente, a tipičan su slučaj imenice za rodbinske odnose i dijelove tijela i njihovih posjedovatelja. S druge strane, *modifikatori* nisu inherentni glavama i na rečeničnoj su razini to obično adjunkti poput priložnih oznaka, a u posvojnoj sintagmi to su posjedovatelji ne-relacijskih imenica kao „knjiga“ ili „olovka“ (v. van Rijn 2017: 1ff). Kao što se može vidjeti na temelju ovog kratkog opisa, *relacijske* i *ne-relacijske* imenice usko su povezane s neotuđivim i otuđivim imenicama zbog čega ćemo nadalje, jednostavnosti radi, koristiti samo potonja dva pojma. Na temelju iznesenog okvira, očekivali bismo da će indeksi i lica subjekta i objekta biti sličniji pokazateljima neotuđive posvojnosti zato što su oboje argumenti na razini surečenice i posvojne sintagme. Pokazatelji su otuđive posvojnosti u jezicima svijeta obično mlađeg postanja od pokazateljâ neotuđive posvojnosti koji su stariji (Nichols 1988: 579, 582). Osim toga, otuđivi su pokazatelji često izvedeni iz neotuđivih te su u najvećem broju slučajeva jezično/fonološki veći ili, rjeđe, jednako dugi (Haiman 1983: 795; Nichols 1988: 564; Dixon 2010: 286). Ovaj predstavljeni teorijski okvir predviđa da se subjektno i objektno lice neće razlikovati u preferencijama sličnosti pokazateljima, odnosno da će subjektno lice zajedno s objektom također biti sličnije neotuđivim pokazateljima, a ne, kako je Seiler pretpostavio, otuđivim.

Iz svega što smo u ovom poglavlju naveli proizlaze i sljedeća istraživačka pitanja na koja će se pokušati odgovoriti u drugom dijelu rada.

1. Odrediti jesu li posvojni pokazatelji morfološki sličniji licima objekta ili subjekta u jezicima NGA. Premda većina jezika uzorka ima subjektne (A) i objektne (P) indekse lica, nismo isključivali jezike koji imaju isključivo ili A ili P indekse. Tu odluku temeljimo time što jezik može imati samo A ili P indekse koji su također morfološki identični s posvojnim pokazateljima. To međutim ne znači da takav jezik ima manji značaj za našu analizu. U analizi podataka smo ipak uzeli i obzir to što se jezici razlikuju prema broju indeksa licâ na glagolu pa smo i rezultate analizirali iz više

različitih kutova, među kojima je i analiza samo onih jezika koji imaju istovremeno indeksiranje A i P lica (v. II. 2. 1). Načine na koji ćemo određivati sličnost iznosimo u pogl. II. 1. Siewierskino je istraživanje pokazalo da je među papuanskim jezicima dominantan obrazac sličnosti prema licu objekta, a mi ćemo na mnogo većem i raznovrsnijem uzorku pokušati vidjeti koliko je to zapravo istinito. Sličnost između pokazateljâ prikazat ćemo iz više kutova kako bismo dobili što preciznije rezultate.

2. 16 jezika ima dva različita skupa posvojnih pokazatelja koji pokazuju lice posjedovatelja: jedan za neotuđivu, a drugi za otuđivu posvojnost. Pokušat ćemo prikazati idu li rezultati novogvinejskih jezika u prilog Seilerovoj (1983a; b) tezi da će neotuđivi pokazatelji biti sličniji licu objekta, a otuđivi pokazatelji licu subjekta ili će prema teorijskom okviru relacijskih imenica (Lehmann 1983; van Rijn 2017) indeksi glagolskih lica kao argumenti predikata biti sličniji neotuđivim pokazateljima kao argumentima posjedovane neotuđive imenice.

Kao i u prvom dijelu, pokušat ćemo nadalje odrediti mogu li se donijeti kakvi arealni zaključci i ima li smisla govoriti o zajedničkim karakteristikama papuanskih i austronezijskih jezika u novogvinejskoj arei.

S obzirom na činjenicu da je većina jezika Nove Gvineje nominativno-akuzativnog tipa, ne možemo uspoređivati rezultate s ergativnim temeljnim sintaktičkim ustrojstvom (eng. *alignment*; od sada koristimo naziv *ustrojstvo*) jer takvih jezika nema.³ Međutim, moguća je usporedba s jezicima sa semantičkim ustrojstvom, kakvih je u uzorku jedanaest.⁴

U nastavku prvo slijedi poglavlje o općim napomenama vezanima uz ovaj rad. Nakon toga dolazi prvi dio i pregled glagolskih lica i posvojnosti. Potom se okrećemo drugom dijelu koji započinje postupkom uzorkovanja i metodama određivanja sličnosti. Zatim slijedi predstavljanje dobivenih rezultata i rasprava. Poseban je odjeljak posvećen (ne)otuđivoj posvojnosti. U zaključku rezimiramo sve što smo predstavili u ovom radu i odgovaramo na

³ Ova se informacija (da ne postoji ergativno glagolsko ustrojstvo u papuanskim jezicima) često može pronaći u radovima (npr. Ross 2017), međutim ona nije u potpunosti točna. Na sjeverozapadu kontinentalne NG, postoje jezici s „apsolutivnim“ ustrojstvom. To su zapravo jezici s ergativno-apsolutivnim ustrojstvom, samo što imaju morfološki iste indekse za subjekt neprijelaznog glagola i objekt prijelaznog glagola, a nemaju indekse za subjekt prijelaznog glagola. Primjer takvog jezika je burmeso (izoliran) (v. dolje).

⁴ Nominativno-akuzativni tip ustrojstva podrazumijeva da glagolska lica na isti način tretiraju subjekt prijelaznog i neprijelaznog glagola, a različito objekt prijelaznog glagola. Ergativno ustrojstvo na isti način tretira lica subjekta neprijelaznog glagola i objekta, a različito lica subjekta prijelaznog glagola. U semantičkom ustrojstvu (za ove jezike iz uzorka u literaturi se koristi i termin *split-S ustrojstvo*) subjekt se neprijelaznog glagola tretira katkada kao subjekt prijelaznoga, a katkada kao objekt prijelaznoga glagola. Odabir ovisi o tome je li neprijelazni glagol više „aktivan“ ili je više „stativan“. Koji će glagoli biti aktivni, a koji stativni ovisi od jezika do jezika. Za primjere v. npr. Siewierska (1998).

pitanja postavljena u ovom poglavlju. Na kraju se nalazi još i dodatak s jezicima uzorka prema dobivenim rezultatima.

ii. Opće napomene o jezicima, kraticama, konvencijama i uzorku

U drugom dijelu rada uspoređujemo paradigme posvojnih pokazatelja (od sada POSS-P) i glagolskih lica. Glagolska lica skraćeno nazivamo *V-indeksima*. Govorimo li o paradigmi licâ subjekta, koristimo termin *A indeksi* ili samo *A*. S druge strane, za paradigmu licâ objekta koristimo termin *P indeksi* ili samo *P*.⁵ Posvojnim pokazateljima smatramo one pokazatelje posvojnosti koji razlikuju lica posjedovatelja (i rijetko posjedovanog) te mogu biti vezani ili slobodni. Navedena su dva pojma (V-indeksi i POSS-P) detaljnije definirana u poglavlju II. 1. 1.

Nadalje, uzorak se sastoji 65 jezika (Slika 1) od kojih je 11 austronezijskih (od sada AN jezici) i 54 papuanskih (odsada NAN jezici; prema *ne-austronezijski*⁶) koji se govore na području novogvinejske aree (od sada NGA). NGA se proteže područjem gdje se govore ili su se nekoć govorili NAN jezici i kao predložak uzimamo Rossovo članak (2017). Kada neki jezik spominjemo po prvi puta, onda u zagradi navodimo i kojoj porodici pripada. Za već spomenuti jezik nećemo dalje navoditi porodicu. Koristit ćemo i kratice za jezične porodice koje često imaju podulja imena. Tako južnohalmaherski zapadno-novogvinejski austronezijski jezici postaju JH AN jezici, južnobugenvilski i sjevernobugenvilski postaju JB i SB, a jezici timor-alor-pantar postaju jezici TAP. Geografski termini kao zapadni i istočni papuanski jezici postaju ZPJ i IPJ. „Jezici Bird's Heada“ također je geografski termin i odnosi se na sve srodne i nesrodne jezike poluotoka Bird's Head. Ako se referiramo na pojedine porodice tog poluotoka, koristimo skraćenice ZBH, JBH i IBH za jezike zapadnog, južnog i istočnog Bird's Heada. Osim toga koristimo i skraćenice za vrlo česte pojmove. Pregled svih kratica i glosa nalazi se na početku radu. Imena jezika smo mijenjali samo onda ako sama promjena nije činila ime jezika nezgrapnim. U slučaju nemogućnosti promjene imena koristili smo predložak *jezik X ima* itd., pri čemu smo ipak prilagođavali imena hrvatskom pravopisu. Iznimka je samo jezik *awar* zbog toga što već postoji više jezika pod nazivom „avarski“. Imena smo porodica također prilagođavali hrvatskom nazivlju. Npr. jezike lower sepik-ramu nazivamo donjosepičkim-ramu jezicima, jezike sepik nazivamo sepičkima, jezici gelvink bay postaju jezici gelvinškog zaljeva itd., no neke nismo mijenjali, npr. jezike left may.

⁵ Što je sve V-indeks objašnjavamo detaljno u pogl. II. 1. 1.

⁶ Termin *papuanski* je ionako geografski, a ne genetski.

Slika 1. Jezici iz uzorka.⁷

⁷ Sve su karte izrađene pomoću paketa *lingtypology* u programskom jeziku R (Moroz 2017).

I. dio – O adnominalnoj posvojnosti i glagolskim licima u jezicima novogvinejske aree

I. 1 Glagolski pokazatelji lica u jezicima novogvinejske aree

Ovaj odjeljak namijenjen je općem prikazu indeksiranja lica na glagolima (V-indeksâ) u jezicima NGA. V-indeksom smatramo svaku pojavu kategorije gramatičkog lica (ne i broja!) na morfemima koji su vezani na glagolu kao afiksi/klitike ili izolirano od glagola pod uvjetom da postoji sročnost s argumentom (Corbett 2006: 4–27; Matasović 2018). To ujedno uključuje i ostalu terminologiju poput *person indices*, *cross reference markers*, *person markers* itd. (v. II. 1. 1).

Glagolska morfologija NAN jezika može biti iznimno izolativna (ZPJ, jezici lakes plain te sepički i kolopomski jezici), zatim aglutinativna (velik broj TNG jezika) te naposljetku i vrlo kompleksna i polisintetska (kivajski i donjosepički jezici) (Foley 2000: 370). Navedeni jezici mogu imati različite V-indekse u različitim utorima. U jezicima Bird's Heada i TAP jezicima V-indeksi su često jedina kategorija izražena na glagolu, a neki od TAP jezika pokazuju rijetke obrasce indeksiranja isključivo P indeksa (v. Reesink 2010 za pregled lica u ZPJ). Ipak, najčešće je u NAN jezicima prisustvo A i P indeksa. To znamo jer je fenomen indeksiranja lica vrlo dobro istražen. Opći pregled afikasa s kategorijom licâ na glagolu može se naći u Foley (1986: 128–142), no neki su dijelovi zastarjeli pa tako Foley (1986: 138) kaže da je marindski jedini NAN jezik za kojeg zna da ima poredak V-indekasa A-P-V. Kasnije je utvrđeno da je to vrlo često među NAN jezicima istočne Nusantare (u našem uzorku npr. pagu (sjevernohalmaherski), saveru (japenski), inanvatanski (izoliran/JBH?)), a javlja se i na krajnjem istoku u jeziku lavukaleve (izoliran). Noviji prikaz s više jezika i kartom dostupan je u Ross (2017: 789–791) od kojeg, uz vlastitu nadopunu, preuzimamo i sljedeće podatke o argumentima koji se indeksiraju na glagolu putem licâ (neovisno o broju) i njihovu poretku u odnosu na glagolski korijen:

a) A-V-P⁸ imaju neki AN jezici s istočne Nusantare, velik broj oceanijskih jezika, mejaški, neki jezici sko i torricelli, anemski (izoliran) i ata (izoliran), jezici baining, bilua (izoliran) i kamasau (torricelli).

b) A-V imaju neki ZPJ, IBH, neki AN jezici istočne Nusantare, neki oceanijski jezici kao i neki jezici sko i torricelli, taulilski (taulil-butam).

c) V-P imaju neki oceanijski jezici na Novoj Britaniji i Solomonskim otocima, touo (izoliran), savosavo (izoliran), kilmeri (border), urimski (torricelli).⁹

⁸ Kratica A označava lice subjekta, P lice objekta, a V glagolski korijen.

- d)** P-V imaju neki jezici TAP, masepski (izoliran) i jei (jamski).
- e)** A-P-V/P-A-V imaju neki jezici TAP, marindski jezici i neki zapadni papuanski jezici.
- f)** P-V-A nalazimo diljem TNG jezika.
- g)** V-A također među TNG jezicima te u jezicima SB.
- h)** V-A-P/V-P-A poretke imaju neki TNG jezici, nimbora (nimboranski), sentanijski, senagi, kvomtari (kvomtari-nai), neki sepički te jezici JB.
- i)** Samo v (dakle, bez sročnosti u licu) imaju kolopomski jezici, abunski (izoliran), neki jezici TAP, border te sepički i donjosepički-ramu jezici.

Ako gledamo samo naš uzorak, najviše je jezika s istovremenim indeksiranjem i A i P (45 od 65 jezika, 69%). Ti su jezici važni da bismo dobili odgovor na pitanje kojem su od ta dva V-indeksa POSS-P morfološki sličniji. Jezika koji indeksiraju isključivo A ima 16, odnosno 24%, a jezika koji indeksiraju samo P je malo (3/65, 4%), a samo je jedan jezik (2%; burmeso) koji indeksira samo P, ali s (ergativno-)apsolutivnim ustrojstvom. Nadalje, treba posebno istaknuti da ono što se obično navodi u literaturi kao *person index* itd. ne pokriva sve vrste morfema koji su uključeni u ovaj rad. U domskom (TNG) jedan je skup osobnih zamjenica u funkciji subjekta i objekta. A indeksi izraženi su sufiksom na glagolu, a P indeksi ponavljanjem osobne zamjenice neposredno ispred glagola, čime osobna zamjenica postaje dio glagolskog kompleksa, odnosno pokazatelj (Tida 2006: 133–4). Takvi su slučajevi s izoliranim V-indeksima rijetki, a javljaju se primjerice i u nekim jezicima TAP kao abui.

2) domski (Tida 2006: 133)

na ta na ka-kgw
 1EXC NEG 1EXC vidjeti-NEG.3SG.TAM
 'Nije me vidjela'

Nadalje možemo istaknuti da je rijetka pojava da jezici svijeta imaju sročnost u broju, ali ne i u licu (Matasović 2018: 28). Neke od tih jezika smo zabilježili na NGA (npr. makalero (TAP), jezici border (imonda, varis), avtuvski (sepički), kaure-kosare (izoliran), burmeso itd.). Oni nam nisu relevantni jer nemaju V-indekse, no obratne slučajeve uzimamo u obzir premda su rijetki. Takav je primjerice bunak (TAP) koji ima glagolsku sročnost u licu, ali ne i broju (Schapper 2010: 215). U trećim pak slučajevima V-indeks i broj nisu stopljeni u jedan morfem, npr. nimbora i kivajski (Foley 2018a: 910).¹⁰

Konačno, Siewierska (1998) je mnogo pažnje pridala glagolskom *ustrojstvu* tražeći korelacije između sličnosti V-indekasa i posvojnih afikasa prije svega s ergativnim ustrojem licâ. Nismo

⁹ Indeksiranje isključivo P lica na glagolu je razmjerno rijetka pojava u jezicima svijeta, no kao što se može vidjeti u c) i d) nije toliko rijetka u NGA.

¹⁰ Nimbora se nalazi u uzorku, a kivajski ne jer ne odgovara kriterijima uzorkovanja (v. II. 1).

tomu davali mnogo pažnje zato što ne postoji potpuno ergativno glagolsko ustrojstvo na NG, a najveći je broj jezika akuzativan.¹¹ Postoji mali broj jezika sa semantičkim ustrojem (split-S jezici). Takvi su neki TAP jezici kao abui, dobel (AN), japenski jezici, neki sjevernohalmaherski (galela), jezici JB, taulil (taulil-butam), mali (baining) itd.¹² Nekolicina jezika ima i sustave podijeljenog ustrojstva kao npr. jimas (donjosepički), a jezik ama (left may) ima vrlo neobičan i kompleksno podijeljen sustav. Lica 1SG, 1PL i 3PL prate aktivno ustrojstvo, 3SG razlikuje tri roda i prati ergativno, a 2SG i 2PL prate neutralno ustrojstvo, odnosno isti se oblici koriste kao A i P, pri čemu postoji i poseban kumulativni morfem ako subjekt prvog lica vrši radnju na subjektu drugog lica (Årsjö 1999; Foley 2018b: 346–8).

I. 2 Pregled posvojnosti i relevantnih posvojnih konstrukcija u jezicima novogvinejske aree

U ovome ćemo odjeljku prikazati koji su sve obrasci izražavanja adnominalne posvojnosti posvjedočeni na NG. Dakle, daje se pregled posvojne morfologije. Veći je fokus naravno na NAN jezicima zbog toga što su u AN jezicima adnominalne posvojne konstrukcije dobro poznate (van den Berg 2009; Donohue i Schapper 2008; Lichtenberk 1985; 2018). S obzirom na to da se radi samo o pregledu, nećemo ulaziti u detalje pojedinih jezika/konstrukcija.

Podijeljenost (eng. *split*) je jedan od češće spominjanih koncepata unutar posvojnosti općenito, pogotovo u vidu podijeljenosti na otuđivu i neotuđivu posvojnostu. Opreka je po otuđivosti zasnovana na strukturalnoj razlici između otuđivih i neotuđivih imenica, a ne na semantičkoj (Nichols 1992: 117), no ima i drugih mišljenja (Stolz et al. 2008: 6). Međutim, postoji mnogo različitih tipova podijeljenosti unutar adnominalne posvojnosti. Npr. jezik može imati više razmjerno jednako čestih posvojnih konstrukcija, a da pritom nema opreku po otuđivosti (npr. rotokas). Nadalje, postoji podijeljenost i prema vrsti posjedovatelja (Dixon 2010: 271–4). Primjerice, podijeljenost između zamjениčkih i imeničkih posjedovatelja, koja se u velikoj većini jezika svijeta različito izražava (Dryer 2007: 182). To vrijedi i za NGA premda ima i slučajeva kao u jeziku ama, gdje se otuđiva posvojnost tvori istim posesivom neovisno o vrsti posjedovatelja. U malom broju jezika zabilježili smo razlikovanje dvaju posesiva¹³ ovisno o tome radi li se o osobnom imenu ili općoj imenici. Primjer je rumu (turama-kikori) u 3), a sličnu pojavu nalazimo i u nesrodnom aviakajskom (arafundi) i jeziku gogodala (suki-gogodala).

¹¹ V. gore burmeso za apsolutivno ustrojstvo.

¹² V. Ross (2017: 800) za lokaciju svih jezika sa semantičkim ustrojem.

¹³ Za definiciju posesiva v. I. 2. 3.

3) rumu (Pettersen 1986: 24)

- a) *uki ti p'a mi* b) *Opei ne hókó*
čovjek drugi od kuća Opei od duhan
'kuća drugoga čovjeka' 'Opejev duhan'

U ovom dijelu nažalost ne možemo obraditi čitav spektar mogućnosti izražavanja podijeljenosti u posvojnim konstrukcijama među NAN jezicima te ćemo sljedeće odjeljke i 2. dio rada ograničiti na imeničku posvojnost i strukturalnu razliku između otuđive i neotuđive posvojnosti. Detaljnija obrada problematike otuđivosti u posvojnosti prelazi granice ovoga rada.

Ovaj je odjeljak (I. 2), zajedno s prethodnim odjeljkom (I. 1), veoma opsežan zbog različitih stupnjeva kompleksnosti u posvojnim konstrukcijama u NAN jezicima. Opsežnost smatramo opravdanom zato što sličan pregled posvojnih konstrukcija za NAN i AN jezike ne postoji. Također, mnogo važnije, u radu je bitna opreka po otuđivosti zbog čega je nužno naznačiti i tu razliku u izražavanju posvojnost. I najvažnije, ovaj nam pregled daje uvid u to koje su konstrukcije pogodne i relevantne za drugi dio istraživanja.

I. 2. 1 O spojnim zamjenicama

U jezicima je svijeta, pa tako i u NGA, jedan je od najčešćih načina izražavanja posvojnosti s pomoću spojnih zamjenica (eng. *linking pronouns*) (Koptjevskaja-Tamm 2002a: 670). Spojne su zamjenice one zamjenice koje se mogu pojaviti uz izrečenog imenskog posjedovatelja kao u jeziku jele (izoliran) (pr. 4) najčešće između posjedovatelja i posjedovanoga te izražavaju lice (i broj) posjedovatelja:

- 4) jele (Henderson 1995: 72)
Káámbwa u nee paa.
Káámbwa 3SG.POSS kanu tijelo
'Káámbwov trup kanua.'

Razlikovanje po otuđivosti isključivo s pomoću dvaju različitih skupova spojnih zamjenica iznimno je rijetko i takve smo slučajeve zabilježili samo na Novoj Irskoj u kuotskom¹⁴ (izoliran) te u nekim AN jezicima kao alorskom (samo u 3SG). Spojne zamjenice najčešće služe u izražavanju otuđive posvojnosti ili posvojnosti općenito u jezicima koji ne iskazuju opreku po otuđivosti. Neotuđiva se posvojnost spojnim zamjenicama izražava još i u asmatskom (TNG), dok se otuđiva posvojnost izražava jukstapozicijom.

¹⁴ Taulilski i mali s Nove Britanije slični su kao kuotski, no u tim su jezicima posvojni morfemi za neotuđivu posvojnost proklitike.

U svom je članku o posvojnim imenskim skupinama u europskim jezicima Koptjevskaja-Tamm (2002a) posvetila jedan odjeljak problematici spojnih zamjenica. Kao što kaže (str. 671), obično se na spojne zamjenice gleda kao sastavnicu uz posjedovano, pri čemu imaju funkciju indeksiranja posjedovatelja. Zbog toga se smatra da spojne zamjenice podrazumijevaju i HM obilježavanje unutar posvojnog NP-a (npr. za oceanijski jezik Ioniu v. Dryer 2007: 180). Koptjevskaja-Tamm je doduše pokazala da u nekim norveškim i nizozemskim dijalektima spojne zamjenice mogu biti sintaktički vezane i uz posjedovatelja, što bi značilo da se ne može *a priori* pretpostaviti da se radi o HM obilježavanju u slučaju postojanja spojnih zamjenica. Iz gramatičkih opisa NAN jezika slični se zaključci teško mogu donositi jer je mnogo manje toga opisano. Temu spojnih zamjenica načinjemo jer se u našem uzorku nalaze jezici koji ih imaju pa je nužno odrediti koji su od tih jezika pogodni za uzorak a koji nisu (v. I. 2. 3, pod c), a Nicholsinu tipologiju mjesta obilježavanja unutar posvojne sintagme ne smatramo relevantnom za ovaj rad.

I. 2. 2 Izražavanje neotuđive posvojnosti

Većina jezika uzorka posjeduje opreku po otuđivosti. Tu opreku ima ukupno 53 od 65 jezika, odnosno 82% jezika, dok je odsutna u 9 od 65 jezika (14%). Za 3 jezika nam nije potpuno poznato imaju li opreku po otuđivosti ili nemaju pa su isključeni iz analize o opreci po otuđivosti, ali su uključeni u ostatak istraživanja. Ta su tri jezika anemski (vjerovano ima), asabano (vjerojatno nema) i masepski (nije poznato).¹⁵ Među 53 jezika s oprekom po otuđivosti njih 16 opreku iskazuje dvama skupovima posvojnih pokazatelja koji razlikuju lica (tzv. POSS-P) i to su jezici koji su relevantni za drugi dio našeg istraživanja (v. II. 2. 4).

Na razini čitave NG razlikovanje i nerazlikovanje opreke po otuđivosti podjednako je učestalo. U nekim je regijama poput porječja rijeke Sepik ta opreka iznimno rijetka, ali i tamo postoje jezici u kojima je posvjedočena: ama, aviakajski, kamasau, jalë (izoliran) i monumbo (bogia). Često unutar samih porodica postoje razlike, pa tako jezik skou (sko) ima opreku po otuđivosti, a srodan jezik barupu nema tu opreku. U ovom odjeljku iznosimo ukratko najčešće načine izražavanja neotuđive posvojnosti.

Postoje dva glavna načina izražavanja neotuđive posvojnosti: jukstapozicijom ili vezanim POSS-P na posjedovanom. Jukstapozicija je kao jedini način izražavanja neotuđive posvojnosti mnogo rjeđa i javlja se diljem NG u jezicima abun (izoliran), duna (izoliran), momu-fas (baibaj-fas), fasu (izoliran), obokuitai (lakes plain), foe (istočni kutubu), huli (TNG) itd. Neotuđiva se posvojnost najčešće izražava prefiksanim vezanim pokazateljima i

¹⁵ Ta su tri jezika anemski (vjerovano ima), asabano (vjerojatno nema) i masepski (nije poznato).

po tome se NAN jezici razlikuju od AN jezika koji su uglavnom sufiksadni. Iznimke među NAN jezicima s posvojnim sufiksima su primjerice ama, anemski, asabano (izoliran), ata, aviakajski, daga (daganski), domski, fore (TNG), konua (SB), ma manda (TNG), nabak, (TNG), jelmek (bulaka river) i skou. Primjerice, daga razlikuje dvije vrste posvojnih sufikasa: *glavni* i *skraćeni*, no oba se skupa koriste za izražavanje neotuđive posvojnosti:

5) daga (Murane 1974: 86)

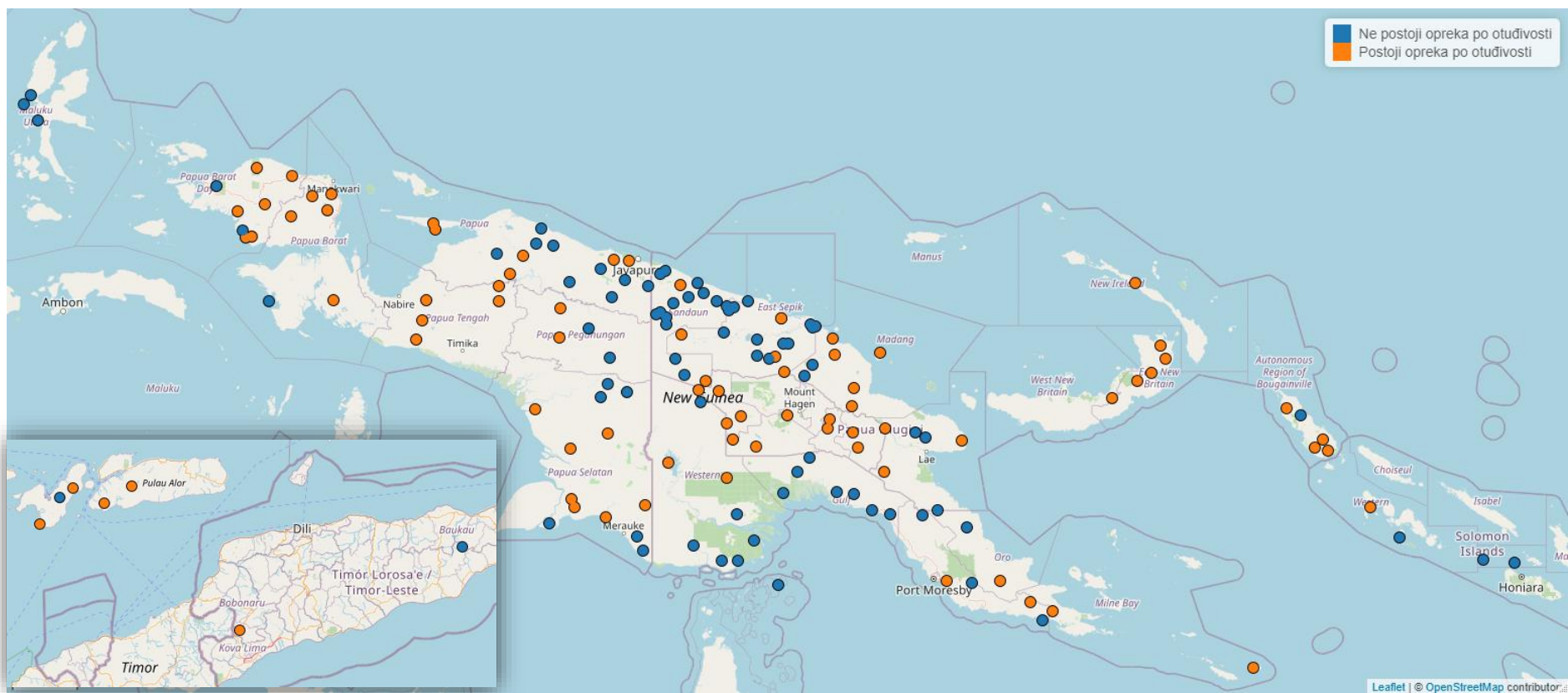
a) <i>goani-na</i>	b) <i>goani-n</i>	<i>wai-na</i>
mlađi.brat/sestra-1SG	mlađi.brat/sestra-1SG	PL-1SG
'moj mlađi brat/sestra'	'moja mlađa braća/sestre'	

Kao što se iz primjera 5) može vidjeti, u slučaju da se rodbinska imenica pretvori iz jednine u množinu (5b), mora se pojaviti *pluralizator* (glosiran kao PL) *wai* na koji se prebacuje glavni posvojni sufiks, a na posjedovanu imenicu veže se *skraćeni* sufiks *-n* umjesto glavnog sufiksa *-na* iz (5a).

U oceanijskoj grani AN jezika sufiksi su gotovo univerzalna pojava,¹⁶ a u JH AN jezicima za neotuđivu posvojnost koriste se ovisno o licima prefiksi i sufiksi (van den Berg 2009). U nekim se SMP jezicima na otočju Maluku kao što je jezik larike izgubila opreka po neotuđivosti te se koriste samo prefiksi za izražavanje posvojnosti (Laidig 1993). U drugima se stari sufiksi koriste za neotuđivu posvojnost, a noviji prefiksi za otuđivu posvojnost, npr. u jeziku alune (Niggemeyer 1951).

Budući da se spojnim zamjenicama obično obilježava otuđivu posvojnost, nije čudno što smo pronašli samo dva jezika koji neotuđivu posvojnost izražavaju spojnim zamjenicama (i to u *pre head* poziciji): kuotski i asmatski. U AN jezicima NGA su izolirane spojne zamjenice rjeđe pri izražavanju neotuđive posvojnosti. U papuanskom alorskom jeziku ih nalazimo kao jedini način izražavanja posvojnosti pri čemu su spojne zamjenice za neotuđivu posvojnost istovjetne osobnim zamjenicama, a od njih se spojne zamjenice za otuđivu posvojnost razlikuju samo u 3. licu jednine (Klamer 2011).

¹⁶ Poznata su nam samo 2 melanezijska oceanijska jezika s posvojnim prefiksima. To su kove s Nove Britanije te wayan fidžijski (Donohue i Schapper 2008: 317).

Slika 2 NAN jezici s izražavanjem opreke po otudivosti (narančasto) i bez nje (plavo).

I. 2. 3 Izražavanje otuđive posvojnosti¹⁷

U NAN se jezicima otuđiva posvojnost može izraziti na sljedeće načine: jukstapozicijom, padežima, vezanim POSS-P (na posjedovanomu), spojnim zamjenicama i apozicijskom posvojnomo konstrukcijom. Redom ćemo nešto reći o svakom od tih načina. Jukstapozicija i vezani POSS-P već su se javili kao način izražavanja neotuđive posvojnosti, a možemo primijetiti i relativno veću raznolikost formalnih načina obilježavanja otuđive posvojnosti u usporedbi s neotuđivom.

a) Jukstapozicija i padeži

Otuđiva posvojnost (ako je ona prisutna) u jezicima se ovog tipa u najvećem broju slučajeva izražava padežima, što ne odskaka od globalnih jezičnih tendencija. Najčešći je padež posesiv (v. pr. 7, angorski), rjeđe je to dativ ili kosi padež, a sporadično i vrlo rijetko neki drugi padež kao ergativ (folopa, pr. 6a; teberanski jezici (Heider 2010: 26)), apsolutiv (bauzi, pr. 6b; jezici geelvinškog zaljeva (Foley 2018c: 521)) ili lokativ (eibela, 6c; jezici bosavi (Aiton 2016: 186)).¹⁸

6) a) folopa	b) bauzi	c) eibela
<i>noa=né naane-ma-dape</i>	<i>auna-m data</i>	<i>pa:sta ewa:lu-we ele</i>
Noa=ERG sin-KIN-PL	Auna-ABS dijete	Pastor Evalu-LOC kći
'Noini sinovi'	'Aunino dijete'	'Kći pastora Evalua'

Padežno izražavanje posvojnosti također može biti izrazito kompleksnih proporcija u NAN jezicima. Tako primjerice u angorskom (senagi, pr. 7) nominalni posjedovatelj može osim posesiva inkorporirati čitav niz različitih pokazatelja među kojima su i TAM sufixi.

7) angorski (Litteral 1980: 39)

<i>Deni -ndi -m -ay -o buki</i>
Deni PSSV TAM TAM 3SG.F knjiga
'Knjiga koja je bila Denijeva'

Nichols (1992: 120) kaže da nije pronašla jezik s razlikom po otuđivosti izraženom isključivo padežima. Takav bi jezik trebao razlikovati dva posesiva; jedan za neotuđivu i drugi za otuđivu posvojnost. Međutim, nije nipošto nemoguće zamisliti s obzirom na to da smo već

¹⁷ Ovdje su uključeni i jezici bez opreke po otuđivosti.

¹⁸ Koristimo termin *posesiv*, glosiran kao PSSV, za morfem koji služi izražavanje posvojnog odnosa na posjedovatelju, odnosno na zavisniku imenske posvojne skupine. Dakle, posesiv koristimo u značenju suprotno od pertenziva, glosiran kao POSS koji označava posvojni odnos na posjedovanomu, odnosno glavi imenske posvojne skupine (usp. fn. **Error! Bookmark not defined.**). Nazivamo ga posesivom umjesto genitivom jer u nekim jezicima posesiv izražava samo posvojni odnos, dok u drugima ima ulogu i u ostalim dijelovima gramatike. Dativ označava recipijenta/beneficijenta; ergativ i apsolutiv su padeži prijelaznog (ERG), odnosno neprijelaznog subjekta (ABS) i izravnog objekta (ABS).

gore vidjeli da jezici razlikuju dva posesiva prema vrsti posjedovatelja. Činjenica je također da mnogi jezici svijeta posvojnost izražavaju dativom, čime se postavlja pitanje: je li moguće da jezik (ne)otuđivu posvojnostrazlikuje dativom i posesivom? Čini se da bi takav slučaj mogao biti s jezikom vipi (istočni trans-fly, pr. 8 (Dondorp i Shim 2013: 28–9)), gdje postoji preferencija da se neotuđiva posvojnost (rodbinske imenice i dijelovi tijela) izražava dativom, a otuđiva posvojnost (opća posvojnost) posesivom:

- 8) vipi (Dondorp i Shim 2013: 28)
a) <i>God-mna met</i>	b) <i>Misinari-m kongga</i>
Bog-PSSV kuća	Pastor-D žena
'Božja kuća'	'Pastorova žena'

Vipi bi mogao proturječiti univerzaliji da jezici s isključivo DM posvojnim konstrukcijama nemaju razliku između otuđive i neotuđive posvojnosti (Nichols 1988: 576–7; 1992: 118–9). Međutim, premda postoji razlika u preferenciji, autori kažu da takva distinkcija nije „very strict“ (Dondorp i Shim 2013: 19). Prema dostupnim podacima ostali istočni trans-fly jezici ne razlikuju otuđivu i neotuđivu posvojnost pa je moguće da ta opreka u jeziku vipi u procesu nastajanja, no za donošenje zaključka potrebni su potpuniji i bolji podaci o samom jeziku.¹⁹ Razlikovanje više padežnih obrazaca nalazimo i u nekim drugim jezicima NGA. Jezik ende (pahoturi) (također jug NG) posvojnost izražava dvama posesivima. Trenutna se posvojnost izražava klitikama =bo/=ba (SG/NSG), a prošla posvojnost klitikama =bāne/=(y)abaene (SG/NSG) (Lindsey 2019: 201ff). Takvu podijeljenost na sadašnju i prošlu posvojnost nismo primijetili u drugim NAN jezicima, no to ne znači da i ne postoji. Ende također ima i opreku po otuđivosti u 3. licu. Na imenice za rodbinske odnose veže se pertenzivna²⁰ klitika =da, a ako slijedi pridjev, onda se veže na njega.²¹ I berik (jezici gelvinškog zaljeva) ima dva posesiva, a njihova uporaba ovisi o poretku posjedovatelja i posjedovanoga. Posesiv -em se koristi u slučaju poretka PSSR-em PSSM i posjedovana imenica (glava) uvijek ima lokativni afiks ili afiks pratnje, a posesiv -mana se javlja u slučaju poretka PSSM PSSR-mana u svim ostalim slučajevima (Westrum 1988: 161–2).²²

¹⁹ Vipi nije jedini jezik u kojem se neotuđiva posvojnost izražava dativom, a otuđiva posvojnost posesivom. Takav je primjerice i australski jezik mparntwe arrente. Ipak, ovaj se jezik razlikuje od jezika vipi po tome što dativna konstrukcija nije jedina opcija. Naime, ona postoji uz posvojne afikse na neotuđivim imenicama (Wilkins 1989: 135)

²⁰ Pertenziv je vrsta POSS-P kojemu je uloga označavanje posvojnosti i takve pokazatelje ne analiziramo u radu jer ne razlikuju lica (Dixon 2010).

²¹ Ista se vrsta pertenzivne klitike nalazi u koirajanskim jezicima. Razlika je u tome što u koirajanskim jezicima morfološki oblik pertenziva ovisi o vrsti posjedovane imenice.

²² Foley smatra da je -mana zapravo amalgam od -em i sufiksa za fokus -na (Foley 2018c: 475).

Jukstapozicijom je izražavanje otuđive posvojnosti nešto češće nego izražavanje neotuđive posvojnosti. U mnogim je jezicima ona prisutna kao barem jedan od mogućih obrazaca uz HM/DM obrasce. Za mnoge je jezike teško uopće reći koji od tih obrazaca je dominantniji jer pragmatička ili strukturna uvjetovanost nije opisana u gramatici. Kao barem jedna od mogućnosti za izražavanje otuđive posvojnosti, jukstapozicija se javlja u jeziku monumbo, kivajskim jezicima, jeziku kamula (kamula-elevala), obokuitai (lakes plain) te mnogim TNG jezicima kao u asmat-avju-ok grani, kainantu-goroka i dr. Jukstapozicija je rijetka u jezicima koji nemaju opreku po otuđivosti, no zabilježili smo primjerice touo (izoliran), jezike piavi, abaviri (lakes plain) itd.

b) Vezani posvojni pokazatelji (POSS-P)²³

Izražavanje otuđive posvojnostidrugim skupom afikasa od neotuđive posvojnosti je razmjerno rijetko i takvi su primjerice saveru, abui, vano (TNG; dani), kainantu-goroka (TNG) kao fore, zatim ata, burmeso (v. dolje) i neki AN jezici kao alune.

Jezik skou ima neobično zalihostan način izražavanja posvojnosti. Postoji razlika između otuđive i neotuđive posvojnosti. Otuđive imenice primaju dva posvojna pokazatelja, a neotuđive imenice bivaju čak trostruko obilježene:

9) skou (Donohue 2005: 297–8)

a) ot.	<i>pe</i>	<i>pá-pè=pe</i>	b) neot.	<i>yá-pe-pè=pe</i>
	3SG.F	kuća-3SG.F.PSSV=3SG.F.D		sestra-3SG.F.D-3SG.F.PSSV=3SG.F.D
	'njezina kuća'			'njezina sestra'

Donohue POSS-P glosira kao genitiv i dativ zbog toga što su to zapravo zamjenice koje također imaju sintaktičku funkciju obilježavanja beneficijensa (Donohue 2005: 190–2). Posvojnost se općenito izražava morfemima *-pè=pe* '3SG.F.PSSV=3SG.F.D', no kako bi se označila razlika između otuđive i neotuđive posvojnosti, nužno je na neotuđive imenice naprije dodati sufiks *-pe* '3SG.F.D' (uokriven u 9b). Riječ je o neobičajenom slučaju podijeljenosti jer u jeziku skou otuđive imenice zahtijevaju manje jezičnog (tj. fonološkog) materijala nego neotuđiva posvojnost (odnosno neotuđiva posvojnost je obilježenija), a to u jezicima svijeta obično nije slučaj, što smo već napomenuli u uvodu (Haiman 1983:795²⁴; Nichols 1988: 564²⁵).

²³ U ovom radu posvojne afikse i klitike objedinjujemo pod jedan termin *vezani pokazatelji* osim ako posebno nije naglašeno suprotno.

²⁴ „In no language will the phonological expression of inalienable possession be bulkier than that of alienable possession.“

²⁵ „[...] there were no languages which reversed this tendency and used a longer or more complex marker for 'inalienably' possessed nouns.“

Neobičan je i jezik asabano u kojemu je osim posvojnog sufiksa na posjedovano moguće inkorporirati čitavog posjedovatelja. Nažalost, ne zna se mnogo o samom jeziku.

10) asabano (Foley 2018b: 340)

<i>nu-</i>	<i>-Losa-</i>	<i>-yo-</i>	<i>-bu</i>
kuća	Roger	3SG.POSS	R.SG
'Rogerova kuća'			

c) Spojne zamjenice

Prema različitim se parametrima spojne zamjenice mogu podijeliti na više tipova: npr. prema morfološkim karakteristikama, distribuciji u paradigmi posvojnog NP-a (u kojem se licu mogu pojaviti, a u kojem ne mogu) te prema tomu koju poziciju zauzimaju unutar NP-a (*pre head* ili *post head*). U ovom se odjeljku one prvenstveno razlikuju prema svojim morfološkim karakteristikama. Na temelju toga, preliminarnim smo istraživanjem odlučili kategorizirati spojne zamjenice u 5 ugrubo određenih tipova:

1. Spojne su zamjenice istovjetne osobnim zamjenicama i nemaju nikakvu dodatnu morfologiju.
2. Spojne su zamjenice zaseban skup posvojnih zamjenica i nemaju nikakvu dodatnu morfologiju.
3. Spojne su zamjenice istovjetne osobnim zamjenicama te na sebi nose posesiv.
4. Spojne su zamjenice zaseban skup posvojnih zamjenica s dodatnim morfemom sročnim s posjedovanim.
5. Spojne su zamjenice istovjetne osobnim zamjenicama te na sebi nose posesiv koji je ili a) sročan s posjedovanim ili b) prima dodatan morfem sročan s posjedovanim.

Jezici u ovim tipovima, pogotovo u 2, 3, 4 i 5, mogu se lako reinterpretirati i granice između njih su nerijetko zamršene. Međutim, kao što smo rekli, ovo je preliminarni prikaz kojemu je potrebna detaljnija obrada. U nastavku prikazujemo svaki tip zasebno.

c. 1) osobne zamjenice kao spojne zamjenice

U ovu skupinu pripadaju jezici koji nemaju padeže, niti poseban skup posvojnih zamjenica zbog čega se kao spojna zamjenica pojavljuje osobna zamjenica koja na razini surečenice ima i funkciju subjekta/objekta. Primjer je jezik koiari (pr. 11):

11) koiari (Dutton 2003: 368; 346)

a)	<i>Satani</i>	<i>ahu</i>	<i>komara-ve</i>	b)	<i>Ahu</i>	<i>erevanu</i>
	Sotona	3SG	zloba-POSS		3SG	je vidio
	'Sotonina zloba'				'On (ona/ono) je vidio.'	

U mnogim je NAN jezicima sveza osobne zamjenice i posjedovanoga toliko očvrtnula, da su osobne zamjenice postale posvojni afiksi na posjedovanomu kao u jeziku una (TNG, pr. 12).

12) una (Louwerse 1988: 73–4)

a)	<i>kan-uram</i>	b)	<i>kan</i>	<i>dan</i>	<i>atey</i>	<i>nang</i>
	2SG-glas		2SG	što	selo	osoba
	'Tvoj glas'		'Odakle si?'			

Ako se u jeziku una osobnim zamjenicama izražava posvojnost, one su uvijek posvojni prefiksi (nema opreke po otuđivosti), dok su na razini surečenice uvijek osobne zamjenice. Razlika je među pr. 11) i 12) samo u tome što je u jeziku una došlo do učvršćivanja posvojne veze na fonološkoj razini²⁶ (Koptjevskaja-Tamm 2002a: 671; Nichols 1992: 82). Pogledamo li uvjete u kojima se spojne zamjenice kao u pr. 11) pojavljuju, možemo vidjeti da su one uglavnom ograničene na nominalne (imeničke) posjedovatelje i nisu moguće za prvo i drugo lice (primjerice '1SG 1SG X', gdje je X posjedovana imenica, a 1SG posjedovatelj). Iz gramatika nažalost često nije poznato pojavljuju li se spojne zamjenice samo u slučaju nominalne posvojnosti ili i u slučaju zamjeničke posvojnosti. Čini se da se osobna zamjenica može pojaviti kao spojna zamjenica u 1. i 2. licu u asmatskom, no 1. i 2. lice posjedovatelja modificirani su tada morfemom *-m* (Voorhoeve 1965: 150). U asmatskim je dijalektima prisutna rijetka vrsta podijeljenosti u posvojnim konstrukcijama koja se kosi s predloženom univerzalijom Martina Haspelmatha (2017: 199):²⁷²⁸ spojne se zamjenice koriste kod

²⁶ U jeziku burmeso za „običnu posvojnost“ (Donohue 2001: 104) postoje izolirani pokazatelji i prefiksadni oblici istih. Prvi se koriste kada posjedovana imenica počinje konsonantom, a potonji kada počinje vokalom. Dakle, razlika je u fonološkom statusu tih pokazatelja, a ne u funkcionalnom jer burmeso koristi izolirani pokazatelj i u slučaju da je prisutan posjedovatelj.

²⁷ Kao una još su i mnogi drugi jezici kao kombajski (TNG), korafe (TNG), monumbo, asabano, anamuxra (TNG) itd. Kombajski i korafe istovjetni su jeziku una, samo što u kombajskom za 1SG i 3PL postoje posebni oblici, ali opet vrlo slični osobnim zamjenicama (de Vries 1993: 35). Nažalost, za korafe Farr (1999: 17) samo usputno navodi samo 2 primjera na kojima se vidi da neke rodbinske imenice imaju prefigirane osobne zamjenice, no ne daje nikakvu paradigmu i ne objašnjava supletivne oblike (npr. *afa* '(moj?) otac', *nimamo* 'tvoj otac', *numamo* 'njegov otac' (ibid.: passim)). Za osobne zamjenice *ni* '2SG' i *nu* '3SG' v. u Farr & Farr (1975). Za jezike asabano, monumbo i motuna v. Foley (2018b: 339), Vormann & Scharfenberger (1914: 20), Onishi (1994: 94). Motuna nema osobne zamjenice za 3. licâ, no vezani pokazatelji za njih odgovaraju emfatičkim i posvojnim zamjenicama.

²⁸ „If a language has an adnominal alienability split, and one of the constructions is overtly coded while the other one is zero-coded, it is always the inalienable construction that is zero-coded, while the alienable construction is overtly coded.“ Čini se da pri formuliranju ove univerzalije Haspelmath nije uzeo u obzir mogućnost spojnih zamjenica zbog toga što ih uopće ne spominje u svojoj kritici Haimanovog principa ikoničnosti. Neovisno o tome, ne bismo očekivali posvojni konstrukciju kao u asmatskom. Primjerice, jezik fujug (goilalanski) kod zamjeničke posvojnosti koristi jukstapoziciju osobnih zamjenica, međutim, ako je posjedovatelj izražen, onda nema osobne zamjenice između kao u asmatskom, već se jukstapoziciraju posjedovatelj i posjedovano.

neotuđive posvojnosti ako je posjedovatelj nominalan, a otuđiva se posvojnost izražava jukstapozicijom (Drabbe 1963: 94).

Osobne zamjenice kao spojne zamjenice nalazimo još i u jezicima kao barupu (sko), eipo (mek; TNG), amele (madang; TNG) i u nekim AN jezicima (loniu, alorski) itd.

c. 2) posvojna zamjenica kao spojna zamjenica

Ovoj skupini pripadaju jezici kao jele (pr. 4)) koji imaju zaseban skup posvojnih zamjenica u funkciji spojnih zamjenica različit od osobnih zamjenica. Pritom jezici ove skupine mogu imati padeže (npr. jele) ili ne moraju (npr. kamula). Međutim, i ovdje vjerojatno treba razlikovati različite tipove. U gramatičkim opisima jezika jele (Levinson 2022; Henderson 1995) nismo našli konstrukciju tipa *ja moj brat*, što upućuje na to da je pojavljivanje spojne zamjenice vjerojatno ograničeno na 3. lice, odnosno nominalnog posjedovatelja. Međutim, zapadni makijanski (sjevernohalmaherski) dopušta supojavljivanje osobnih zamjenica i spojnih zamjenica u 1. i 2. licu. Voorhoeve (1982: 16) tvrdi da je u slučaju supojavljivanja osobnih i spojnih zamjenica stavlja blagi naglasak na posvojnost:

13) zapadni makijanski (Voorhoeve 1982: 25)

de	ti	papá
1SG	1SG.POSS	žena
'moja žena'		

Posvojne zamjenice kao spojne zamjenice nalazimo sporadično u AN jezicima (npr. bugavak), a od NAN jezika pronalazimo ih još u sljedećim jezicima: mombumski i kimaghama (kolopomski), taulilski i butamski, mali, mianski (TNG), arandajski (JBH) itd.

c. 3) flektirana osobna zamjenica kao spojna zamjenica

Ovaj se podtip ne može uvijek potpuno razlikovati od upravo prikazanoga tipa u c. 2) zato što se flektivni morfem (posesiv) ne može uvijek razlučiti u svim licima. Stoga neki zamjenički oblici mogu biti analizirani kao zasebni skupovi posvojnih zamjenica. U ovom se podtipu nalaze jezici strukturnog oblika: X 3SG-PSSV Y; gdje je X posjedovatelj, 3SG-PSSV spojna zamjenica, a Y posjedovana imenica. Konstrukcije ovog tipa nastaju na različite načine, no čini se da je uobičajena pojava da se u jezicima s ovim posvojnim tipom flektivni morfemi (posesivi) mogu pojavljivati isključivo na zamjenicama. Stoga, ako je nužno specificirati posjedovatelja, flektirana se osobna zamjenica može pojaviti zajedno s nominalnim posjedovateljem. Takav je slučaj u jeziku daga, gdje je flektirana zamjenica uvijek u *post*

head poziciji (pr. 14a, b)), dok se neflektirana zamjenica u funkciji spojne zamjenice javlja u *pre head* poziciji (pr. 14c)):

14) daga (Murane 1974: 85; 105; 85)

a)	<i>ne</i>	<i>anu-t</i>	<i>ne-ga</i>	b)	<i>nu</i>	<i>pa</i>	<i>nu-ga</i>	c)	<i>Iruan</i>	<i>me</i>	<i>or-ewa</i>
	1SG	misлити-NOM	1SG-PSSV		1PL	kuća	1PL-PSSV		PN	3SG	kíi-3SG.POSS
	'moje misli'				'naša kuća'				'Iruanova kíi'		

U jeziku mende (pr. 15) sepički) uvijek nakon posjedovane imenice dolazi osobna zamjenica na koju se dodaje posesivni nastavak *-hi*.

15) mende (Hoel, Ikäheimonen i Nozawa 1994: 72–3)

<i>korinna</i>	<i>mundala</i>	<i>si-hi</i>
Korina	brat	3SG.F-PSSV
'Korinin brat'; dosl. 'Korina brat (od) nje'		

Posesiv *-hi* može doći i izravno na posjedovatelja, dakle, *Korinna-hi mundala* ili *mundala Korinna-hi*, no to su sporedni i mnogo rjeđi obrasci za izražavanje posvojnosti, što bi moglo uputiti na to da se radi o recentnijim promjenama iz izvorne strukture u kojoj se posesiv *-hi* mogao pojaviti samo na zamjenici. Mende također pokazuje da bi ishodište takvih konstrukcija moglo biti u poopćavanju izražavanja rekurzivne posvojnosti (npr. hrv *susjeda mame Ivanovog bratića*), što je u jeziku mende moguće izraziti isključivo konstrukcijom u pr. 15). Za razliku od jezika mende, u jeziku tauja (TNG) (MacDonald 1990: 132) flektirana se spojna zamjenica može pojaviti u *post* i *pre head* poziciji i to samo u 3. licu, dok pr. 14) pokazuje kako je u jeziku daga to moguće i za ostala lica. Katkada sama spojna zamjenica može postati višestruko obilježena gomilanjem padežâ, a primjer je jezik kamoro (TNG):

16) kamoro (Boelaars 1950: 91)

a)	<i>kamé</i>	<i>na:ti</i>	<i>t'a</i>	b)	<i>kamé</i>	<i>na:ti</i>	<i>ara-t'a</i>	c)	<i>kamé</i>	<i>na:ti</i>	<i>am-ara-t'a</i>
	kuća	poglavlar	PSSV		kuća	poglavlar	3SG-PSSV		kuća	poglavlar	D-3SG-PSSV
	'kuća poglavara'				'kuća poglavara'				'poglavlar, njemu pripada ova njegova kuća' ²⁹		

Osobna je zamjenica čini se opcionalna (pr. 16a)). Druga je mogućnost na taj posesiv dodati osobnu zamjenicu, dakle pr. 16b), no u trećoj vrlo neobičnoj konstrukciji moguće je i prefigurirati pokazatelj neizravnog objekta na glagolu *am-* (glosiran kao D 'dativ') na posvojnu zamjenicu (pr. 16c)). Osim u prikazanim jezicima, konstrukcije ovog podtipa c. 3) možemo pronaći prije svega u sepičkim jezicima, u jeziku ambulâs (ndu), sporadično u TNG jezicima,

²⁹ „the headman to him belongs this his house“ (Boelaars 1950: 91).

vjerojatno u jeziku fujug (goilalanski) itd. Za Aikhenvald (2015: 267) su neke od tih konstrukcija rezultat jezičnog kontakta (jezik jalaku (ndu) i kvoma (sepički)).

c. 4) posvojna zamjenica kao spojna zamjenica s dvostrukom sročnosti

Dvostrukom sročnosti smatramo pojavu u kojoj je morfem (zamjenica, POSS-P, adpozicija itd.) na kojemu se izražava posvojnost istovremeno sročan s otvoreno izraženim posjedovateljem i s posjedovanom imenicom. Jezici su ovog tipa vrlo rijetki i problematični jer nije potpuno sigurno da se nalaze u ovoj skupini jezika sa spojnim zamjenicama. U dosadašnjim smo tipovima imali **a**) potpunu neobilježnost: 'X 3SG Y' (tip c. 1); **b**) zaseban skup posvojnih zamjenica: 'X 3SG.POSS Y' (tip c. 2) i **c**) flektiranu osobnu zamjenicu: 'X 3SG-PSSV Y' (tip c. 3), pri čemu morfem PSSV nije sročan s posjedovanom imenicom, već samo naznačuje posvojni odnos. U svim ovim tipovima naznačuje se lice posjedovatelja (3SG). Tip c. 4) ima strukturu kao i **b**) uz dodatan morfem koji indeksira neko gramatičko obilježje posjedovane imenice; dakle: 'X 3SG.POSS-PSSM Y', gdje je PSSM upravo to gramatičko obilježje posjedovane imenice (rod, broj ili oboje).³⁰ Moguće je da takvih primjera i više, ali ovdje možemo navesti samo 3 jezika, a samo je 1 od njih neosporan: kuotski te možda motuna (JB) i sulka (izoliran) (sva 3 jezika su geografski gledano istočni papuanski jezici (IPJ)). U kratko ćemo objasniti problematičnost grupiranja jezika motuna i sulka u ovu skupinu, a kuotski raspravljamo u pogl. II. 2. 4.

U jezicima sulka i kuotski postoji sročnost s posjedovanim samo u broju (sulka za PL i DU), a u jeziku motuna samo u rodu. To posljednje je rijetka pojava jer obično ako jezik unutar NP-a ima sročnost u rodu, imat će sročnost u broju i obratno (Matasović 2018: 24). Onishi (1994) morfem *poko-* u pr. 17a) analizira kao posvojnu zamjenicu³¹ i tu pretpostavku preuzimaju drugi lingvisti (npr. Evans i Palmer 2011: 510; Stebbins et al. 2018: 856). U tom slučaju konstrukcija u 17a) odgovara gore spomenutom obrascu za ovaj tip **c. 4)** 'X 3SG.POSS-PSSM Y' jer je posvojna zamjenica *poko-* (3SG.POSS-) sročna u licu i broju s posjedovateljem *Maawo* (X), a sufiks *-ng* 'M' (-PSSM) indeksira rod posjedovane imenice (Y).

17) motuna (Onishi 1994: 248; 246; 241)

a) ot.	<i>hoo</i>	Maawo	<i>poko-</i>	<i>-ng</i>	<i>munu</i>	b) neot.	<i>po-oku</i>
	ART.M	Maawo	3SG.POSS-	M	tijelo		3SG-majka
		'Maawovo tijelo'					'njegova majka'

³⁰ Evans i Fenwick (2013) nazivaju istovremeno indeksiranje svojstava posjedovatelja i posjedovanoga na jednom morfemu *double indexing*. Mi smo se odlučili za termin *dvostruka sročnost* jer je sročnost prisutna na dvama raščlanjivim morfemima. Drugim riječima, autori ne razmatraju dvostruku sročnost na spojnim zamjenicama.

³¹ *Poko-* nije osobna zamjenica jer motuna nema osobne zamjenice u 3. licu.

Prikazana analiza ipak nije bez poteškoća. Morfem *poko-* se dalje može segmentirati na dva morfema: *po-*, što je ujedno i prefiks za 3SG neotuđivu posvojnost (pr. 17b)) i *-ko-*.³² Sva se lica 'posvojnih zamjenicâ' u jeziku motuna mogu raščlaniti na isti način, što bi značilo da analiza u 17a) treba glasiti *Maawo po-ko-ng munu* 'M. 3SG-POSS-M tijelo' i da se morfem *-ko-* prema ponaša kao neotuđiva imenica. Ako je ova analiza ispravna, motuna ne pripada tipu **c. 4)**, već tipu **d)** s apozicijskom posvojnošću (v. dolje za više).³³ Problem je s ovom interpretacijom što se riječ *pokong* sintaktički veže za posjedovatelja što znači da nije pravi apozicijski odnos (za primjer v. Onishi 1994: 246).

Za jezik sulka također nije potpuno sigurno treba li biti svrstan baš u ovaj tip, a ne u tip d) dolje zbog toga što status posvojnog morfema/spojne zamjenice nije u potpunosti jasan. Tharp (1996) dijeli POSS-P na *kinship* i *ne-kinship* te ih klasificira kao prefikse. Reesink (2005: 180) ih naziva zamjenicama, što preuzimaju i Stebbins et al. (2018: 813), no Reesink (2005: 179) kaže da su to „prenominal clitics (prefixes)“ premda ih tako ne glosira. U starijim su opisima (Müller 1915; Schneider 1962) oni prikazani kao spojne zamjenice koje se javljaju između nominalnog posjedovatelja i posjedovanoga (pr. 18b)). Svrstali smo jezik sulka u ovaj tip jer čak i ako raščlanimo posvojne zamjenice kao u pr. 18) na posvojni prefiks i posvojni morfem³⁴, postoje značajne razlike između skupa neotuđivih i otuđivih POSS-P,³⁵ što znači da se ne koriste isti POSS-P kao u jeziku motuna u pr. 17a) i b). Ako je posjedovano u dvojini ili množini, klitičke zamjenice (pokazatelji) su sročne s posjedovanim u broju, što se eksplicitno vidi u pr. 18a):

18) sulka (Reesink 2005: 180)	sulka (Müller 1915: 78)
a) <i>ku-a-ro</i> <i>vasng</i> <i>-eek</i>	b) <i>a pkor k-a kil</i>
1SG-POSS-PL <i>vrsta.torbe</i> -PL	ART miš 3SG-POSS šećerna trska
'moje torbe'	'mišja šećerna trska'

³² Ovo navodi i sam autor gramatike (Onishi 1994: 131), ali ne ulazi dalje u detalje.

³³ Nasiojska (nasioi i nagovisi) je grana jezika JB vrlo slična pr. 17a) jer postoji dvostruka sročnost, ali samo u broju, premda je rod kategorija prisutna u svim bugenvilskim NAN jezicima. Prema dostupnim podacima posvojni se pokazatelji mogu analizirati ili kao posvojne zamjenice ili kao posvojni prefiksi (Evans i Palmer 2011: 511-2). Čini se ipak da je izgledno da nasioi i nagovisi imaju neku vrstu apozicijske posvojnosti (v. dolje) jer je posvojnost naizgled izražena afiksom na riječi odvojenoj od posjedovane imenice. Usp. npr. nasioi neotuđiva posvojnost *ba-án* '3SG-žena' s otuđivom posvojnošću *Moko ba-kan-a manikuma* 'Moko 3SG-POSS-SG žena' (Rausch 1912: 118-9). U prilog tezi da je gore prikaza konstrukcija 17a) u jeziku motuna zapravo apozicijska i paralelna nasiojskim primjerima mogu ići i poredbeno-povijesni dokazi. Morfemi su *-ko-* i *-kan-* koji primaju neotuđive posvojne prefikse u jezicima motuna i nasioi vrlo moguće etimološki srodni. Poredbena metoda koju je Evans (2009) primijenila na jezike JB pokazuje da pra-JB *k daje /k/ u svim jezicima, a /o/ u motunskoj grani i /a/ u nasiojskoj grani mogu se izvesti iz stražnjeg vokala *ɔ. Također, čini se da se pod utjecajem jezika JB dvostruka sročnost u broju razvila i u oceanijskim jezicima torau i uruava, što je vjerojatno jedinstveno u toj grani AN jezika (Evans i Palmer 2011: 504-7).

³⁴ Reesink (2005:180) preuzima od Schneidera (1962:17) analizu da je *a* 'POSS' član za jedninu.

³⁵ Za popis pokazatelja v. (Reesink 2005: 180).

c. 5) flektirana osobna zamjenica s dvostrukom sročnosti

U ovom tipu nalaze se jezici koji posvojnost izražavaju flektiranim osobnim zamjenicama s prisustvom dvostruke sročnosti. To u praksi znači da se na zamjenici uz oznake sročnosti s posjedovanim i posjedovateljem nalazi i oznaka posesiva i sl., odnosno dobivamo strukturu 'X 3SG-PSSV.PSSM Y' ili 'X 3SG-PSSV-PSSM Y'. Ti su jezici jeri, arapeški, au i olo (svi su torricelli), savosavo (izoliran), manambu (ndu) i čambri (donjosepički) (možda i u drugim jezicima ove porodice, no nema primjera; v. Foley (2022)). Pr. 19a) i b) pokazuju da se na osobnu (spojnu) zamjenicu *lo-* (3SG) sročnu s posjedovateljem *tada / lo* (X) u licu i broju dodaje posesiv *-va / -ma* (PSSV.PSSM) sročan s posjedovanom imenicom *ti / ngai nyuba* (Y) u rodu i broju.

19) savosavo (Wegener 2008: 132, 138)

a) *tada lo-va* *ti* b) *lo lo-ma* *ngai nyuba*
 muž 3SG.M-PSSV.SG.M čaj 3SG.M 3SG.M-PSSV.SG.F velik dijete
 'Mužev čaj' 'njegova velika kći'

Ponovno, u jeziku savosavo samo su zamjenice te koje mogu primati posesiv, što znači da se samo njima može izraziti posvojnost. Moguće je u potpunosti izostaviti posesivni morfem *-va/-ma* pa se umjesto primjera 19b) može reći i *Lo lo ngai nyuba* 'njegovo veliko dijete' (s promjenom u značenju zbog neobilježavanja roda); doslovno 'on on velik dijete' (Wegener 2008: 139).³⁶

Premda jezici au, arapeški, olo i jeri pripadaju istoj porodici torricelli (pogotovo au i olo iz iste grane), oni se nalaze u istom tipu zbog toga što je posvojnost izražena na osobnoj (spojnoj) zamjenici. Inače su posvojne konstrukcije u tim jezicima vrlo raznolike. U jeziku jeri posvojna konstrukcija je nešto složenija. Postoji posebna relacijska „proklitika“ *w-* koja pokazuje obilježja karakteristična i za afikse i za izolirane pokazatelje. Pokazatelji roda i broja (u pr. 20a) i b) to su *-0=* 'SG' i *-n=* 'SG.M') sročni s posjedovanom imenicom dodaju se na relacijsku proklitiku *w-* i potom se čitavi kompleks klitizira na osobnu zamjenicu. Sročnost je u rodu vidljiva samo ako posjedovatelj nije u 3. licu.

20) jeri (Wilson 2017: 319; 316)

a) *nakal w-0=di Solomon* b) *wan w-n=yem*
 otac REL-SG=3 PN srce REL-SG.M=2PL
 'Solomonov otac' 'vaše srce'

³⁶ Posesive sročne u rodu i broju pronalazimo i u jeziku bauzi (animski; prisutan u našem uzorku) te u agavskim jezicima kušitske grane afrazijske porodice. U navedenim jezicima međutim nema dvostruke sročnosti jer se posesiv dodaje na nominalnog (imeničkog) posjedovatelja.

Olo³⁷ posjeduje neobičnu i za NGA jedinstvenu posvojnu konstrukciju. Uopće nema posesiv niti morfem koji označava posvojnost zbog čega nije u potpunosti istovjetan svim ostalim jezicima ovog tipa (tj. c. 5)). Posvojnost se izražava tako što se na osobnu zamjenicu dodaje još jedna osobna zamjenica koja indeksira rod i broj posjedovanog (uokvirena je sročnost s posjedovanim):

21)³⁸ olo (Staley 2007: 28; 129; 11)

b)	<u>luom</u>	<u>le-le</u>	c)	<u>ninge</u>	Rita	<u>le-ne</u>	d)	le	ratei
	sago	3SG.M-3SG.M		sin	R.	3SG.M-3SG.F		3SG.M znati	
	'njegov sago'			'Ritin sin'				'On zna'	

d) Glagolska i imenska „apozicijska posvojnost“

Posljednji³⁹ tip konstrukcije za izražavanje otuđive posvojnosti nazivamo „apozicijskom posvojnosti“ (AP posvojnost), što preuzimamo iz nedavno objavljenog članka Bugaeve, Nichols i Bickela (2022a). U ovom tipu posvojnosti nije morfološki izražena niti na posjedovatelju, niti na posjedovanomu, već na zasebnoj „riječi“⁴⁰ koja stoji u apozicijskom odnosu prema posjedovanoj imenici. Tu riječ ćemo nazivati *apozicijskom riječi* (APR). AP posvojnost načelno se može podijeliti na imensku i glagolsku AP posvojnost ovisno o tome je li APR imenska ili glagolska riječ. Primjerice, u IMP AN jezicima u NGA (pogotovo u oceanijskoj grani), imenska je AP posvojnost najčešći način izražavanja posvojnosti, a glagolska AP posvojnost je vrlo rijetka (pronađen samo jezik biak), dok su među NAN jezicima obje razmjerno dobro zastupljene, ali rjeđe nego kod AN jezika.

Neke tipične karakteristike APR su da **a)** često potječu od imenice općenitijeg značenja; **b)** da vrlo često imaju klasifikatorsku funkciju te **c)** da obično primaju pokazatelje lica i ponašaju se kao neotuđive imenice, odnosno relacijske riječi koje nužno iziskuju indeksiranje svojih argumenata (posjedovatelja). U oceanijskim jezicima klasifikatori tradicionalno gledano klasificiraju odnos između posjedovane imenice i posjedovatelja zbog čega se nazivaju i *relacijski klasifikatori* (Lichtenberk 1985; 2018). Primjerom 22) ilustriramo tipičnu oceanijsku posvojnu konstrukciju s klasifikatorom (22b)) i bez klasifikatora (22a)). Isti se sufiksi koriste u oba slučaja, samo što su u 22a) prisutni izravno na posjedovanomu, a u 22b) neizravno na klasifikatoru *ka* koji поближе označava odnos između posjedovatelja i

³⁷ Za jezik au v. pogl. II. 2. 1.

³⁸ Jedina je razlika ako je posjedovano ženskog roda; tada se ne koristi *ne-*, već zamjenica za množinu *pe-*.

³⁹ U prvom dijelu nisu navedeni baš svi mogući obrasci izražavanja posvojnosti jer su neki od njih vrlo rijetki i irelevantni za drugi dio istraživanja.

⁴⁰ Koristimo pojam „riječ“ zbog toga što ona može biti glagol, imenica ili zamjenica.

posjedovanoga. Podijeljenost u konstrukcijama u širem smislu služi za razlikovanje otuđive i neotuđive posvojnosti.

22) vitu (van den Berg i Bachet 2006: 54; 58)

a) neot.	<i>tama-na</i>	b) ot. posvojnost	<i>ruma ka-na kau</i>
posvojnost			
	otac-3SG		kuća CLF-3SG pas
	'Njegov otac'		'Kuća psa'

Sama definicija AP posvojnosti koju smo iznijeli na početku iznijeli te strukura konstrukcije u pr. 22b) mogu biti zbunjujuće kada ih usporedimo sa svime što smo rekli o spojnim zamjenicama. Prisjetimo se da u konstrukcijama sa spojnim zamjenicama posvojni odnos također nije izražen niti na posjedovanomu niti na posjedovatelju. Osim toga, u literaturi se često može pronaći da spojna zamjenica i posjedovatelj stoje u apozicijskom odnosu, no to *nije* AP posvojnost. Spojne su zamjenice *uvijek* neka vrsta zamjenice, uvijek indeksiraju posjedovatelja, a nikada isključivo posjedovano. U AP posvojnosti također mogu biti prisutne zamjenice kao APR, no posjedovatelj može biti indeksiran samo putem afiksa na APR, a nikada sâmom APR (u tom bi se slučaju radilo o spojnoj zamjenici). Dakle, AP posvojnost se temelji jedino na odnosu APR i posjedovanoga, a ne na odnosu APR i posjedovatelja. Čitajući literaturu, doduše, treba biti vrlo oprezan jer nije uvijek odmah jasno radi li se o AP posvojnosti ili spojnoj zamjenici što smo prije svega vidjeli gore na primjeru 17) jezika motuna.⁴¹ Ukratko iznosimo distribuciju AP posvojnost u NGA na temelju istraživanja Bugaeva et al. (2022a; b; c) te upućujemo na neke njihove previde i pogrešne interpretacije te upotpunjujemo njihove podatke.

AP posvojnost u IMP AN jezicima vjerojatno je nastala kontaktnim utjecajem najzapadnijih NAN jezika od kojih su neki kao bunak sačuvali konstrukcije s jednim posvojnim klasifikatorom, pri čemu se tu najvjerojatnije radi o izvorno glagolskoj AP posvojnosti s indeksiranjem lica na APR (Donohue i Schapper 2008; Schapper 2010).⁴² Kao bunak još su i neki drugi jezici TAP kao adang i klon, zatim značajan broj jezika Bird's Heada kao mpurski (izoliran), moskona i sougb (IBH), hatamski (hatam-mansim), nadalje neki sjevernohalmaherski jezici kao tidore (van Staden 2009), mairasi (mairasi) s poluotoka

⁴¹ Usp. također npr. bargamski (TNG), gdje Hepner (2006: 29) kaže da je morfem *-go* posvojna zamjenica na koju se prefigiraju pokazatelji za neotuđive imenice. Međutim, taj morfem *-go* ima i druge uloge u gramatici kao što je izricanje deziderativa na glagolu. Bargamski usto ima i emfatičke zamjenice koje se tvore morfemom *-mo* na isti način kao i „posvojne zamjenice“, što znači da nije samo posvojni morfem taj koji se ponaša kao neotuđive imenice.

⁴² Bugaeva et al. (2022c: 34) omaškom su svrstali jezik selaru (AN; SMP) među JH (IMP) AN jezike. Time su izjednačili podrijetlo klasifikatora jezika selaru s onim u JH jezicima. Međutim, selaru je klasifikatore za opću posvojnost te hranu i piće razvio samostalno i neovisno od IMP grane u koju su ga autori svrstali (Lichtenberk 2018: 192, fn. 8).

Bomberai te AN jezik biak, koji se govori na istoimenom otoku sjevernoistočno od Bird's Heada, s izrazito kompleksnom glagolskom AP posvojnosti (van den Heuvel 2006). Dakle, radi se o jezicima na krajnjem zapadu NGA. Nadalje, tipološki je mnogo rjeđi slučaj da glagolska AP posvojnost nema indeksiranje lica posjedovatelja, obično glagolom *pripadati* (eng. *belong to*). Konstrukcije s *pripadati* nalazimo u jezicima sulka, kolski?⁴³ (izoliran), sanio (sepički), jau (lakes plain) i vjerojatno monumbo, pri čemu je u potonjem glagolska APR sročna s posjedovanom imenicom u rodu i broju, što je vrlo neobično i jedinstveno u NGA.⁴⁴

APR može biti i okamenjena imenica u značenju „vlasništvo“ bez dodatne morfologije (awar; ramu),⁴⁵ pokazna zamjenica sročna u rodu i broju s posjedovanim (bilua i rotokas⁴⁶ (SB)) i pokazna zamjenica bez sročnosti s posjedovanim (kamasau?⁴⁷ (torricelli)). Uobičajeno, postoje slučajevi paralelni imenskoj AP posvojnosti u AN jezicima; primjerice u jeziku anamuxra (TNG) te možda bargamskom (?) (TNG) i jezicima JB (motuna, nasioi i nagovisi). Možemo ispraviti tvrdnju Bugaeva et al. (2022a: 71) da nema jezika s AP posvojnosti na kontinentalnoj NG s gore navedenim primjerima jezika jau, awar, monumbo, sanio, anamuxra (i bargamski?), mairasi i kamasau (?).

Sažetak prvog dijela

U prvom smo dijelu radu prikazali različite načine kako NAN jezici indeksiraju glagolska lica i kako izražavaju adnominalnu posvojnost. Najviše jezika ima A i P indekse, a nešto manje jezika ima samo A indekse. Najmanje jezika nema indekse ili ima samo P indekse (v. I. 1).

Nadalje smo pokušali usustaviti veći broj strukturno različitih posvojnih konstrukcija. Pokazali smo da je opreka po otuđivosti rijetka na jugu NG i u porječju rijeke Sepik, ali da je česta u ostalim dijelovima aree (v. sliku 2). Očekivano, pri izražavanju otuđive posvojnosti postoji mnogo više varijacija i obrazaca, nego što ih postoji za neotuđivu posvojnost, no, što

⁴³ Nismo u potpunosti sigurni u ispravnost zaključka koji donose Bugaeva et al. (2022c) da se u jeziku kol radi o AP posvojnosti. U tom jeziku postoji posvojni linker za koji Reesink (2005: 181) kaže da može biti glagol sročan u rodu s posjedovanim, ali i adpozicija, što ne bi podrazumijevalo apozicijsku posvojnost. Stebbins et al. (2018: 796) ipak glosiraju *-aa* kao 'belongs.to'.

⁴⁴ Prema opisu u Vormann i Scharfenberger (1914) ta je APR riječ nastala reduplikacijom kopule koju autori prevode kao *seiend* 'koji je' ili *gehörig* 'koji pripada'. Čini se da se radi o nekoj vrsti participa koji je s posjedovanom imenicom sročan u broju i rodu.

⁴⁵ Jezici ramu nemaju posvojne afikse pa ih ni ne očekujemo na riječi *nan*, no usp. tunižanski arapski (Croft 2003: 39) sa sličnom konstrukcijom.

⁴⁶ U rotokasu je ta zamjenica još obilježena i pertenzivom *-aro* koji najčešće označava posvojnost na posjedovanom.

⁴⁷ U jeziku kamasau postoji posvojna konstrukcija s distalnom pokaznom zamjenicom bez sročnosti s posjedovanim (Sanders & Sanders 1994: 6, 34). To bi mogla biti AP posvojnošću, no zamjenica je sintaktički vezana uz posjedovatelja.

se tiče izražavanja opreke po otuđivosti, NAN i AN jezici uz nekoliko iznimaka generalno odgovaraju uspostavljenim tipološkim tendencijama i generalizacijama (Nichols 1988, 1992; Haspelmath 2017; Haiman 1983). Neotuđiva posvojnost se može izraziti prvenstveno trima načinima poredanima po čestotnosti: afiksima (klitikama), jukstapozicijom i spojnim zamjenicama.

Neotuđiva posvojnost je najčešće manje obilježena i zahtijeva manji broj fonema/morfema od otuđive posvojnosti. Iznimke: sko (neotuđiva posvojnost je trostruko obilježena, a otuđiva posvojnost dvostruko obilježena) i asmatski (neotuđiva posvojnost izražena spojnim zamjenicama, a otuđiva posvojnost jukstapozicijom).

Otuđiva posvojnost izražava se na sljedeće načine (neovisno o čestotnosti):

1. Padežima
2. Jukstapozicijom
3. Vezanim POSS-P (češće prefiksi nego sufiksi)
4. Spojnim zamjenicama:
 - a. Osobne zamjenice ('X 3SG Y')
 - b. posvojne zamjenice ('X 3SG.POSS Y')
 - c. Flektirane osobne zamjenice ('X 3SG-PSSV/POSS Y')
 - d. posvojne zamjenice s dvostrukom sročnosti ('X 3SG.POSS-PSSM Y')
 - e. Flektirane osobne zamjenice s dvostrukom sročnosti ('X 3SG-PSSV.PSSM Y')
5. Apozicijskom posvojnošću
 - a. imenska
 - b. glagolska

Padeži (1.) i jukstapozicija (2.) prisutni su diljem kontinentalne NG. Osobne (4a) i posvojne (4b) spojne zamjenice nalazimo u mnogim jezicima različitih NAN porodica i možemo reći da su razmjerno česte.

Posesivom flektirane zamjenice u funkciji spojne zamjenice (4c, npr. *mende*, *daga* itd.) javljaju se u mnogim nesrodnim porodicama u NGA u *pre* i *post head* poziciji. U jezicima jalaku i manambu (*ndu*) su za Aikhenvald (2015: 267) konstrukcije s posesivom flektiranim zamjenicama rezultat kontaktnog utjecaja s jezikom kvoma (sepički). Međutim, one su prisutne u većini sepičkih jezika (rijetka iznimka je primjerice jezik *pouje*), ali i drugim nesrodnim i udaljenijim jezicima, što bi značilo da se one mogu neovisno razviti.

Fenomen je dvostruke sročnosti (4d, 4e) prisutan samo u otočnoj Melaneziji (IPJ i AN jezici *torau* i *uruava*) te krajnjem sjeveroistoku NG u porodicama *torricelli*, *ndu* i *donjosepičkim*

jezicima. Pritom je posjedovanje zasebnog skupa posvojnih spojnih zamjenica s dvostrukom sročnosti (tj. 4d) iznimno rijetko (kuotski je jedini sigurni primjer).

AP posvojnost (5a, 5b) karakteristična je za velik broj pacifičkih jezika te ih nalazimo u nesrodnim porodicama i izoliranim jezicima. One mogu biti izražene kao imenske ili glagolske apozicije. Imenske apozicije vrlo su česte za IMP AN jezike i na APR (klasifikatorima) je obično prisutno indeksiranje lica i broja posjedovatelja. Za AN je jezike glagolska apozicija rijetka (pronađen samo jezik biak). NAN jezici su mnogo raznovrsniji. Na zapadu (TAP, Bird's Head, mairasi) prisutna je izvorno glagolska apozicija s indeksiranjem lica (i broja) posjedovatelja, a na istoku je stanje mnogo raznolikije. Glagolsku apoziciju s glagolom 'pripadati' bez indeksiranja lica posjedovatelja pronalazimo u jezicima jau (?), sanio, sulka i kolski (?). Imensku apoziciju bez indeksiranja posjedovatelja nalazimo u jezicima awar (s imenicom 'vlasništvo'), rotokas (pertenzivom), bilua (pokazna zamjenica sročna s posjedovanim) i možda kamasau (?; pokazna zamjenica), a s indeksiranjem lica posjedovatelja u jeziku anamuxra te možda bargamski (?) i motuna (?; i nasioi i nagovisi?).

Sanio, jau, anamuxra, awar i mairasi su jezici s apozicijskom posvojnosti koje smo pronašli na kontinentalnoj NG upotpunjujući rezultate Bugaeve, Nichols i Bickela (2022a). Svakako bi trebalo usustaviti sve apozicijske konstrukcije i vidjeti postoje li još koji NAN jezici (prije svega na kontinentalnoj NG) s apozicijskom posvojnošću.

Prema u ovom odjeljku navedenim načinima izražavanja posvojnosti za drugi su nam dio rada potrebni: jezici s vezanim POSS-P, s posvojnim spojnim zamjenicama (dakle 4b i 4d)⁴⁸ zato što se morfološki razlikuju od osobnih zamjenica i time ne možemo predvidjeti čemu će one biti najbližnje te naposljetku jezici s AP posvojnosti. Potonji su uključeni zato što je POSS-P na APR istovjetan onomu na neotuđivoj imenici. Za navedene jezike smatramo da imaju posvojne pokazatelje (POSS-P) u smislu kako se oni razumiju u ovom radu. Potpun pregled kriterija za izbor konstrukcija donosimo u pogl. II. 1.

II. dio – Odnos posvojnih pokazatelja i glagolskih indekasa

II. 1 Uzorkovanje i metodologija: odabir uzorka

Uzorkovanje jezika NG aree nije bilo nimalo jednostavno usprkos razmjerno malenom području istraživanja i razmjerno jednostavnim parametrima istraživanja. Ti su parametri u najširem smislu posjedovanje skupa posvojnih pokazatelja (POSS-P, vezanih ili izoliranih) i

⁴⁸ U uzorku se nalazi i jezik au koji pripada skupini 4e. *Flektirane osobne zamjenice s dvostrukom sročnosti* (*X 3SG-PSSV.PSSM Y'*). Tu smo odluku donijeli zato što je morfem koji je sročan s posjedovanim istovjetan subjektivnim i objektivnim indeksima (v. dolje II. 2. 1).

posjedovanje V-indekasa (vezanih ili izoliranih). Za konkretno definiranje relevantnih parametara v. sljedeći odjeljak (II. 1. 1).

Kako bismo odredili koji su jezici prikladni za uspostavu uzorka morali smo proći kroz većinu dostupnih gramatičkih opisa NAN porodica i u mnogo manjem opsegu AN grana. Prvo smo se fokusirali na traženje V-indekasa jer jezici koji ih nemaju obično nemaju ni POSS-P (Siewierska 1998: 12) premda smo pronašli i nekoliko protuprimjera (npr. kalamang, jezik zapadnog Bomberajja nema V-indekse, ali ima posvojne afikse (Visser 2020), također kamula i kaure (kaure-kosare (Foley 2018c: 457–8)).⁴⁹ WALs-om smo se na koncu vrlo malo služili zbog toga što smo primjetili brojna nepodudaranja između poglavlja, a za neke su jezike podaci dostupni u atlasu pogrešni. Stoga smo dobili utisak da se radi o razmjerno nepouzdanom izvoru za potrebe našeg istraživanja.⁵⁰ Zbog toga je WALs služio djelomično samo za provjeru koji bi jezici mogli imati relevantne parametre potrebne za uključivanje u uzorak, a za genetsku klasifikaciju koristili smo isključivo Glottolog te smo uvrstili barem po jedan jezik iz svake barem djelomično opisane porodice koja ima potrebne parametre (barem dva V-indeksa i POSS-P). Vjerodostojnost tako dostupnih podataka katkada se činila upitnom, stoga smo se uglavnom vodili novijim tipološkim i arealnim priručnicima za tu regiju iz kojih smo vadili osnovne podatke kojima smo se potom mogli lakše orijentirati i usmjeriti k željenom konačnom uzorku. Prije svega su to Ross (2017) i Palmer (2018). Rossov je priručnik odličan zato što rezimirano u tablici donosi podatke o tome koji jezici u NGA imaju V-indekse i posvojne afikse, međutim mane su mu prije svega to što se vodi vlastitom genetskom klasifikacijom pa se grupiranjem različitih jezika u često kontroverzne porodice gubi na raznolikosti podataka u uzorku. To je zato što on za pojedinu porodicu donosi odluku ima li koje obilježje ili ne ako većina jezika te porodice ima ili nema to obilježje. Osim toga, on ne uključuje jezike s izoliranim POSS-P ili V-indeksima, što je nama potrebno.

Veliki priručnik NAN jezika koji je uredio Palmer (Palmer 2018) od velike je vrijednosti za naše istraživanje i može ga se shvatiti kao napredak u odnosu na Foleyjevu knjigu (1986), ali

⁴⁹ Druga je formulacija: „If a language uses head-marking in PNP [u posvojnim imenskim skupinama], it will use head-marking (i.e., verbal agreement) to relate arguments to verbs“ (Koptjevskaja-Tamm 2001: 968).

⁵⁰ Primjerice u poglavlju 57 o položaju posvojnih afiksa Dryer (2013) potpuno pogrešno interpretira podatke dostupne iz jezika hanga hundi (ndu) za koji Wendel (1993: 60) kaže da ima „possessor suffixes“ za 1., 2. i 3. lice. Međutim, Dryer očito nije uvidio da su to zapravo posesivi (genitivi) na zamjenicama koje on prema svojim kriterijima ne smatra posvojnim afiksima. Ndu jezici kojima pripada hanga hundi nemaju posvojne afikse. Nadalje, za jezik kamasau kaže da nema posvojne afikse citirajući „Sanders i Sanders (1994: passim)“ premda se na str. 12 istog izvora mogu jasno razaznati posvojni prefiksi za 2. i 3. lice imenicâ za rodbinske odnose. Također, navodi jele kao jezik s posvojnim prefiksima iako smo gore već pokazali da jele ima posvojne spojne zamjenice (v. I. 2. 3 pod c).

nikako kao potpunu zamjenu za nju (Foleyjeva je knjiga u nekim aspektima već bitno zastarjela). Kod Palmera su nam posebno bitna Foleyjeva poglavlja (Foley 2018b; 2018c) s mnogo detalja i opisima manje poznatih jezika sjeverozapadne NG te sepičke i donjosepičke regije. Od velike je koristi bio i izvrstan pregled Holtona i Klamer u istoj knjizi (Holton i Klamer 2018) o jezicima TAP, Bird's Head i Sjevernog Halmahera, dok su poglavlja Pawleyja i Hammarströma (2018) i Evansa et al. (2018) poslužila kao bitna referenca za uzorkovanje TNG jezika i čitave južne NG. Dok se Pawley i Hammarström razumljivo zbog velikog broja jezika fokusiraju na samu klasifikaciju i ono najopširnije te zbog toga ne mogu ulaziti u detalje gramatikâ TNG jezikâ, Evans et al. gotovo i da ne spominju posvojne konstrukcije pa nam u tom pogledu taj izvor nije bio osobito informativan.

Klasifikacija je jezika dakle vrlo bitna pri određivanju uzorka te smo morali biti oprezni kako ne bismo bili previše genetski ili bibliografski pristrani (Bakker 2010: 6ff.). Problemi se javljaju odmah na početku zbog toga što je dobar dio papuanističke genetske klasifikacije još uvijek kontroverzan te se stručnjaci u mnogo čemu ne slažu (dovoljno je usporediti jezične grupacije u priručnicima navedenima samo u ovom poglavlju). Stoga je upitno ima li uopće smisla govoriti o genetskoj pristranosti za NGA. Naposljetku smo se odlučili za princip uzorkovanja pogodan za male i raznovrsne regije (Urban et al. 2019: 1415–6, 1421) i za klasifikaciju prema Glottologu koju smo ako je bilo potrebno upotpunili s podacima iz gore navedenih priručnika. Iz svake je porodice uzet jedan ili najviše dva jezika koji ima POSS-P i V-indekse.⁵¹ Dva smo jezika iz pojedine porodice uzimali ako su se razlikovali u indeksiranju V-indekasa. Primjerice, premda se jezici TAP u nekim aspektima posvojnosti i indeksiranja glagolskih licâ znatno razlikuju,⁵² većina ih posvojnost izražava prefiksima koji su uglavnom potpuno isti P indeksima pa je bilo dovoljno da u uzorak uđu samo dva jezika te porodice. Konkretno, iz te smo porodice uključili jezike abui i bunak zbog toga što abui ima A i P indekse, dok bunak ima samo P indekse, a isto vrijedi i za dva jamska jezika: jei i komnzo. U drugim porodicama neki jezici pak mogu imati posvojne afikse, a drugi ne, kao što je slučaj za kamasau kao jedini poznati jezik torricelli s posvojnim afiksima. U jezicima čitave sepičke regije, gdje nalazimo najgušću koncentraciju jezikâ s visokim stupnjem raznolikosti, posvojni afiksi su, kao i opreka po otuđivosti, vrlo rijetki. Odatle smo uvrstili samo nekoliko jezika koji imaju i lica i POSS-P. Osim jezika kamasau to su još monumbo, asabano, aviakajski, ama i jalë. Broj je TNG jezika u uzorku 11 zbog toga što ih ima više od 300 (prema konzervativnoj

⁵¹ Iznimka su naravno TNG i austronezijski jezici što objašnjavamo niže.

⁵² Npr. uglavnom indeksiraju samo P na glagolu, međutim neki jezici kao klon, abui itd. mogu imati i izolirane A indekse, a neki pak jezici kao makalero uopće nemaju V-indekse. U posvojnim konstrukcijama neki jezici razlikuju otuđiva i neotuđiva posvojnost (npr. abui, adang), a neki ne (npr. kolana, teiva) itd.

procjeni Glottologa), no mi smo uzimali jezike iz grana koje su i genetski i geografski udaljene kako bi se u što većoj mjeri umanjila mogućnost kontaktne interferencije bez obzira na to što u toj porodici postoji visoki stupanj tipološke raznolikosti.

S AN je jezicima bilo više problema u smislu uzorkovanja zbog toga što je njihova srodnost neupitna, ali su izrazito brojni. Ovdje smo također uzeli geografski što udaljenije jezike iz različitih grana te razmjerno mali broj jezika (njih 11) kako ne bismo kompromitirali uzorak. Podatci dobiveni iz istraživanja pokazuju da je uzorkovanje austronezijskih jezika dalo raznovrsne rezultate te da uzorak nije genetski kompromitiran. Gore opisani postupak rezultirao je uzorkom od 65 jezika iz 41 porodice, što uključuje i 13 izoliranih jezika (v. sliku 1 za razmještaj i Dodatak za sve jezike uzorka, ISO-kôd, porodice i izvore) koji se govore na području između Timora, Alora i Pantara na zapadu, otoka Sjeverni Halmaher na sjeverozapadu, preko Nove Gvineje sve do Solomonskih Otoka.

Poteškoće nam je stvarao nesrazmjer u broju kvalitetnih ili uopće dostupnih jezičnih opisa za pojedine porodice.⁵³ Katkada smo morali isključivati neke jezike premda jamačno zadovoljavaju gore opisane kriterije za uključivanje u uzorak. Primjerice, dombano (JBH) se isprva našao u uzorku, međutim na temelju kratkog opisa (Voorhoeve 1985) nije moguće donijeti smislene zaključke jer su mnogi oblici nejasni. Na temelju toga, iz porodice JBH nijedan jezik nije u uzorku premda se vidi na opisu inavatanskog (de Vries 2004) da mnogi jezici JBH imaju i POSS-P i lica, no ne možemo donositi zaključke bez cjelovitih paradigama.⁵⁴

Za nekoliko jezika nije bilo moguće utvrditi imaju li opreku po otuđivosti te su oni stoga isključeni iz drugog dijela analize posvećenog odnosu (ne)otuđivosti i V-indekasa.

Razlog za uzimanje uglavnom samo jednog jezika iz porodice također se temelji na činjenici da mnoge porodice, a pogotovo one manje, imaju samo jedan kvalitetno opisan jezik iz kojeg je moguće donijeti pouzdane zaključke. Tu se genetska pristranost isprepliće s bibliografskom pristranošću. Naime, najveći broj novogvinejskih jezika nije uopće opisan. Dok su jedne porodice razmjerno dobro opisane (npr. jezici ndu), za druge nemamo nikakvih materijala osim nekoliko popisa riječi koji nisu adekvatan izvor za naše istraživanje. Vjerodostojnost dostupnih podataka smo u slučaju nesigurnosti u njihovu ispravnost tražili u drugih stručnjaka koji su iste podatke obradili (npr. već spomenuti Foley (2018b; 2018c)).

⁵³ Postoji značajan broj neobjavljenih rukopisa gramatičkih opisa do kojih nismo mogli doći.

⁵⁴ Inavatanski je izoliran prema Glottologu, a mnogi ga lingvisti smatraju jezikom JBH (Holton i Klamer 2018; Palmer i Hammarström 2018).

II. 1. 1 Određivanje jezičnih parametara proučavanja

U ovom odjeljku prvo određujemo relevantne jezične parametre za posvojnost i povezujemo ih s prvim dijelom istraživanja iznesenim u I. 2. Potom činimo isto za glagolska lica.

Posvojni pokazatelj (POSS-P) je svaki pokazatelj koji ima funkciju označavanja posvojnosti unutar imenske skupine, pri čemu razlikuje licâ, najčešće posjedovatelja, a iznimno rijetko i posjedovanoga (uz posjedovatelja), i može se pojaviti uz izrečenog imenskog ili zamjeničkog posjedovatelja. Načelno to podrazumijeva i uključivanje vezanih pokazatelja (afiksa i klitika) te spojnih zamjenica predstavljenih ranije u I. 2. 1 i I. 2. 3 pod c). Doduše, nisu svi tipovi spojnih zamjenica uključeni, već samo oni u kojima je spojna zamjenica morfološki različita od osobne zamjenice. To su dakle jezici kao jele s posvojnim spojnim zamjenicama (X 3SG.POSS Y; v. pr. 4) te kuotski s posvojnim spojnim zamjenicama s dvostrukom sročnosti (X 3SG.POSS-PSSM Y; v. tablicu 14) (dakle tipovi c.2 i c.4 u I. 2. 3). Ostale jezike (tipovi c.1, c.3 i c.5 u I. 2. 3) nismo htjeli analizirati upravo zato što je osnova spojne zamjenice istovjetna osobnoj zamjenici. Jedina je iznimka jezik au u koji pripada tipu c.5 (X 3SG-PSSM Y). Bez obzira na to uvrstili smo ga u uzorak zbog toga što je drugi dio POSS-P koji je sročan s posjedovanim (dakle, -PSSM dio u 3SG-PSSM) gotovo u potpunosti istovjetan A i P indeksima lica. POSS-P razlikuju se dakle od posesiva i pertenziva (Dixon 2010: 268).⁵⁵ Pertenzive nalazimo vrlo rijetko na NG i njih također ne analiziramo (npr. rotokas (SB), koiari (koiarijski), ende (pahoturi)). Na temelju iznesenoga možemo postulirati važan parametar da svi jezici kod kojih se ne razlikuju barem dva lica POSS-P nisu u uzorku.⁵⁶

Supletivnost unutar posvojne paradigme rodbinskih imenica bitna je karakteristika novogvinejskih jezika kojom se ovdje ne možemo detaljno pozabaviti.⁵⁷ Pri uzorkovanju morali smo donijeti odluku koji jezici jesu ili nisu pogodni za ulazak u uzorak. Čini se da je najčešće da 1. lice bude supletivno u odnosu na 2. i 3. lice (pr. 23, kamasau), međutim postoje i slučajevi gdje je 3. lice supletivno u odnosu na 1. i 2. lice (Baerman 2014). Mi smo uključivali jezike samo ako smo mogli razlučiti veći broj posvojnih afikasa iz supletivnih rodbinskih imenica.

⁵⁵ Za definiciju pertenziva v. fn. 20, a za posesiv v. fn. 18.

⁵⁶ Npr. jezik suki može imati posjedovatelja na glavi NP-a samo za drugo lice (Evans et al. 2018: 727). Jezici paniai lakes iz porodice TNG imaju osim posvojnih prefikasa i jedan sufiks za izražavanje posvojnosti trećeg lica na rodbinskim imenicama

⁵⁷ Croft (2003: 33) tvrdi da je to vrlo rijetka tipološka karakteristika, no u NAN jezicima to je izrazito često (taj fenomen Croft naziva fuzijom).

- 23) kamasau (Sanders i Sanders 1994:12)
jeje 'moj stariji brat(/sestra)'
nu-se 'tvoj stariji brat(/sestra)'
ki-se 'njegov stariji brat(/sestra)'

Sada se okrećemo određivanju relevantnih parametara vezanih uz glagolska lica za koje vrijedi slična definicija kao i za POSS-P.

V-indeksi su svi oni pokazatelji koji imaju funkciju indeksiranja argumenata: subjekta (A) i/ili objekta (P) unutar glagolske skupine, pri čemu razlikuju barem dva lica te mogu biti vezani (kao afiks ili klitika) ili izolirani od glagola. Ako su V-indeksi vezani, nužna je samo anaforička sročnost, a ako su izolirani, nužna je dvoznačna (ili gramatička) sročnost s odgovarajućim argumentom.⁵⁸ U jeziku mali (pr. 24) (Stebbins 2011: 43) A indeksi pokazuju dvoznačnu, a P indeksi anaforičku sročnost:

- 24) mali (Stebbins 2011: 43)
a)	<i>da ka</i>	<i>thēt=ki</i>	b)	<i>a=chumes-ta</i>	<i>ta</i>	<i>donel</i>
	i 3SG.M	dobiti.TAM=3SG.F		SPEC=muškarac-PL	3PL	loviti.TAM
	„... i on je dobije...“			'Muškarci idu loviti.'		
- c) *Ut tēs kama mēsmēs.*
 1PL jesti.TAM ART hrana
 'Mi jedemo hranu.'

U a) i b) morfemi *ka* '3SG.M' i *ta* '3PL' primjeri su dvoznačne sročnosti između subjekta i subjektivnih pokazatelja, a primjer a) u usporedbi s primjerom c) pokazuje da je klitika *=ki* '3SG.F' u odnosu anaforičke sročnosti s objektom. Primjer izoliranog V-indeksa koji je relevantan za analizu također smo već prikazali u pr. 2 za domski (v. I. 1).

Kao što smo napomenuli u prvom istraživačkom pitanju u poglavlju *i. Uvod i ciljevi rada*, nije nužno da jezik ima istovremene A i P indekse na glagolu. Razlog tomu je što pojedini jezik može imati isključivo ili A ili P indeks koji je potpuno istovjetan s POSS-P. Ne bi bilo mudro isključiti te jezike sa samo jednim V-indeksom zbog toga što nam i oni ukazuju na preferenciju afiniteta prema POSS-P. To znači da posjedovanje dva V-indeksa za A i P ne nosi inherentno veću vrijednost od posjedovanja samo jednog indeksa. Međutim, u jednom smo dijelu analize u pogl. II. 2. 1 uzeli u obzir samo one jezike koji istovremeno indeksiraju i

⁵⁸ Termini anaforička, dvoznačna i gramatička sročnost preuzeti su iz eng. *anaphoric*, *ambiguous* i *grammatical agreement* (Matasović 2018: 64ff prema Siewierska 1999). Anaforička podrazumijeva da je zamjenica kao argument sročna s onim što je u diskursu rečeno ranije, a ne u istoj surečenici (npr. *=ki* u pr. 24a). Dvoznačna sročnost podrazumijeva da je zamjenički pokazatelj (indeks) sročan s jednim od argumenata koji se u surečenici ne mora nužno eksplicitno pojaviti. Usp. npr. *ka* i *ta* u pr. 24a,b) ili hrvatski pr. (*Ja*) *jedem*. Gramatička je sročnost prisutna primjerice u njemačkom gdje subjekt uvijek mora biti izrečen i sročan s glagolom: npr. *Ich esse 'jedem'* (***esse* je nemoguće).

A i P kako bismo afinitete prema POSS-P sagledali iz što više različitih kutova te da dobijemo što preciznije rezultate.

Na koncu, nismo bili sigurni što učiniti s jezikom burmeso jer se u tom jeziku mogu raspoznati lica na glagolu premda gramatičko lice samo po sebi na njemu nije izraženo. Burmeso ima glagolsku sročnost samo u rodu i broju. Osobne zamjenice na glagolu također izazivaju istu sročnost, ali nisu sročne s referentom na kojeg se odnose (dakle, 1SG s egom, 2SG s adresatom), već pripadaju jednom od 6 imenskih razreda (rodova). Neobično je to što zamjenice prvog i drugog lica jednine ne pripadaju istom rodu. Prvo lice pripada 2. rodu u kojem se nalaze ženska bića i prefiks je *g-*, a drugo lice pripada 1. rodu u kojem se nalaze muška bića i prefiks je *j-*. To znači da premda lice nije kao gramatička kategorija izraženo na glagolu, ono se može razlučiti na temelju pokazatelja za rod te smo zato i burmeso uključili u uzorak. Ta je odluka dodatno poduprta činjenicom da su ti pokazatelji za rod na glagolu formalno istovjetni posvojnim prefiksima za neotuđivu posvojnost (v. pr. 29; (Donohue 2001)).

Supletivnost pronalazimo i u domeni glagola, naime, neki NAN jezici (npr. jezici sko, jelmek, neki TNG jezici itd.) mogu gramatičke kategorije poput roda, broja, lica i argumenata izražavati supletivnošću ili prijevojem. Takve jezike nismo uključivali ako se lica nisu mogla jasno razabrati.

- 25) vaskia (Ross i Paol 1978: 43)
tuw 'dati njemu/njoj'
as 'dati meni'
id 'dati nama/vama/njima'

II. 1. 2 Određivanje sličnosti između posvojnih pokazatelja i glagolskih indekasa

Sličnost možemo odrediti na više načina, no mi smo se na koncu odlučili za sljedeće. Ako jezik ima dva različita skupa A i P indekasa, oba mogu biti u jednakoj ili različitoj mjeri slična s POSS-P, zbog čega sličnost možemo određivati prvenstveno na dva načina: apsolutno i stupnjevanjem.

Apsolutno određivanje znači da u slučaju kada su A i P indeksi prisutni na glagolu i njihove paradigme nisu u jednakoj mjeri slične s POSS-P, u obzir uzimamo samo onu paradigmu V-indekasa koja je paradigmi POSS-P najbližija. Ako postoji paradigma V-indekasa samo za jedan argument, onda se naravno u obzir uzima samo ta paradigma V-indekasa s paradigmom POSS-P. Primjerice, u jeziku abui POSS-P su identični P indeksima te su vrlo slični, ali ne u potpunosti, A indeksima. To znači da jezik abui navodimo kao jezik s afinitetima POSS-P

prema P indeksima. S druge strane, majbratski ima samo A indekse i oni su istovjetni s POSS-P. To znači da majbratski navodimo kao jezik s apsolutnim afinitetima POSS-P prema A indeksima.⁵⁹

Odluku koja je paradigma A i P indeksa sličnija POSS-P donosimo stupnjevanjem sličnosti. Za to će nam poslužiti skala od 5 stupnjeva sličnosti koju smo preuzeli i od Siewierske (1998) i ponešto prilagodili.⁶⁰ To znači da apsolutno stupnjevanje kao takvo proizlazi iz stupnjevanje sličnosti te je prema tome stupnjevanje sličnosti nužan preduvjet za utvrđivanje apsolutne sličnosti.

Stupanj 1 čine jezici kojima su POSS-P identični V-indeksima. U jeziku saveru posvojni prefiksi su identični P/Sp (Foley 2018c: 555), a u mpurskom odgovaraju A indeksima.⁶¹

Tablica 1) mpurski - *jap* 'reći' i *yen* 'majka' (Odé 2002: 52)

	SG	DU	PL	SG	DU	PL
1	<i>n-jap</i>	<i>o-jap</i>	<i>e-jap</i>	<i>n-yen</i>	<i>o-yen</i>	<i>e-yen</i>
2	<i>an-jap</i>	<i>non-jap</i>	<i>nen-jap</i>	<i>an-yen</i>	<i>no-yen</i>	<i>ne-yen</i>
3M	<i>a-jap</i>	<i>do-jap</i>	<i>de-jap</i>	<i>a-yen</i>	<i>do-yen</i>	<i>de-yen</i>
3F	<i>n-jap</i>			<i>n-yen</i>		

Suprotno tomu, stupanj 5 čine jezici koji nemaju nikakvu sličnost između POSS-P i V-indeksâ: npr. kaluli.

Tablica 2) kaluli (Grosh i Grosh 2004: 14, 17)

neotuđivi posvojni prefiksi		A indeksi			
		Prošlo	Sadašnje		Buduće
1.	<i>n-</i>	1.	<i>-o:</i>	<i>-o:l</i>	<i>-a:no:</i>
2.	<i>g-</i>	2./3.	<i>-o:</i>	<i>-ab</i>	<i>-eib</i>
3.	<i>0-</i>				

Stupanj 2 predviđen je za jezike u kojima se paradigme potpuno poklapaju osim u jednom ili dvama licima, što prikazujemo na primjeru hatamskog, gdje su svi oblici jednaki (Reesink 1999: 48), osim što je u 3. licu na glagolu nulti morf, a kod imenica je prefiks *ni-*:

26) hatamski (Reesink 1999: 41, 48)

a) *ni-cig* b) *Nab* *ham* *na* *tu*
 3SG-otac svinja ugristi 2SG već

⁵⁹ Razliku između jezika s dva V-indeksa prema onima sa samo jednim V-indeksom uzimamo u obzir u pogl. II. 2. 1.

⁶⁰ Ona koristi skalu od 4 stupnja sličnosti.

⁶¹ U jeziku mpurski (tablica 1) 2DU i 2PL nisu u potpunosti istovjetni 2DU i 2PL POSS-P, no očito se radi o istom skupu pokazatelja. Za razliku od toga jezici stupnja 2 imaju barem jedan V-indeks koji je potpuno različit od POSS-P kao primjerice hatamski.

	'njegov otac'		'Svinja te već ugrizla.'
c)	<i>a-cig</i>	d)	<i>A-yai bi-yok</i>
	2SG-otac		2SG-uzeti k-3PL
	'tvoj otac'		'Daj im.'

Isto tako stupnju 4 pripadaju jezici koji imaju gotovo potpuno različite paradigme, ali je samo jedno lice zajedničko objema paradigrama ili su barem dva lica tih paradigama razmjerno morfološki slična (sličnost/istovjetnost u paradigrama mora postojati za isto lice, odnosno ne može biti slično/istovjetno primjerice 3SG A indeksa i 1PL POSS-P). Ovaj je stupanj predviđen za jezike kao ama koji ne mogu biti svrstani u stupanj 5, ali koji nemaju ni dovoljan broj podudarnosti za stupanj 3. Tablica 3 pokazuje da ama dijeli nulti morf za 1SG i sličan oblik za 2SG:

Tablica 3) ama (Foley 2018b: 345, 347–8)

	posvojni sufixi	Glagolska lica
1SG	<i>-0</i>	<i>-0</i>
2SG	<i>-no</i>	<i>-ni</i>
3SG	<i>-tono</i>	<i>M -0</i> <i>F -so</i> <i>N -ko</i>

Stupanj 4 i 5 bivaju isključeni iz većeg dijela analize (v. dolje). Stupanj 3 je takozvani „koš“ i u njemu se nalaze svi jezici koji se ne mogu smjestiti niti u jednu od navedenih grupa, ali za koje je očita poveznica između POSS-P i V-indekasa. Takav je zapadni makijanski (Tablica 4).

Tablica 4) zapadni makijanski (Voorhoeve 1982: 12, 16)

	POSS-P	Prefiksi za A lice
1SG	ti	tV-
2SG	ni	nV-
3SG.AN	mV	i-
3SG.INAN	dV	
1PL.EX	mi	mV-
1PL.INC	nV	a-
2PL	fi	fV-
3PL	di	dV-

Ovaj sustav nije savršen i sigurno mu se može predbaciti nedostatak objektivne procjene. To pogotovo dolazi do izražaja kada se jezici koji imaju različiti broj POSS-P i V-indekasa moraju svrstati u istu kategoriju. Kao što smo vidjeli gore, kaluli razlikuje samo prvo i neprvo lice na glagolu s ukupno 6 A indeksa. To je nemoguće objektivno usporediti s jezikom jele koji ima gotovo dvije stotine kumulativnih morfema za A i P indekse.

Problematično je i kako definirati sličnost dvaju morfema, odnosno fonema zato što na fonetskoj razini oni mogu biti isti prema mjestu artikulacije, ali različiti po zvučnosti (npr. proizvoljni morfemi *ta* i *da*). Mi, međutim, ne gledamo sličnost prema pojedinim fonemima, već sličnost između čitavih paradigama pokazateljâ (poput tablice 4)). U tom pogledu slijedimo prijašnja istraživanja Siewierske i Seilera. Osim toga, nismo zabilježili da bi se u kojem jeziku u istom licu paradigme POSS-P i V-indeks razlikovali samo po zvučnosti. S obzirom na to da su vokali skloniji promjenama, nego li su to konsonanti, veću težinu u donošenju odluke nose upravo konsonanti.

Moglo bi se s pravom predbaciti metodi stupnjevanja mogućnost slučajne sličnosti između POSS-P i V-indekasa usred ogromnog broja pokazatelja. To je svakako istina, međutim, ako npr. jezik ima veći broj različitih paradigama za A indekse koji su stopljeni s kategorijom vremena (kao npr. kaluli u tablici 2), onda smo sličnost između paradigama POSS-P i A indekasa uzimali u obzir samo ako je ta sličnost prisutna sustavno kroz paradigme tih A indekasa kao što je slučaj za jezik jele. U suprotnom su označeni kao jezici bez sličnosti (npr. bugavak). Takvi su slučajevi bili rijetki jer u većini slučajeva postoji samo jedna paradigma za A ili P indekse.

II. 2 Rezultati i diskusija

II. 2. 1 Odnos posvojnih pokazatelja i glagolskih indekasa

Najviše jezika uzorka ima i A i P indekse (45 od 65 jezika, 69%). Jezici kamasau i daga imaju i indeks neizravnog objekta, međutim u analizi su svrstani u onu grupu kojoj pripadaju prema prisustvu ostalih V-indekasa.

Tablica 5) jezici uzorka i glagolska lica

V-indeksi	Broj jezika
P indeks	1
P/S indeks	1
P/Sp indeks	2
Sa indeks	1
A indeks	15
A i P indeks	37
Sa i P/Sp indeks	8
Ukupno	65

Jedanaest jezika sa semantičkim ustrojstvom koji su u tablici označeni oznakama Sa i P/Sp tretiraju se kao takvi samo u dijelovima gdje konkretno raspravljamo o ustrojstvu. Inače se

svaki Sa tretira kao A, a svaki P/Sp kao P. Jezika sa samo A indeksima ima 16, odnosno 25%, a najmanje je jezika sa samo P indeksima, tj. četiri, odnosno 6%.

U tablici 6) jezici su apsolutno svrstani prema stupnju sličnosti (dakle stupanj sličnosti se određuje samo V-indeksima koji su morfološki najbliži s POSS-P; v. gore II. 1. 2). Vidimo da u 77% jezika pronalazimo barem nekakvu sličnost između POSS-P i V-indekasa.

Tablica 6) Udio jezika prema stupnju sličnosti POSS-P i V-indekasa

Stupanj	jednaki (1)	gotovo jednaki (2)	slični (3)	jedva slični (4)	različiti (5)
Broj jez.	19	9	19	3	15
Postotak	29%	14%	29%	5%	23%

U gotovo jednoj četvrtini jezika POSS-P nemaju ništa zajedničko s V-indeksima (stupanj 5). Obično su u tim jezicima POSS-P ili istovjetni osobnim zamjenicama ili izvedeni iz njih. U tih 15 jezika 7 ih indeksira samo A (asabano, bugavak, kaluli, kamasau, kombajski, konua i mombumski), 7 indeksira A i P (jalë, jelmek, komnzo, maisinski, motuna, nabak i nimbora) te 1 indeksira samo P (jei). Samo tri jezika pripadaju stupnju 4 i ti su jezici ama (s A), ekari (TNG) (s P) i menja (anganski) (s P). Te ćemo jezike za sada radi jednostavnosti grupirati zajedno s jezicima sa stupnjem 5 (bez sličnosti) i ostaviti ih po strani u daljnjoj analizi. Tablica 7) niže pokazuje da se isključivanjem jezika stupnja sličnosti 4 rezultati bitno ne mijenjaju.

Ostaje nam dakle 47 jezika u kojima je sveza između POSS-P i V-indekasa očita. Sljedeća nam tablica 7) pokazuje prema kojim su V-indeksima POSS-P najbliži. Afiniteti prema A su podjednako česti kao afiniteti prema P (20:22, odnosno 19:20 maknemo li jezike stupnja 4).

Tablica 7) jezici prema V-indeksima najbližim s POSS-P

Preferencija prema V-indeksu	A	P	A i P
Stupanj 1 (19 jez.)	6	12	1
Stupanj 2 (9 jez.)	4	3	2
Stupanj 3 (19 jez.)	9	5	5
Broj jezika	19	20	8
Postotak (bez stupnja 4)	40%	43%	17%
Stupanj 4 (3 jez.)	1	2	0
Broj jezika (svi jezici)	20	22	8
Postotak	40%	44%	16%

Od osam jezika s jednakim stupnjem podudarnosti za A i P tri su posebno zanimljiva. Jedan od njih, kuotski, raspravljamo u pogl. II. 2. 2, a ovdje predstavljamo preostala dva, jezike au i mairasi. Jezik au ima vrlo zanimljiv sustav sročnosti i sličnosti te se razlikuje od gotovo svih drugih jezika uzorka po tome što su V-indeksi vrlo slični s POSS-P koji su sročni s posjedovanim, a ne s posjedovateljem kao što je uobičajeno. Indeksi za 3. lica identični su fonološki, a razlikuju se po položaju unutar riječi (A je prefiks, P je infiks). A prefiksi i P infiksi za 3. lica potpuno se podudaraju osim u 3SG.F (sivo osjenčano) s prefiksima koji na osobnim spojnim zamjenicama označavaju sročnost u rodu i broju s posjedovanom imenicom u konstrukciji kakvu smo već vidjeli u pogl. I. 2. 3 pod c. 4).

Tablica 8) ⁶² au (Scorza 1985: 223, 226, 235)				27) au (Scorza 1985: 226, 240)			
	Subjekt	Objekt	POSS				
3SG.M	k-	-k-	k-	a)	<u>Yinen</u>	<u>haai</u>	<u>k-irak</u>
3SG.F	w-	-h-	p-		Yinen	otac	3SG.M-3SG
3SG.N	k-	-k-	k-		'Yinenov otac'		
3DU.M	t-	-t-	t-	b)	<u>k-</u>	-a-	<u>-k-</u> -ip
3PL.M	n-	-n-	n-		3SG.M udariti	3SG.M	udariti
3PL.F	m-	-m-	m-		'On ga udara'		

Dio osobne spojne zamjenice koji je sročan s posjedovateljem (uokviren u 27a) pokazuje sličnosti s A i P indeksima. Odlučili smo u obzir uzimati pokazatelje sročne s posjedovanim (*haai* 'otac') zbog toga što oni pokazuju veći stupanj sličnosti nego oni sročni s posjedovateljem (*Yinen*). S obzirom na to da dvostruka sročnost nije vrlo česta u NGA, au (i blisko srodni jezik olo⁶³) uz kuotski je jedini jezik u kojem smo pronašli ovakvo podudaranje između morfema za sročnost s posjedovanim i V-indekasa. Au je dobar primjer zašto se pri ovakvim istraživanjima POSS-P ne treba ograničiti isključivo na HM pokazatelje (koji indeksiraju posjedovatelja). Morfem sročnosti *k-* '3SG.M' iz pr. 27) će prije biti DM obilježje jer je to pokazatelj roda i broja glave sintagme.

Drugi jezik koji ćemo posebno raspraviti je mairasi. Među jezicima s jednakim afinitetima između POSS-P i A i P indekasa, mairasi se znatno razlikuje od jezika au i ostalih šest jezika iz iste skupine. Čini se da mairasi također ima (glagolsku) AP posvojnost kao i mnogi zapadni papuanski jezici (v. I. 2. 3 pod d) i sažetak prvog dijela). Međutim, postoji velika razlika. Mairasi ima posvojne prefikse (pr. 28a, b), a A i P indeksiraju se sufiksima (pr. 28d) koji pokazuju sličnost u mnogo manjoj mjeri (stupanj 3). Uz te sufikse postoji još i poseban skup

⁶² U obzir uzimamo samo 3. lice zato što posjedovano, logično, može pokazivati sročnost samo u 3. licu.

⁶³ U jeziku olo podudaranje je manje očito, ali za razliku od jezika au postoji sličnost s oba dijela flektiranog POSS-P (Staley 2007: 10–2, 21–2).

glagolskih prefikasa istovjetnih posvojnim prefiksima. Njihova je uloga indeksirati prvenstveno subjekte nekih glagola kretanja, doživljače pojedinih glagola psiholoških stanja i nekih glagolâ percepcije (kod drugih indeksira P lice), što su sve karakteristike aktivno-stativnih jezika. No, ne možemo analizirati te prefikse kao P/Sp indekse zato što oni mogu indeksirati i lice prijelaznog subjekta, odnosno A (pr. 28c).

28) mairasi (Peckham 1982: 79, 81)

a)	<i>o-tura</i>	b)	<i>o-bae</i>	<i>ferasuru</i>	c)	<i>oro</i>	<i>neneman</i>	<i>na-tosenogwei</i>
	1SG-kost		1SG-imati	nož		stvari	jesti	3SG.SB-zaboraviti
	'moja kost'		'moj nož',	'imam nož'		'Zaboravio je	jesti.'	
-
d)	<i>omo</i>	<i>aasi</i>	<i>bu-</i>	<i>-om-</i>	<i>-nai</i>	e)	<i>na-nggafe-om</i>
	Ja	pas	udariti	1SG.SB	3SG.O		3SG.O-čekati-1SG.SB
	'Udario sam	psa.'					'Čekam ga.'

Ovaj nam slučaj pokazuje da je problematično što u nekim jezicima postoji vrlo mali skup glagola koji primaju različite indekse od svih ostalih glagola. Dodatno je problematično to što se istim prefiksima indeksiraju različita glagolska licâ (A, P i S). Takav bi se jezik trebao posebno naznačiti, no s obzirom da je to jedini takav slučaj u našem uzorku, vjerojatno je najbolje mairasi klasificirati kao da ima jednaku sličnost (stupanj 1) s A i P.

Vratimo se sada na tablicu 7) i razlike među jezicima s afinitetom prema A i afinitetom prema P indeksima. Rezultat je gotovo potpuno izjednačen s 19 jezika s afinitetima prema A i 20 prema P (bez stupnja 4). U tom pogledu postoji velika diskrepancija između naših i Siewierskinih (1998: 22) rezultata u njenom tipološkom istraživanju za jezike svijeta. Nijedan novogvinejski jezik njezina uzorka nema jednaku sličnost s A i P, a samo su 2 jezika s afinitetom prema A. Ukupno gledano njezin je dobiveni omjer između afiniteta prema A ili P 85% : 15% u korist P. Razlozi za ovakvo neslaganje leže u tome što njezin uzorak iz današnje perspektive nije dovoljno raznovrstan.⁶⁴ Vidimo također da čak 10 od njezinih 18⁶⁵ jezika pripada porodici TNG (Siewierska 1998: 39). Premda je ona vrlo raznolika, naš uzorak pokazuje da je u njoj obično zastupljena preferencija afiniteta prema P u onim jezicima u kojima se P indeksira na glagolu (tablica 9).

⁶⁴ Uzmemo li u obzir da je Siewierska isključivala jezike s izoliranim POSS-P (ibid.: 7), prema istim bi preduvjetima jele trebalo u potpunosti odstraniti iz uzorka (v. pr. 4), što nas ostavlja na jednom jeziku s afinitetima prema subjektu (tehitski). Siewierska je bila nedosljedna i u tome što je jezik vaskia (TNG) svrstala u skupinu jezika s afinitetima prema P licu, što ne bi bilo neobično da vaskia ima P lice, međutim prisutne su samo zamjenice u akuzativu kojima su POSS-P slični (Ross i Paol 1978). To na koncu znači da ni vaskia ne bi trebao biti u uzorku.

⁶⁵ Među tim jezicima u njezinom se uzorku nalazi i maisin, no danas se zna da je to austronezijski jezik.

Tablica 9) TNG jezici

Afinitet prema V-indeksu	P	A i P	nema sličnosti
Broj jezika	8	1	2
Jezici	anamuxra, binumarienski, fore, ma manda, tauja, una, vano, ekari	domski	kombajski, nabak
Postotak	73%	9%	18%

Od 11 TNG jezika u uzorku, 1 jezik indeksira samo A (kombajski) i POSS-P nemaju sličnosti s A. U ostalih 10 jezika s A i P indeksima 1 jezik nema sličnosti s A i P (nabak), 1 ima jednaku sličnost s A i P (domski), a čak 8 ih ima afinitet prema P (anamuxra, binumarienski, fore, ma manda, tauja, ekari, una i vano). Najčešće je vidljivo podudaranje u prvom licu *n-* i drugom *k-*. U većini slučajeva ako se posvojnost primjerice izražava prefiksima, onda su i njima najbliži V-indeksi prefiksi. Međutim, ima i nekoliko iznimaka kao jezik ma manda, gdje su posvojni sufiksi u svim licima očito povezani s P prefiksima, dok se A indeksira sufiksima kao i posvojnost, ali bez ikakve međusobne sličnosti (Pennington 2016: 216, 329). Ma manda nam pokazuje da se afiniteti s P indeksima razvijaju čak i gubitkom izvornih posvojnih prefikasa, odnosno čak i kad imamo nepodudaranje utora posvojnih afikasa. Može se reći da je razvoj međusobne sličnosti između POSS-P i P indekasa u TNG jezicima tekao paralelno, ali neovisno u pojedinim jezicima. To se također vidi i po tome što su posvojni prefiksi binumarienskog u potpunosti drukčiji od ostalih TNG jezika uzorka. Domski je naizgled zanimljiva iznimka jer jezik nema P indekse, a kao i ma manda ima posvojne sufikse. Međutim domski ukazuje na daljnje izjednačavanje P indekasa i POSS-P u TNG jezicima. Posvojni sufiksi *-n* '2SG' i *-m* '3SG' istovjetni su A sufiksima, dok su sva ostala lica potpuno različita od posvojnih sufikasa. Ipak, domski ne demonstrira afinitete prema A indeksima zato što postoje i izolirani pokazatelji za 1. i 2. lice, što smo već pokazali u pr. 2) u pogl. I. 1 (v. Tida 2004: 133–4). Morfemi *na* '1SG' i *ne* '1NSG' istovjetni su posvojnim sufiksima za 1SG i NSG. Time je domski nadomjestio gubitak P indeksa i djelomično ih izjednačio s posvojnim sufiksima. Zbog toga smo ga svrstali u skupinu s jednakim afinitetima prema A i P licima.

Nadalje, Siewierska za područje NG ne uzima u obzir AN jezike (izuzev spomenutog jezika maisinski), no oni ne mijenjaju znatno situaciju NG aree zbog toga što i sami pokazuju veoma raznolike afinitete. Od 11 AN jezika 2 ih ima samo A lice, pri čemu jedan nema sličnosti (bugavak), a drugi pokazuje sličnost s A (selaru). Među ostalih 9 jezika s A i P indeksima njih

3 ima afinitet prema P (alune, kairiru i vitu), 2 jezika imaju afinitet prema A (varembori i vooi), a 4 jezika ima jednaku sličnost s A i P indeksima (dobelski, larike, maisinski i paluajski).

Sada ćemo isključiti sve jezike koji indeksiraju samo A ili P te jezike koji indeksiraju i A i P, ali je sličnost prema obama glagolskim licima jednaka. Dakle, gledamo samo jezike koji indeksiraju A i P i koji istovremeno pokazuju afinitet prema A ili prema P. To činimo jer postoji čak 16 jezika u uzorku koji indeksiraju samo A i samo četiri koji indeksiraju samo P:

Tablica 10)⁶⁶ V-indeksi i POSS-P samo za jezike s A i P indeksima kod kojih postoji razlika u afinitetu

Afiniteti prema licu	A	P
Stupanj 1 (12 jez.)	3 (31%)	9 (69%)
Stupanj 2 (5 jez.)	2 (43%)	3 (57%)
Stupanj 3 (10 jez.)	5 (56%)	5 (44%)
Broj jezika	10	17
Postotak	37%	63%

Ovaj je puta prednost znatno više na strani P indekasa. No, tablica 10 može se i dodatno proširiti kada uzmemo u obzir činjenicu da POSS-P mogu biti istovremeno u različitoj mjeri slični A i P indeksima. Od 17 jezika s dominantnim afinitetima prema P iz prethodne tablice, čak 8 jezika nema nikakve sličnosti s A. S druge strane, od 10 jezika s dominantnim afinitetima prema A, samo 2 nemaju nikakve sličnosti prema P (aviakajski i monumbo).

Dosad smo afinitete analizirali samo apsolutno, što znači da smo s pomoću stupnjevanja odredili koji su od V-indekasa u pojedinačnom jeziku najbliži s POSS-P te smo ih potom sve zbrojili. To znači da je stupanj sličnosti 1 u jednom jeziku imao jednaku konačnu vrijednost kao i stupanj 3 u drugom jeziku u slučaju da su u oba jezika te paradigme bile najbliže s POSS-P. Primjerice, nije se vidjela razlika između majbratskog, gdje je A = 1 i jezika daga, gdje je P = 3. To znači da su majbratski i daga dobili svaki po jedan unos u tablicu 7. Sada ćemo tu razliku između majbratskog i jezika daga uzeti u obzir tako što ćemo odrediti afinitete V-indekasa prema POSS-P na temelju broja stupnjeva sličnosti 1. Počet ćemo tako što ćemo ponovno prikazati tablicu 7, koju ponavljamo ovdje kao tablicu 11), ali u skraćenom formatu (nema postotaka i jezika stupnja 4).

⁶⁶ Jezici koji imaju najveći afinitet prema licu neizravnog objekta, svrstani su prema drugom najbližijem gl. licu.

Tablica 11) jezici prema licima najbližijim s POSS-P

Preferencija prema licu	A	P	A i P
Stupanj 1 (19 jez.)	6	12	1
Stupanj 2 (9 jez.)	4	3	2
Stupanj 3 (19 jez.)	9	5	3
Broj jezika	19	20	8

Čak 12 od 20 (60%) jezika s afinitetima prema P pokazuje potpuno podudaranje između proučavanih parametara, dok jezika stupnja 2 i 3 ima 3/20 (15%), odnosno 5/20 (25%). Kod A indekasa je broj jezika s potpunom sličnosti upola manji (31%), a najveći je broj jezika stupnja 3, 9/19 (47%). Uzevši u obzir paralelne podatke iz tablice 10), koja pokazuje samo jezike s A i P indeksima, vidljivo je da su morfološki gledano P indeksi znatno sličniji POSS-P nego A indeksi na razini paradigme. Štoviše, ako pogledamo rezultate za svaku paradigmu V-indekasa (tablica 12), neovisno o tome je li ona najbližija POSS-P ili nije, vidimo da je za paradigmu A indekasa najvjerojatnije da neće biti nikakve sličnosti s paradigmom POSS-P, dok to nikako nije slučaj za P indekse. Vidljivo je da i iz ove perspektive afiniteti POSS-P prema P dominiraju.

Tablica 12) Svi V-indeksi i njihova sličnost s POSS-P

Stupanj	Broj jezika	Postotak	Stupanj	Broj jezika	Postotak
P = 1	13	27%	A = 1	7	11%
P = 2	5	10%	A = 2	6	10%
P = 3	14	29%	A = 3	18	30%
P = 4	6	12%	A = 4	6	10%
P = 5	11	22%	A = 5	24	39%
Ukupno jezika	49		Ukupno jezika	61	

Dakle, vjerojatnije je da će jezik imati potpunu sličnost između POSS-P i P indekasa u slučaju da su P indeksi prisutni na glagolu (27%), nego da je neće uopće imati (22%). Za A indekse nalazimo dijametralno suprotne rezultate. Mnogo je veća vjerojatnost da paradigma A indekasa neće uopće biti povezana s POSS-P (39%), nego da će im biti potpuno jednaka (12%). Zanimljivo, ostali su stupnjevi, što se postotka tiče, gotovo potpuno izjednačeni.

II. 2. 2 Ustrojstvo (*alignment*)

Poznata je činjenica da je akuzativno ustrojstvo najzastupljenije na NG i to se reflektira na naš uzorak, gdje se nalaze 53 takva jezika. Semantičko ustrojstvo u jednostavnim prijelaznim

rečenicama⁶⁷ nalazimo u 11 jezika, a apsolutivno ustrojstvo u jednom jeziku. U nekim jezicima kao mairasi (v. gore), nekim TAP i sjevernohalmaherskim jezicima (v. Reesink 2010) koji su pretežno akuzativni, nalazimo mali broj neprijelaznih glagola koji primaju P indekse za izražavanje subjekta koji ne može aktivno i svojevoljno utjecati na radnju koja se zbiva (v. II. 2. 4 za više o tome). Takve jezike ovdje tretiramo kao akuzativne jezike.

Tablica 13) akuzativni jezici prema V-indeksima najbližijim POSS-P

Preferencija prema licu	A	P	A i P
Stupanj 1 (13 jez.)	6	6	1
Stupanj 2 (5 jez.)	2	3	2
Stupanj 3 (16 jez.)	9	4	3
Stupanj 4 (2 jez.)	0	2	0
Broj jezika	17	15	5
Postotak	46%	41%	13%

Rezultati se za akuzativne jezike iz tablice 13) ne razlikuju pretjerano od rezultata iz tablice 7). Ipak, važno je napomenuti da je broj jezika s preferencijom prema P indeksima u stupnju 1 (potpuno podudaranje) upola manji nego u tablici 7) (6 u tablici 13, 12 u tablici 7). Time su jezici prema stupnjevima izjednačeniji, ali u ukupnom zbroju (apsolutno) blago naginju k A indeksima (17 prema 15 jezika).⁶⁸ Spomenimo da je izjednačenost u afinitetima prema V-indeksima kod akuzativnih jezika na globalnoj razini uočila već Siewierska (1998).

Od 11 jezika sa semantičkim ustrojstvom, 5/12 (42%) ima potpunu sličnost s P/Sp indeksima (stupanj 1; bunak, masepski, saveru, abui i ata), 3/12 (25%) imaju sa Sa indeksima (stupanj 2; taulilski i mali i stupanj 4; ama), 3/12 (25%) ima jednaku sličnost između Sa i P/Sp (stupanj 3; dobelski, larike i bauzi) i 1 (8%) nema nikakve sličnosti prema V-indeksima (stupanj 5; motuna). Dakle, za semantičko ustrojstvo i po ukupnom broju i po stupnjevima dominira P/Sp. Siewierskine (1998: 24) rezultati pokazuju da su tipološki podjednako česti afiniteti prema A (9/24) i prema P/Sp (11/24), no nažalost ne kaže kolika je sličnost po stupnjevima. Zanimljivo je to što u njezinom uzorku od 24 jezika sa semantičkim ustrojstvom nema nijedan bez sličnosti između POSS-P i V-indekasa, no mi smo zabilježili 1 (motuna). Nepostojanje

⁶⁷ Ograničavamo se na jednostavne prijelazne rečenice jer pojedini jezici u različitim domenama gramatike imaju različita ustrojstva. Npr. lavukaleve u jednostavnim prijelaznim rečenicama ima akuzativno, a u atributnim rečenicama split-S ustrojstvo (Terrill 2003). U jeziku selaru split-S ustrojstvo nije zasnovano na prijelaznosti ili neprijelaznosti, već se vidi na surečenicama s imenskim predikatima (Coward 1990).

⁶⁸ Gledamo li samo jezike s istovremenim indeksiranjem A i P, prednost je ponovno na strani P lica (16:10; za stupanj 1 je 6:3 u korist P lica).

sličnosti u jeziku je motuna tim više neobično kada pogledamo srodan jezik nasioi koji ima očitu povezanost između P/Sp i posvojnih prefikasa (v. dodatak u Ross 2001). Konačno, jedini jezik u uzorku s apsolutivnim ustrojstvom je burmeso koji ima samo P/S indekse. Kao što smo već ranije rekli, V-indeksi se u jeziku mogu iščitati iz sročnosti u rodu i broju osobnih zamjenica na glagolu. Zamjenica 1SG je ž.r., a 2SG je m.r (pr. 29). Posebno je za nas zanimljivo to što su ti pokazatelji sročnosti na glagolu istovjetni posvojnim prefiksima na neotuđivim imenicama. Stoga s pravom možemo svrstati burmeso u jezike s afinitetom prema P (stupanj 1). Prema Siewierskoj (1998: 26, 28) su apsolutivno ustrojstvo i afiniteti prema P tipološki iznimno rijetki.

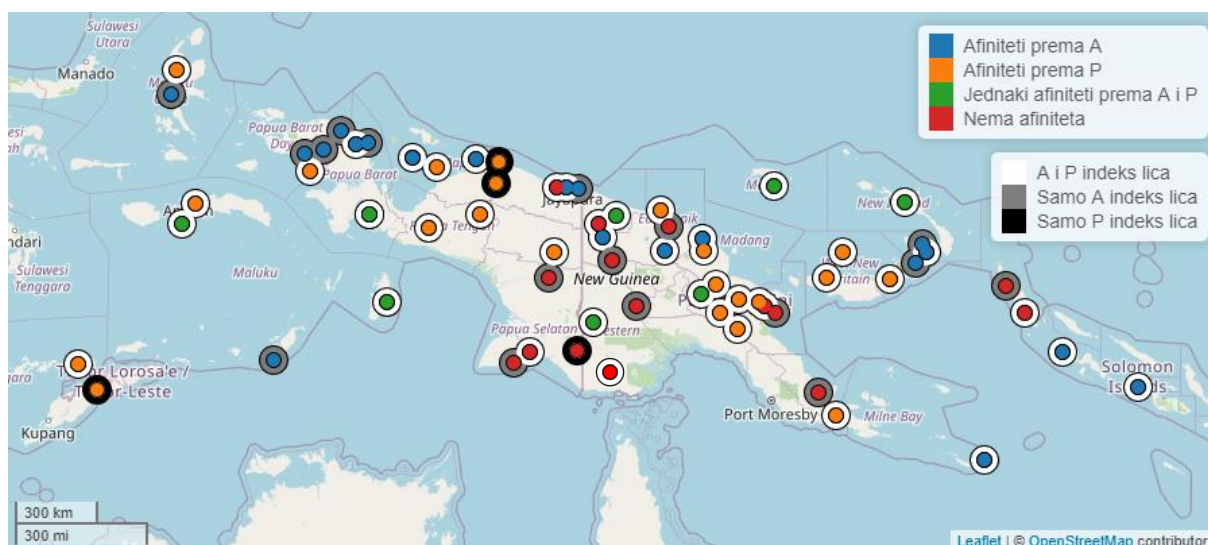
29) burmeso (Donohue 2001: passim)

- a) $\boxed{da\ g}$ -*anar* b) $\boxed{ba\ j}$ -*anar* c) *Tamo* \boxed{da} *wif* \boxed{g} -*i-ru*
 1SG F.SG-oko.SG 2SG M.SG-oko.SG čovjek.SG 1SG kokos.SG F.SG-dati-TAM
 'moje oko' 'tvoje oko' 'Čovjek mi je dao kokos'
- d) *Da* \boxed{nawak} \boxed{g} -*ihi-maru*
 1SG žena.SG F.SG-vidjeti-TAM
 'Vidio sam ženu'

II. 2. 3 Arealna distribucija i genetske implikacije

U ovom poglavlju raspravljamo o arealnoj distribuciji jezika prema dobivenim rezultatima. Slika 3 predstavlja kartu na kojoj se nalaze jezici prema apsolutnoj sličnosti. Dakle, ako postoji razlika u sličnosti između paradigama POSS-P i A indekasa prema POSS-P i P indeksima, na karti biva označena samo ona po stupnjevima najveća sličnost između dvaju paradigama. Plava boja označuje afinitete prema A, a narančasta prema P; crvenom su označeni jezici bez sličnosti, a zelenom jezici s jednakom sličnosti prema A i P. Osim toga, nadodali smo još jedan sloj (crno-bijelo-sivo) na svaki jezik kako bismo naznačili koji su V-indeksi izraženi na glagolu. Bijelih je obruba najviše i oni označavaju jezike s istovremenim indeksiranjem A i P; crnim su obrubom naznačeni jezici koji indeksiraju samo P, a sivim jezici s indeksiranjem isključivo A.

Na slici 3 možemo uočiti nekoliko zanimljivih obrazaca. Uz iznimku dva bugenvilska jezika (motuna i konua), iznimno je rijetko da na melanezijskim otocima Pacifika nema sličnosti između V-indekasa i POSS-P (crveno). Svi ostali jezici bez sličnosti nalaze se na središnjem i južnom dijelu kontinentalne NG. Premda to nismo mogli naznačiti na samoj karti, možemo spomenuti da su i 3 jezika sa stupnjem sličnosti 4 (ama (prema A), menja i ekari (prema P)) također s kontinentalne NG.

Slika 3 Afiniteti POSS-P prema V-indeksima

Jezici s afinitetima prema A (plavo) nalaze se uglavnom na zapadu na Bird's Headu kao i u zaljevu Cenderawasih (prvenstveno među AN jezicima) i na istoku među nesrodnim IPJ. Afiniteti prema A rijetki su na kontinentalnoj NG, no pronalazimo ih na sjevernom dijelu otoka (v. dolje za više). Jezike s afinitetima prema P (narančasto) pronalazimo na kontinentalnoj NG, ali su razmjerno dobro zastupljeni i na pacifičkim otocima. Jezici s jednakom sličnosti prema A i P sporadično su razmješteni po čitavoj arei (zeleno).

U slučaju da dva jezika uistinu i dijele afinitete prema kojem V-indeksu, to nam ne kazuje ništa o njihovoj genetskoj srodnosti ili jezičnom kontaktu jer takve podudarnosti mogu vrlo lako nastati neovisno te je potrebna sustavna morfološka podudarnost među jezicima (u slučaju genetske srodnosti). Međutim, postoji nemali broj jezika čije podudarnosti možda ne mogu baš svaki puta biti objašnjene pukom slučajnosti. Već smo gore u II. 2. 1 pokazali da afiniteti prema P dominiraju među TNG jezicima na kontinentalnoj NG (tablica 9). Te smo rezultate dobili temeljeći se na vrlo konzervativnoj geneskoj klasifikaciji *Glottologa*. Vjerojatno nije slučajnost da baš oni jezici koji su se tijekom povijesti, a često i sada, svrstavali u TNG porodicu pokazuju jednake afinitete upravo kao i TNG jezici. Tu se prije svega misli na jezike TAP (također jezici menja, inanvatanski i daga) koji također pokazuju afinitet prema P, a novijom se klasifikacijom, premda ne i općeprihvaćenom, svrstavaju upravo unutar TNG porodice (Usher 2020). Dokazi za pripadnost TNG porodici nisu isti za sve navedene jezike i ne mora svaki od njih nužno biti dio TNG porodice. Važno je pritom napomenuti da ima i nekoliko protuprimjera ako se vodimo Usherovom klasifikacijom. Veliki

bi nesrazmjernost u dobivenim afinitetima postojao i za prilično kontroverznu porodicu u koju Usher grupira većinu jezika Bird's Heada, kao i japenske jezike (java i saveru) te sjevernohalmaherske jezike.

Upravo se jezici Bird's Heada (izuzev inanvatanskog i JBH) zajedno s JH AN jezicima (varembori i vooi u uzorku) podudaraju u afinitetima prema A, odnosno čini se da je mikroarealna karakteristika tih jezika da A indeksi ujedno budu i POSS-P. Osim za jezike uzorka to vrijedi i za JH AN jezike kao što su varopenski (Held 1942: 46–9), dusnerski (Dalrymple i Mofu 2012), magej matbat (Remijsen 2010: 294) (svi pokazuju 1. stupanj sličnosti) te u manjoj mjeri u jezicima ambajski, biak, ambelski (svi pokazuju 2. ili 3. stupanj sličnosti) itd. To također vrijedi za gotovo sve jezike Bird's Heada (osim za inanvatanski) za koje postoje pouzdani podatci. Pored jezika iz uzorka (tehitski, majbratski, mejaški, mpurski i hatamski) takvi su još moi (ZBH, (Menick 1995: 64–5)), sougb i moskona (IBH) itd. Nesumnjivo je to povezano s fenomenom AP posvojnosti prisutnim u svim navedenim jezicima (izuzev moi) koji smo opisali u pogl. I. 2. 3 pod d).

Već je Reesink (2010: 72) govorio o arealnim karakteristikama NAN jezika istočne Nusantare u vidu sličnosti POSS-P i indekasa argumenata, međutim nije to proširio i na JH AN jezike Bird's Heada. On je zaključio da postoji korelacija između poretka glavnih rečeničnih sastavnica (subjekta, predikata i objekta) i mjesta indeksiranja glagolskih licâ i nominalnih pokazatelja. NAN jezici s poretkom PV (jezici TAP) imaju posvojne prefikse koji su formalno identični ili vrlo slični P prefiksima. S druge strane, ostali jezici s poretkom VP (dakle svi Bird's Head jezici osim inanvatanskog i ostalih JBH) imaju A prefikse koji su istovjetni posvojnim prefiksima. Iznimke su neki sjevernohalmaherski jezici kao pagu i sahu koji su pod utjecajem AN jezika promijenili red riječi iz APV u AVP (Reesink 2010: 86). Korelacija o poretku argumenata i sličnosti V-indekasa i POSS-P ne vrijedi za NAN jezike. Samo još torricelli i jezici Nove Britanije imaju VP poredak argumenata. Od jezika torricelli kamasau i au imaju POSS-P različite od V-indekasa (kamasau) ili u jednakoj mjeri slične A i P indeksima (au). Svi jezici Nove Britanije imaju VP poredak, no anemski i ata imaju afinitete s P, a ostali s A.

Što se tiče baš IPJ, za njih djelomično vrijedi ono što smo gore kazali za TNG i moguće TNG jezike. Anemski i ata (koji su vjerojatno genetski srodni) osim što pokazuju afinitete P indekasa prema POSS-P, ujedno imaju vrlo kompleksne i potpuno paralelne sustave posvojnosti i glagolskih razreda. Na temelju pr. 30) iz jezika ata možemo ilustrirati na koji su

način sustavi glagolskih i imeničkih posvojnih razreda (za otuđivu i neotuđivu posvojnost) paralelni, a isto vrijedi i za anemski.⁶⁹

30) ata¹⁰⁷⁰ (Terrill 2002: 68–9)

a)	<i>uala-silo</i>		b)	<i>na-mai-silo</i>	
	ime-1SG.POSS	'moje ime'		2SG-gledati-1SG	'ti me gledaš'
	<i>viso-xeni</i>			<i>na-iti-xeni</i>	
	nož-1SG.POSS	'moj nož'		2SG-dati-1SG	'ti mi daješ'
	<i>vu'a-xo</i>			<i>na-ili-xo</i>	
	betel-1SG.POSS	'moj betel'		2SG-vješati-1SG	'ti me vješaš'
	<i>opo-leli</i>			<i>na-vikala-leli</i>	
	trbuh-1SG.POSS	'moj trbuh'		2SG-govoriti-1SG	'ti mi govoriš'

U afinitetima s A indeksima podudaraju se i možda srodni lavukaleve i bilua iz kontroverzne središnje solomonske porodice. Problem genetske srodnosti istoka Nove Britanije (tauiliski, mali i sulka)⁷¹ daleko je od konačnog rješenja, no i za njih vrijedi podudarnost između POSS-P i A. Ovdje bismo nadodali još i kolski koji nije u uzorku, a govori se u susjedstvu netom spomenutih jezika, i trenutno ga se ne može genetski povezati ni s jednim drugim jezikom.⁷² U Reesinkovom (2005) opisu jezika sulka navodi se jedan primjer gdje se vidi da je posvojni prefiks neotuđivih imenicâ vrlo sličan A prefiksima. Taj podatak, zajedno s izjavom Stebbins et al. (2018: 794) da „konjugacije lica i broja [subjekta] vrijede za glagole kao i za neke posjedovane imenice: u jeziku kol to se odnosi samo na glagole s početnim vokalom i podskup rodbinskih imenica“, daje nam na znanje da za kolski vrijedi isto što i za njemu susjedne jezike. Čak i ako nam podudarnosti ništa ne kažu o povijesnim genetskim odnosima pojedinih jezika, nesumnjivo je moguće da nam daju uvid u još jedan vid jezičnog posuđivanja i kontakta.

II. 2. 4 (Ne)otuđiva posvojnost i relacijske imenice

U ovom se odjeljku konačno dotičemo drugog istraživačkog pitanja koje smo formulirali u uvodu. Ono je glasilo „idu li rezultati novogvinejskih jezika u prilog Seilerovoj (1983a; b) tezi da će neotuđivi pokazatelji biti sličniji P indeksima, a otuđivi pokazatelji A-indeksima ili će prema teorijskom okviru relacijskih imenica (Lehmann 1983; van Rijn 2017) V-indeksi kao

⁶⁹ Razlika je samo u tome što anemski ima mnogo više razredâ (barem 18 spram 4 u jeziku ata) (Thurston 1982).

⁷⁰ U prvom su posvojnem razredu „razmjerno stacionarni entiteti s trajnijom lokacijom“, u drugom su razredu „relativno pomični entiteti s češće promjenljivom lokacijom“, u trećem razredu nalaze se stvari za konzumaciju, a u četvrtom dijelovi tijela i rodbinske imenice te se taj razred dalje dijeli u više manjih podrazreda. Kao u oceanijskim jezicima, ista se imenica može nalaziti u više razreda s promjenom u značenju (Terrill 2002: 68).

⁷¹ Neki lingvisti poput Malcolma Rossa upravo taulilski i mali (baining jezici) svrstaju u istočno-novobritansku porodicu.

⁷² Jezik nije u uzorku jer o njemu nema dovoljno kvalitetnih podataka.

argumenti predikata biti sličniji neotuđivim pokazateljima kao argumentima posjedovane neotuđive imenice.“

Ranije smo više puta spomenuli da u posvojnoj domeni pokazatelji otuđive posvojnosti obično budu fonološki duži i kompleksniji od pokazatelja neotuđive posvojnosti. Pridodamo li tomu da su neotuđive imenice obično relacijske riječi koje zahtijevaju argumente, očekivali bismo da će prije svega afiniteti za otuđivu posvojnost biti jednaki kao i za neotuđivu posvojnost, samo u manjem stupnju sličnosti. Npr. u jeziku vano za neotuđivu posvojnost vrijede stupnjevi sličnosti A = 5 (nema sličnosti), P = 1 (potpuna sličnost), a za otuđivu posvojnost vrijede stupnjevi sličnosti A = 5 (nema sličnosti), P = 2 (gotovo potpuna sličnost) zato što se u kod otuđive posvojnosti umeće vokal između posvojnog prefiksa i imenice. Druga je opcija, kao što smo u uvodnom poglavlju *ii.* spomenuli, da A pokazuje sličnosti s otuđivom posvojnosti zbog aktivnosti posjedovatelja, a P s neotuđivom posvojnosti zbog svoje pasivnosti i inherentnosti (Siewierska 1998: 32 prema Seiler 1983a, b).

Rezultati ovog istraživanja pokazuju da je naša prvotna pretpostavka bila ispravna za jezike NGA. Ako u NAN jezicima postoje različiti POSS-P za neotuđivu i otuđivu posvojnost te su na glagolu istovremeno indeksirani A i P, onda su u gotovo svim slučajevima pokazatelji neotuđive i otuđive posvojnosti sličniji istoj paradigmi V-indekasa. Drugim riječima, ako su npr. POSS-P za neotuđivu posvojnost sličniji P indeksima, onda su i pokazatelji otuđive posvojnosti sličniji P indeksima (ali u manjoj mjeri), a ne A indeksima kako bismo očekivali prema Seilerovoj teoriji. To u načelu znači da se A ne može povezati s otuđivom posvojnošću. Jedina je iznimka kuotski, za koji možemo reći da vrijedi Seilerova hipoteza o sličnosti A indekasa s otuđivom posvojnošću i P indekasa s neotuđivom posvojnošću.

Kuotski je naime jezik s kompleksnom glagolskom morfologijom i on posjeduje više glagolskih razreda s različitim A i P afiksima i klitikama. Jasno je ipak isto tako da se razlikuju POSS-P po otuđivosti. Otušivi POSS-P za ž. r. gotovo su identični subjektivnim enklitikama, a s druge strane neotuđivi POSS-P uistinu jesu sličniji P prefiksima, no u manjoj mjeri su slični i A prefiksima.

Tablica 14)⁷³ kuotski (Lindström 2002: 213)

	Sbj. af.	neotuđiva posvojnost	Obj. prf.	Obj. suf.	Sbj. enk.	otuđiva posvojnost			
						F	M	DL	PL
1SG	<i>tu/ta</i>	<i>tuo</i>	<i>to</i>	-	<i>tuj/taŋ</i>	<i>tuj</i>	<i>tuaj</i>	<i>tuajŋan</i>	<i>tuam</i>
2SG	<i>nu/na</i>	<i>nuo</i>	<i>no</i>	-	<i>nuŋ/naŋ</i>	<i>nuŋ</i>	<i>nuaj</i>	<i>nuajŋan</i>	<i>nuam</i>
3SG.M	<i>u/a</i>	<i>a</i>	<i>a</i>	<i>-a/-ŋ</i>	<i>oŋ/aŋ</i>		<i>aŋ</i>	<i>aŋan</i>	<i>am</i>
3SG.F	<i>i</i>	<i>o</i>	<i>o (u)</i>	<i>-o/-ŋ</i>	<i>ieŋ</i>	<i>ieŋ</i>	<i>iaŋ</i>	<i>iaŋan</i>	<i>iam</i>

⁷³ Za otuđivu posvojnost vertikalno idu indeksi za posjedovatelja, a horizontalno indeksi za posjedovano.

1DU.IN	<i>bi</i>	<i>bi</i>	<i>bi</i>	-	<i>biŋ</i>	<i>biŋ</i>	<i>biŋan</i>	<i>bim</i>
1DU.EX	<i>i</i>	<i>i</i>	<i>i</i>	-	<i>iŋ</i>	<i>iŋ</i>	<i>iŋan</i>	<i>im</i>
2DU	<i>ma</i>	<i>me</i>	<i>me</i>	-	<i>maŋ</i>	<i>meŋ</i>	<i>meŋan</i>	<i>mem</i>
3DU	<i>li</i>	<i>li(e)</i>	<i>le</i>	<i>-aŋ/-ŋan</i>	<i>liŋ</i>	<i>liŋ</i>	<i>liŋan</i>	<i>liam</i>
1PL.IN	<i>bu</i>	<i>buo</i>	<i>bu</i>	-	<i>buoŋ</i>	<i>buoŋ</i>	<i>buoŋan</i>	<i>buam</i>
1PL.EX	<i>pa</i>	<i>pa</i>	<i>pa</i>	-	<i>paŋ</i>	<i>paŋ</i>	<i>paŋan</i>	<i>pam</i>
2PL	<i>mi</i>	<i>mi</i>	<i>mi</i>	-	<i>miŋ</i>	<i>miŋ</i>	<i>miŋan</i>	<i>mim</i>
3PL	<i>me</i>	<i>ma</i>	<i>ma</i>	<i>-am/-m</i>	<i>meŋ</i>	<i>meioŋ</i>	<i>meiaŋ</i>	<i>meiaŋan</i>

Kao što smo ranije spomenuli, kuotski s jezicima torricelli au, olo i arapeškim dijeli neobično obilježje da su pokazatelji otuđive posvojnosti istovremeno sročni s posjedovateljem i posjedovanim, a kada raščlanimo pokazatelj koji je sročan s posjedovanim, vidimo da je on istovjetan s objektnim sufiksima prikazanima u sredini tablice (*-ŋ* za SG, *-aŋ/-ŋan* za DL i *-am/-m* za PL). Stoga se podatci iz kuotskog mogu analizirati na više načina, no mi smo ga svrstali među jezike s jednakom sličnosti POSS-P prema A i P indeksima.

Slično kuotskom i u nekim AN jezicima nailazimo na zanimljive podatke. Paluajski je jedini jezik iz uzorka u kojemu su oba V-indekasa sličnija pokazateljima koji se vežu na klasifikator (dakle sufiksi za otuđivu posvojnost), nego na neotuđive imenice. To proizlazi iz toga što su sva lica osim 1SG i 2SG obilježena i pertenzivom *-n-* u neotuđivoj posvojnosti.

Tablica 15) paluajski - zamjenički oblici⁷⁴ (Schokkin 2014: 143–7, 195–8)

	neotuđiva posvojnost	ot. posvojnost (s CLF <i>ka-</i>)	ot. posvojnost (s CLF. <i>ta-</i>)	(s P	A	Osobne zamj.
1SG	<i>-ng</i>	<i>ka-ng</i>	<i>ta-ng</i>	<i>=ong</i>	<i>nga=</i>	<i>wong</i>
2SG	<i>-m</i>	<i>ka-m</i>	<i>ta-o</i>	<i>=o</i>	<i>(w)o=</i>	<i>wo</i>
3SG	<i>-n</i>	<i>ka-n</i>	<i>ta-i / ta-n</i>	<i>=i⁷⁵</i>	<i>(y)i=</i>	<i>yi</i>
1DU	<i>-n-tau</i>	<i>ka-tau</i>	<i>ta-tau</i>	<i>=tau</i>	<i>tau=</i>	<i>tau</i>
2DU	<i>-n-au</i>	<i>ka-au</i>	<i>ta-au</i>	<i>=au</i>	<i>au=</i>	<i>au</i>
3DU	<i>-n-u</i>	<i>ka-u</i>	<i>ta-u</i>	<i>=u</i>	<i>u=</i>	<i>u</i>
1PL	<i>-n-tap</i>	<i>ka-tap</i>	<i>ta-tap</i>	<i>=tap</i>	<i>tap=</i>	<i>tap</i>
2PL	<i>-n-ap</i>	<i>ka-ap</i>	<i>ta-ap</i>	<i>=ap</i>	<i>ap=</i>	<i>ap</i>
3PL	<i>-n-ip</i>	<i>ka-ip</i>	<i>ta-ip</i>	<i>=ip</i>	<i>ip=</i>	<i>ip</i>

Svi su oblici nesumnjivo izvedeni iz osobnih zamjenica. Također je neobično da postoji *podijeljenost* među klasifikatorima. Sufiksi otuđive posvojnosti s klasifikatorom *ta-* za običnu posvojnost u 2SG i 3SG slijede obrazac A i P indekasa. S druge strane, pokazatelji otuđive posvojnosti s klasifikatorom *ka-* potpuno su isti kao i za neotuđivu izuzev pertenziva *-n-*. Paluajski je dakle jedini jezik u uzorku koji ima veću sličnost između otuđive posvojnosti i V-indekasa nego između neotuđive posvojnosti i V-indekasa.

⁷⁴ U tablici nedostaju oblici za paukal i ekskluzivne zamjenice prvog lica jer među njima nema razlika.

⁷⁵ Navedena su lica za živo, a za neživo je pokazatelj nulti morfem.

U nekim jezicima neotuđivi i otuđivi pokazatelji pokazuju istu razinu sličnosti prema V-indeksima s kojim su slični, a takav je primjerice jezik ata, čije smo primjere mogli vidjeti gore u pr. 30).

Uz kuotski, ata i paluajski još je 13 jezika koji imaju različite skupove POSS-P za neotuđivu i otuđivu posvojnost. Konua, bugavak, kamasau, taulilski i sulka na glagolu indeksiraju samo A, pri čemu u jezicima konua, bugavak i kamasau ne postoji veza između POSS-P za otuđivu i neotuđivu posvojnost i A indeksa, a u jezicima sulka i taulilskom su neotuđivi POSS-P sličniji A indeksima nego što su to otuđivi POSS-P. U jezicima fore i vano pokazatelji neotuđive posvojnosti potpuno korespondiraju samo s P, a pokazatelji otuđive posvojnosti u manjoj mjeri korespondiraju s P. U jeziku saveru također postoji potpuna sličnost između neotuđivih POSS-P i P, a za otuđivu posvojnost i A i P su jedva slični (stupanj 4). U jeziku abui postoje tri skupa objektnih prefikasa i dva od njih potpuno odgovaraju dvama skupovima za otuđivu i neotuđivu posvojnost. Alune ima sufikse za neotuđivu posvojnost i prefikse za otuđivu posvojnost. Oba su skupa afikasa sličnija P indeksima nego A indeksima, pri čemu sufiksi za neotuđivu posvojnost pokazuju veći stupanj sličnosti. U jezicima sentani i mali pokazatelji neotuđive posvojnosti sličniji su A indeksima, a za sentani vrijedi isti stupanj sličnosti i za otuđivu posvojnost, a za mali manji stupanj sličnosti. Na temelju svega rečenog mogli bismo uvjetno reći da je neotuđiva posvojnost više povezana s P nego s A, ali u svakom slučaju ne bismo mogli reći da je otuđiva posvojnost više povezana s A nego s P.

Postoje međutim neki dokazi koji djelomično idu u prilog Seilerovoj tvrdnji da se neotuđiva posvojnost poistovjećuje s P (iako i za njih postoje protuprimjeri). Ako u jeziku postoje neprijelazni glagoli koji izriču nekontrolirano stanje ili aktivnost koja se događa subjektu radnje, a ti neprijelazni glagoli za razliku od ostalih primaju P indekse za izricanje subjekta, očekivali bismo prema Seilerovom semantičkom modelu da će se u posvojnima konstrukcijama posjedovatelj poistovjetiti upravo s tim P indeksima jer je subjekt kao i posjedovatelj neotuđive imenice pasivan, odnosno ne može utjecati na ono što se zbiva. To je utvrdio Reesink (2010) za neke jezike istočne Nusantare. Abui primjerice koristi dva skupa prefikasa ovisno o tome pod kojim se utjecajem nalazi subjekt, odnosno posjedovatelj (Kratohvil 2007: 140ff, 188–9). Za neotuđive imenice (dijelove tijela) koriste se prefiksi istovjetni III. razredu glagolskih indeksa za P. Oni se koriste za slučajeve prototipnih trpitelja radnje. Za otuđive imenice (sve ostale) koriste se I. razred P indeksa koji se prefigiraju na glagol kada onaj na kojeg se radnja odnosi pod manjim utjecajem (tema, lokacija i benefaktiv). Premda je posjedovatelj neotuđivih imenica ekvivalentan trpitelju P, a

posjedovatelj otuđivih imenica P indeksima koji „manje trpe“, u oba se slučaja radi upravo o P, a ne o A. Međutim, postoje i primjeri kakve ne bismo očekivali. U jeziku klon, srodnom jeziku abui, jedan od skupova P indekasa koji služi za izražavanje nekontroliranih i nesvojevoljnih radnji koristi se pri izražavanju otuđive posvojnosti. Očekivali bismo da će zamjenički oblik *ga* iz 31c) izražavati otuđivu posvojnost, a ne oblik s prefiksom *ge-* iz 31b).

31)	klon (Baird 2008: 192, 52)					
a) ot.	<i>Y.</i>	<i>ge</i>	<i>alah</i>	b) <i>Ge-wet</i>	c) <i>Ga</i>	<i>wet</i>
posvojnost	<i>Y.</i>	3POSS _F	kuća	3SG(P)-mokriti	3SG(A)	mokriti
	'Y-ova kuća'			'Ona mokri.'		'Ona mokri (namjerno).'

Dodatno, ako i u kojem jeziku postoji takav skup glagola koji izražavaju nekontrolirane radnje na koje subjekt ne može utjecati i koji je obilježen P indeksom, to ne znači nužno da se izražavanje posvojnosti mora temeljiti na istom principu, odnosno da posjedovatelj nužno mora biti jednak P indeksima (v. dolje mejaški).

Ako pak prihvatimo objašnjenje o relacijskim imenicama kao izvoru izjednačavanja sličnosti indeksa za argumente i posjedovatelje, ono ipak ne daje uvid u to, zašto je u nekim jezicima nalazimo veću sličnost baš s P, a u nekima baš s A. Siewierskino objašnjenje za afinitete prema A leži u tomu što se posjedovatelj povezuje s time da je u diskursu poznat i što je obično ljudsko biće. Seilerovo je objašnjenje semantičko, bazirano na opreci pasivnosti i aktivnosti posjedovatelja. Međutim, čini se da se kao jedna od mogućnosti afiniteta prema P indeksima javlja ne iz pretpostavke da je posjedovatelju posjedovano inherentno i pasivno, već u tome što je posjedovatelj shvaćen upravo kao trpitelj radnje (ekvivalentno primjeru jezika abui gore). Dokaze za to ponovno nalazimo u jezicima istočne Nusantare, prije svega sjevernohalmaherskim i IBH. Pokazali su to van Staden (2009) i Reesink (2010) za jezike u kojima opreka između predikatne i atributne posvojnosti ne postoji.⁷⁶ Reesink (2010: 91) je pretpostavio da posjedovatelj istovjetan P indeksima dolazi iz ranije glagolske konstrukcije bazirane na Heineovoj (1997a,b) lokacijskoj/ciljnoj akcijskoj shemi. To nije nimalo nemoguće uzmemo li u obzir potpuno paralelnu pretpostavku van Staden (2009: 253, fn. 175) koju citira Reesink:

⁷⁶ Ovo je iznimka univerzaliji da svi jezici svijeta poznaju tu opreku (Heine 1997a, b; van Staden 2009). U Heineovom konceptu nastajanja posvojnih obrazaca jedna je od najčešćih shema tzv. action scheme derivirana iz strukture koja uključuje agensa, pacijensa i neku vrstu aktivnosti prema modelu *X uzima Y > X ima Y* (Heine 1997a: 47; 1997b: 91). Heine smatra da iz akcijske sheme mogu nastati samo obrasci predikatne posvojnosti, a nikako adnominalne (Heine 1997a: 144; 1997b: 92). Ti su jezici primjerice tidore, mejaški, hatamski i možda mairasi, što ovisi o pouzdanosti dostupnih podataka.

[...] one might even speculate that the possessive constructions find their origin in experiential constructions, also used in the N[orth-east] H[almahera] languages, for emotions or numbers. Analogous to 'it fears me' and 'it two-s me', we might find '(it) books me' [...].

Dakle, ovdje teza o inherentnoj posvojnosti nije zadovoljavajuća jer se ne radi o neotuđivim imenicama. Izravnu potvrdu opservacije van Staden i Reesinka nalazimo u mejaškom, doduše samo za dvije neotuđivo posjedovane imenice: za majku i oca. Posvojnost se tih imenica u 2SG tvori tako da se te imenice ponašaju kao pravi glagoli (onako kako kaže van Staden gore), dakle, primaju A prefiks za 3SG i P enklitiku za 2SG ali *nikada* nisu predikati i u rečenici su uvijek isključivo argumenti, odnosno imenske skupine (NP). Pr. 32) ukazuje na to kako se u jeziku posjedovatelj može izjednačiti s P.

32) mejaški (Gravelle 2010: 108)

a) <i>Me-osu-ib</i>	b) <i>Di-ohca</i>	<i>me-osu-ib</i>
3SG.SB-majka-2SG.O	1SG.SB-tražiti	3SG.SB-majka-2SG.O
'tvoja majka' dosl. 'ona te <i>majčuje</i> '	'Tražim tvoju majku', dosl. 'Tražim onu koja te <i>majčuje</i> .'	

U ostalim licima te kod svih ostalih neotuđivih imenicâ ne koriste se P enklitike za označavanje posjedovatelja, već kao u velikoj većini drugih Bird's Head jezika A prefiksi su ujedno i prefiksi za posjedovatelja. Ako su neotuđive imenice uistinu one na koje posjedovatelj ne može utjecati i koje su mu inherentne, očekivali bismo da će u jezicima u kojima postoji zaseban skup neprijelaznih glagola koji izražavaju s P indeksom (a ne s A) subjekt stanja i događaja na koje sâm subjekt ne može utjecati postojati paralela između P lica i posjedovatelja kao što je to slučaj u nekim TAP i sjevernohalmaherskim jezicima. To, međutim, nije slučaj u IBH jezicima kao mejaški, gdje postoje upravo takvi glagoli koji subjekt nekontroliranih stanja i događaja izražava P licem. No, kao što smo rekli, izuzev pr. 32), sva se neotuđiva posvojnost izražava A licem, a ne P licem. Prikazana problematika zaslužuje puno više pažnje i istraživanja kako bismo donijeli bolje zaključke.

Zaključak

U ovom smo radu iznijeli mnogo podataka koje ćemo u ovom zaključku sažeti te pritom odgovoriti na istraživačka pitanja postavljena u ciljevima rada. Nećemo se osvrnuti na prvi dio rada jer smo najbitnije iz njega već saželi na kraju prvog dijela.

Prvo smo htjeli odrediti jesu li posvojni pokazatelji morfološki sličniji licima objekta ili subjekta u jezicima NGA. Usporedivši u tablici 7 samo one V-indekse koji su POSS-P u pojedinom jeziku najbližnji, došli smo omjera 19:20 (odnosno 20:22 računajući jezike stupnja

sličnosti 4) u korist P. Dodatno, 15 jezika nije imalo nikakve sličnosti između V-indekasa i POSS-P, a 8 jezika imalo je jednaku sličnost između V-indekasa i POSS-P. U tom se pogledu naši rezultati nikako ne slažu sa Siewierskinim (1998) rezultatima za NGA dobivenima na temelju malog i neraznovrsnog uzorka. Ona je zaključila da među NAN jezicima vladaju afiniteti prema P indeksima (15% : 85%). Pogledavši naše rezultate iz drugih kutova, utvrdili smo da ipak vlada djelomična preferencija sličnosti prema P. To se vidi prvenstveno prema afinitetima samo onih jezika koji indeksiraju i A i P (10:17 u korist P). Preferenciju afiniteta prema P možemo također vidjeti po tome što su upravo P indeksi mnogo češće nego A indeksi potpuno istovjetni s POSS-P (6:12 u korist P). Kuotski i au su jedini jezici iz uzorka u kojima V-indeksi nisu sličniji pokazateljima koji indeksiraju posjedovatelja, već posjedovano.

Za ustrojstvo vrijedi reći da jezici s akuzativnim ustrojem blago naginju A licu (17:15), pri čemu je odnos jezika sa potpunom sličnosti (stupanj 1) izjednačen (6:6). Jezici sa semantičkim ustrojem donose ipak prednost P indeksima zato što čak njih 5 ima potpunu sličnost s P/Sp, a 3 jezika ima afinitete prema Sa (nijedan stupanj 1). Ovdje vrijedi spomenuti i jezik motuna koji je jedini jezik iz našeg i Siewierskinog uzorka koji ima semantičko ustrojstvo, ali nema sličnosti između POSS-P i V-indekasa. Burmeso, jedini jezik s apsolutivnim ustrojem i neobičnom glagolskom sročnosti, pokazuje tipološki, čini se, rijedak tip afiniteta prema P indeksima (stupanj 1).

Arealno i genetski gledano, afinitete prema P definitivno imaju TNG jezici te jezici za koje samo neki lingvisti pretpostavljaju da pripadaju TNG porodici. Ti su sporni TNG jezici s afinitetima prema P neki od jezika TAP, menja (angan), daga te inanvatanski. Isto, ali ovaj puta za A indekse, vrijedi i za jezike Bird's Head (izuzev JBH i inanvatanski) koji zajedno s JH AN jezicima dijele fenomen da su A indeksi obično i POSS-P. I u četiri jezika istočne Nove Britanije (sulka, kolski, taulilski i mali; prema trenutnom saznanju nesrodni) POSS-P pokazuju jaka podudaranja s A indeksima. Ostali jezici s mogućom genetskom sročnosti i sličnostima u pogledu afiniteta su primjerice anemski i ata (oba potpuna sličnost s P) te bilua i lavukaleve (oba afiniteti prema A; bilua stupanj 1, a lavukaleve stupanj 2). Nadalje, samo 2/15 jezika (motuna i konua s Bougainvillea) bez sličnosti između POSS-P i V-indekasa nalaze se izvan kontinentalne NG. To znači da 13 od 35 (37%) jezika s kontinentalne NG nema nikakve sličnosti između POSS-P i V-indekasa, dok za otočnu NGA vrijedi omjer jezika 2/30 (6%). Naše je mišljenje da je previše podudaranja u afinitetima da bi se svaki od njih protumačio kao apsolutna slučajnost. Čak i ako se ne radi o jezičnoj sročnosti, onda barem možemo govoriti o još jednom vidu jezičnog posuđivanja.

Na kraju smo pokušali odrediti idu li podaci iz jezika NGA u prilog Seilerovom semantičkom modelu afiniteta V-indekasa prema POSS-P. Konkretnije, željeli smo provjeriti hoće li prema toj pretpostavci neotuđivi POSS-P biti sličniji P indeksima na temelju pasivnosti i inherentnosti posjedovatelja, a otuđivi POSS-P s A indeksima na temelju aktivnosti i samostalnosti posjedovatelja. Kako smo i pretpostavili na temelju teorije relacijskih imenica, a u suprotnosti sa Seilerovom tezom, jezici NGA koji razlikuju neotuđivu i otuđivu posvojnost s pomoću POSS-P (njih 16) pokazuju da su i A i P indeksi sličniji pokazateljima neotuđive posvojnosti zbog relacijskih karakteristika imenica (inherentno prisustvo argumenata). Jedini jezik koji ide u prilog Seilerovoj tezi je kuotski kojemu su P indeksi sličniji neotuđivim pokazateljima, a A indeksi otuđivim pokazateljima. Paluajski je jedini jezik koji ima A i P indekse sličnije otuđivim pokazateljima nego li neotuđivim pokazateljima. Dok je u nekim slučajevima posjedovatelj uistinu shvaćen kao pravi pasivni trpitelj radnje, u nekim slučajevima dolazi do neočekivanih rezultata. Tako primjerice jezik klon otuđivu posvojnost izražava istim P indeksima korištenim za izražavanje nenamjernih radnji premda postoje posebni P indeksi za izražavanje vršitelja namjerne radnje. Naša pretpostavka ne daje odgovor na to zašto neki jezici daju preferenciju afiniteta A indeksima, a drugi P indeksima. Moguće je da taj odgovor leži u ranijim procesima gramatikalizacije u jezicima kao što se može vidjeti na nekim jezicima istočne Nusantare u kojima je došlo do poistovjećivanja P indeksa s posjedovateljem pomoću pseudoverbalnih konstrukcija, što smo pokazali na mejaškom (pr. 32).

Na kraju možemo rezimirati glavne zaključke rada:

1. Premda zaključak o preferenciji afiniteta s V-indeksima ovisi o kutu promatranja dobivenih podataka, možemo reći da u NGA načelno postoji preferencija u afinitetima POSS-P prema P indeksima, no ne tako značajna kako je to zaključila Siewierska (1998) u svojem tipološkom istraživanju. Jasno je također da u NGA jezika s afinitetima prema A ima znatno više nego što je to zaključila Siewierska.
2. Rezultati za akuzativne jezike su najizjednačeniji, no jezici sa semantičkim ustrojstvom u NGA većinom pokazuju znatno veće sličnosti s P indeksima.
3. Arealno i genetski gledano, jezici koji su srodni i/ili geografski blizu jedni drugima pokazuju prevelike podudarnosti u afinitetima da bi to u svakom slučaju bilo slučajno i vjerojatno se radi o posuđivanju uslijed jezičnog kontakta.
4. Pokazatelji za neotuđivu posvojnost u NGA više su povezani s P indeksima nego s A, no A indeksi nisu posebno povezani s pokazateljima za otuđivu posvojnost.

Pokazatelji za otuđivu posvojnost najčešće su u manjoj mjeri slični onim V-indeksima kojima su i pokazatelji za neotuđivu posvojnost slični.

Dodatak: uzorak jezika

Jezik	ISO-kôd	Porodica	Najveća sličnost s	Stupanj sličnosti	neotuđiva posvojnost	otuđiva posvojnost	Izvor
abui	abz	alor-pantar; TAP	P(/Sp)	1	PRF	PRF	Kratochvíl 2007
alune	alp	AN; SMP; središnji maluku	P	2	SUF	PRF	Niggemeyer 1951; Latue, Makaruku i Taguchi 1991
ama	amm	left may	A(/Sa)	4	PRF	PSSV	Årsjö 1999; Foley 2018
anamuxra	imi	KSA; madang; TNG	P	1	PRF	AP	Ingram 2001
anemski	anz	izoliran	P	1	?	SUF	Thurston 1982:43, Ross 2001; Dunn, Reesink i Terrill 2002, Reesink 2005
asabano	seo	izoliran	0	0	?	SUF	Foley 2018a: 340
ata	ata	izoliran	P	1	SUF	SUF	Stebbins, Evans i Terrill 2018; Ross 2001; Terrill 2002
au	avt	torricelli	A i P	2	/	FSZD	Scorza 1985
aviakajski	arf	arafundi	A	3	SUF	PSSV	Hoenigman 2015
bilua	blb	izoliran	A	1	PRF	AP	Obata 2003
binumarienski	bjr	kainantu; TNG	P	1	PRF	0M/PSSV	Bee 2008
bugavak	buk	AN; IMP; ZO; SNG	0	0	SUF	PSZ	Eckermann 2007
bunak	bfn	istočni timor-bunak; TAP	P(Sp)	1	PRF	AP	Schapper 2010
burmeso	bzu	izoliran	P(/S)	1	PRF	PRF/PSZ	Donohue 2001
daga	dgz	daganski	P	3	SUF	FSZ	Murane 1974
dobelski	kvo	AN; SMP; jezici Aru	A i P	3	SUF	AP	Hughes 2000
domski	doa	simbu; TNG	A i P	3	SUF	0M	Tida 2006
ekari	ekg	paniai lakes; TNG	P	4	PRF	0M/PSSV	Doble 1987; Pospisil 1960
fore	for	goroka; TNG	P	1	PRF	SUF	Scott 1978
hatamski	had	hatam-mansim	A	2	PRF	AP	Reesink 1999
inanvatanski	szp	inanvatan	P	2	PRF	PSSV	de Vries 2004
jalë	nce	izoliran	0	0	PRF	PSSV	Aannestad, Campbell i Campbell 2020

jei	jei	jamski	0	0	PRF	PSSV	Boelaars 1950
jele	yle	izoliran	A	3	0M	PSZ	Henderson 1995; Levinson 2022
jelmek	jel	bulaka river	0	0	SUF	PSSV	Gregor 2021
kairiru	kxa	AN; IMP; ZO; SNG	P	3	SUF	PSZ	Wivell 1981
kaluli	bco	bosavi	0	0	PRF	PSSV	Grosh i Grosh 2004
kamasau	kms	torricelli	0	0	PRF	PSZ	Sanders i Sanders 1994
kombajski	tyn	avju-dumutski; AAO;TNG	0	0	PRF	PSSV	de Vries 1993
komnzo	tci	jamski	0	0	PRF	PSSV	Döhler 2016
konua	kyx	sjevernobugenvilski	0	0	SUF	SUF	Müller 1954
boazi (kuni-boazi)	kvg	animski	A i P(/Sp)	3	PRF	PSSV	Boelaars 1950
kuotski	kto	izoliran	A i P	2	PSZ	PSZD	Lindstrom 2002, Ross 2001
larike	alo	AN; SMP; središnji maluku	A i P	3	/	PRF	Laidig 1993
lavukaleve	lvk	izoliran	A	2	/	PRF	Terrill 2003
ma manda	skc	FS;FH;TNG	P	3	/	SUF	Pennington 2016
mairasi	zrs	mairasi	A i P	1	PRF	AP	Peckham 1982; Foley 2018c: 547
maisinski	mbq	AN; IMP; ZO; PV	0	0	SUF	PSZ	Frampton 2014
majbratski	ayz	izoliran	A	1	PRF	PSSV	Dol 2007
mali	ggc	baining	Sa	2	PKL	PSZ	Stebbins 2011
masepski	mvs	izoliran	P(/Sp)	1	?	PRF	Clouse, Donohue i Ma 2002
mejaški	mej	IBH	A	1	PRF	PSZ	Gravelle 2010
menja	mcr	anganski	P	4	PRF	PSSV	Whitehead 2004
mombumski	mso	nombum-koneraw	0	0	/	PSZ	Boelaars 1950
monumbo	mxk	Bogia	A	3	PRF	0M/AP	Vormann i Scharfenberger 1914
motuna	nas	južnobugenvilski	0	0	PRF	PSZD/AP POSS?	Onishi 1994
mpurski	akc	izoliran	A	1	PRF	AP	Odé 2002
nabak	naf	huonski; FH; TNG	0	0	/	SUF	Fabian, Fabian i Waters 1998
nimbora	nir	nimboranski	0	0	PRF	PSSV	May 1997

pagu	pgu	sjevernohalmaherski	P	3	?	PRF	Angin 2018
paluajski	blq	AN; IMP; ZO; AI	A i P	2	SUF	AP	Schokkin 2014
saveru	swr	japenski	P(/Sp)	1	PRF	PRF	Foley 2018c: 555
selaru	slu	AN; SMP; južni tanimbar	A	3	SUF	AP	Coward 1990
sentani	set	sentanijski	A	3	PRF	PSZ/OM	Mayer 2021
skou	skv	sko	A	3	SUF	SUF	Donohue 2005
sulka	sua	izoliran	A	3	PRF	PRF	Reesink 2005: 180; Tharp 1996
tauja	tya	rai coast; madang; TNG	P	1	PRF	PSSV/FSZ	MacDonald 1990
tauililski	tul	tauilil-butam	Sa	2	PKL	PSZ	Meng 2018
tehitski	kps	ZBH	A	1	PRF	AP	Flassy 1991
una	mtg	mek: TNG	P	3	/	PRF	Louwerse 1988
vano	wno	dani; TNG	P	1	PRF	PRF	Burung 2017
varembori	wsa	AN; IMP; JH	A	1	PRF	PKL	Donohue 1999
vitu	wiv	AN; IMP; ZO; MM	P	2	SUF	AP	van den Berg i Bachet 2006
vooi	wbw	AN; IMP; JH	A	3	SUF	AP	Sawaki 2017
zapadni makijanski	mqs	sjevernohalmaherski	A	3	/	PSZ	Voorhoeve 1982

Literatura

- Aannestad, Aidan, Carl Campbell & Jody Campbell. 2020. *Towards a grammar of the Yale language: taking another look at archived field data*. Ukarumpa: Unpublished Manuscript, Summer Institute of Linguistics.
- Aikhenvald, Alexandra Y. 2013. Possession and ownership: a cross linguistic perspective. In Alexandra Y. Aikhenvald & Robert M. W. Dixon (eds.), *Possession and ownership: a cross-linguistic typology* (Explorations in Linguistic Typology 6). 1st ed. Oxford: Oxford University Press.
- Aikhenvald, Alexandra Y. 2015. Differential Case in Yalaku. *Oceanic Linguistics*. University of Hawai'i Press 54(1). 240–269.
- Aikhenvald, Alexandra Y. & Robert M. W. Dixon (eds.). 2013. *Possession and ownership: a cross-linguistic typology* (Explorations in Linguistic Typology 6). 1st ed. Oxford: Oxford University Press.
- Aiton, Grant. 2016. *A grammar of Eibela: a language of the Western Province, Papua New Guinea*. James Cook University, doktorski rad.
- Angin, Dalan Mehuli Perangin. 2018. *A Descriptive Grammar of the Pagu Language*. University of Hong Kong, doktorski rad.
- Årsjö, Britten. 1999. *Words in Ama*. Uppsala: Uppsala University, Uppsala, Sweden masters.
- Baerman, Matthew. 2014. Suppletive kin term paradigms in the languages of New Guinea. *Linguistic Typology* 18. 413–448.
- Bakker, Dik. 2010. Language sampling. In Jae Jung Song (ed.), *The Oxford Handbook of Linguistic Typology*, 100–127. Oxford: Oxford University Press.
- Bee, Darlene. 2008. *Binumarien grammar essentials for translation*. Ms.
- Berg, René van den. 2009. Possession in South Halmahera — West New Guinea: typology and reconstruction. In K. Alexander Adelaar & Andrew Pawley (eds.), *Austronesian historical linguistics and culture history: a festschrift for Robert Blust* (Pacific Linguistics 601). Canberra: Pacific Linguistics, Research School of Pacific and Asian Studies, Australian National University.
- Berg, René van den & Peter Bachet. 2006. *Vitu Grammar Sketch* (Data Papers on Papua New Guinea Languages). Vol. 51. Ukarumpa: Summer Institute of Linguistics.
- Boelaars, J. H. M. C. 1950. *The Linguistic Position of South-Western New Guinea* (Orientalia Rheno-Traiectina). Vol. 3. Leiden: E. J. Brill.
- Bugaeva, Anna, Johanna Nichols & Balthasar Bickel. 2022a. Appositive possession in Ainu and around the Pacific. *Linguistic Typology* 26(1).
- Bugaeva, Anna, Johanna Nichols & Balthasar Bickel. 2022b. Appositive possession in Ainu and around the Pacific - Dodatak 1. *Linguistic Typology* 26(1).
- Bugaeva, Anna, Johanna Nichols & Balthasar Bickel. 2022c. Appositive possession in Ainu and around the Pacific - Dodatak 3. *Linguistic Typology* 26(1).
- Burung, Willem. 2017. *A grammar of Wano*. University of Oxford phd.
- Clouse, Duane, Mark Donohue & Felix Ma. 2002. Survey report of the north coast of Irian Jaya. *SIL Electronic Survey Reports* 1–18.
- Corbett, Greville G. 2006. *Agreement* (Cambridge Textbooks in Linguistics). Cambridge, UK ; New York: Cambridge University Press.
- Coward, David F. 1990. *An Introduction to the Grammar of Selaru*. Arlington, TX: Univ. of Texas masters.
- Croft, William. 2003. *Typology and universals* (Cambridge Textbooks in Linguistics). 2nd ed. Cambridge ; New York: Cambridge University Press.
- Dalrymple, Mary & Suriel Mofu. 2012. *Dusner* (Languages of the World / Materials). Vol. 487. Munich: München: Lincom.
- Dixon, Robert M. W. 2010. *Basic linguistic theory, volume 2: Grammatical topics*. Oxford: Oxford University Press.
- Doble, Marion. 1987. A Description of Some Features of Ekari Language Structure. *Oceanic Linguistics* XXVI(1–2). 55–113.

- Döhler, Christian. 2016. *Komnzo: A language of Southern New Guinea*. Australian National University, doktorski rad.
- Dol, Philomena. 2007. *A grammar of Maybrat: a language of the Bird's Head Peninsula, Papua Province, Indonesia* (Pacific Linguistics). Vol. 586. Canberra: Pacific Linguistics.
- Dondorp, Anne & Jae-Wook Shim. 2013. *Wipi Grammar Essentials*. Ms.
- Donohue, Mark. 1999. *Warembori* (Languages of the World/Materials). Vol. 341. München: Lincom.
- Donohue, Mark. 2001. Animacy, Class and Gender in Burmeso. In *The Boy from Bundaberg: Studies in Melanesian Linguistics in Honour of Tom Dutton* (Pacific Linguistics), vol. 514, 97–115. Canberra: Research School of Pacific and Asian Studies, Australian National University.
- Donohue, Mark. 2005. *A Grammar of the Skou language of New Guinea*. Ms.
- Donohue, Mark & Antoinette Schapper. 2008. Whence the Austronesian Indirect Possession Construction? *Oceanic Linguistics*. University of Hawai'i Press 47(2). 316–327.
- Drabbe, Peter. 1963. *Drie Asmat-Dialecten* (Verhandelingen van Het Koninklijk Instituut Voor Taal-, Land- En Volkenkunde). Vol. 42. 's Gravenhage: The Hague: Martinus Nijhoff.
- Dryer, Matthew S. 2007. Noun phrase structure. In Timothy Shopen (ed.), *Language Typology and Syntactic Description. Volume II: Complex Constructions.*, vol. 2. 2nd edn. Cambridge, UK; New York: Cambridge University Press.
- Dryer, Matthew S. 2013. Position of Pronominal Possessive Affixes. In Matthew S. Dryer & Martin Haspelmath (eds.), *The World Atlas of Language Structures Online*. Leipzig: Max Planck Institute for Evolutionary Anthropology. <https://wals.info/chapter/57>. (31 January, 2021).
- Dutton, Tom E. 1993. Possession in Koiari. *Language and Linguistics in Melanesia* 24(1). 39–62.
- Eckermann, William. 2007. *A descriptive grammar of the Bukawa language of the Morobe Province of Papua New Guinea* (Pacific Linguistics). Vol. 585. Canberra: Research School of Pacific and Asian Studies, Australian National University.
- Evans, Bethwyn. 2009. Beyond pronouns: further evidence for South Bougainville. In *Discovering history through language: Papers in honour of Malcolm Ross* (Pacific Linguistics), vol. 605, 73–101. Canberra: Research School of Pacific and Asian Studies, Australian National University.
- Evans, Nicholas et al. 2018. The languages of Southern New Guinea. In Bill Palmer (ed.), *The languages and linguistics of the New Guinea area: a comprehensive guide* (The World of Linguistics, Hans Henrich Hock (Ed.)), vol. 4, 641–774. Berlin ; Boston: De Gruyter Mouton.
- Evans, Nicholas & Eva Fenwick. 2013. Marking versus indexing: Revisiting the Nichols marking-locus typology. In Balthasar Bickel, Lenore A. Grenoble, David A. Peterson & Alan Timberlake (eds.), *Typological Studies in Language*, vol. 104, 69–90. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Fabian, Grace, Edmund Fabian & Bruce Waters. 1998. *Morphology, Syntax and Cohesion in Nabak, Papua New Guinea* (Pacific Linguistics: Series C). Vol. 144. Canberra: Research School of Pacific and Asian Studies, Australian National University.
- Farr, Cynthia J. M. 1999. *The interface between syntax and discourse in Korafe: a Papuan language of Papua New Guinea* (Pacific Linguistics Ser. C, Books 148). Canberra: Pacific Linguistics, Research School of Pacific and Asian Studies, Australian National Univ.
- Farr, James B. & Cynthia J. Farr. 1975. Some features of Korafe morphology. In *Studies in languages of central and south-east Papua* (Pacific Linguistics: Series C), vol. 29, 731–769. Canberra: Australian National University.
- Flassy, Don A. L. 1991. *Grammar Sketch of Tehit, a Toror Language, the West Doberai Peninsula, New Guinea (Irian Jaya)*. Rijksuniversiteit te Leiden masters.
- Foley, William A. 1986. *The Papuan languages of New Guinea* (Cambridge Language Surveys). Cambridge [Cambridgeshire] ; New York: Cambridge University Press.
- Foley, William A. 2000. The Languages of New Guinea. *Annual Review of Anthropology*. Annual Reviews 29. 357–404.
- Foley, William A. 2018a. The morphosyntactic typology of Papuan languages. In Bill Palmer (ed.), *The languages and linguistics of the New Guinea area: a comprehensive guide* (The World of Linguistics, Hans Henrich Hock (Ed.)), vol. 4, 895–938. Berlin ; Boston: De Gruyter Mouton.

- Foley, William A. 2018b. The Languages of the Sepik-Ramu Basin and Environs. In Bill Palmer (ed.), *The languages and linguistics of the New Guinea area: a comprehensive guide* (The World of Linguistics, Hans Henrich Hock (Ed.)), vol. 4. Berlin ; Boston: De Gruyter Mouton.
- Foley, William A. 2018c. The languages of Northwest New Guinea. In Bill Palmer (ed.), *The languages and linguistics of the New Guinea area: a comprehensive guide* (The World of Linguistics, Hans Henrich Hock (Ed.)), vol. 4. Berlin ; Boston: De Gruyter Mouton.
- Foley, William A. 2022. Number in the Languages of the Lower Sepik Family. In Paolo Acquaviva & Michael Daniel (eds.), *Number in the World's Languages*, 529–576. De Gruyter.
- Frampton, Joanna M. 2014. *Maisin: a grammatical description of an Oceanic language in Papua New Guinea*. University of Otago masters.
- Gravelle, Gilles. 2010. *Meyah , a language of West Papua, Indonesia*. Canberra, A.C.T: Pacific Linguistics, College of Asia and the Pacific, The Australian National University.
- Gregor, Tina. 2021. *A Documentation and Description of Yelmek*. Australian National University, doktorski rad.
- Grosh, Andrew & Sylvia Grosh. 2004. *Grammar essentials for the Kaluli language*. Ms.
- Haiman, John. 1983. Iconic and Economic Motivation. *Language* 59(4). 781.
- Haspelmath, Martin. 2017. Explaining alienability contrasts in adpossession constructions: Predictability vs. iconicity. *Zeitschrift für Sprachwissenschaft* 36(2). 193–231.
- Heider, Paul M. 2010. *A Grammatical Sketch of Folopa (v. 7.4.0)*. Ms.
- Heine, Bernd. 1997a. *Possession: Cognitive Sources, Forces, and Grammaticalization* (Cambridge Studies in Linguistics). Cambridge: Cambridge University Press.
- Heine, Bernd. 1997b. *Cognitive foundations of grammar*. New York: Oxford University Press.
- Held, Gerrit J. 1942. *Grammatica van het Waropensch (Nederlandsch Noord Nieuw-Guinea)* (Verhandelingen van Het Koninklijk Bataviaasch Genootschap van Kunsten En Wetenschappen). Vol. LXXVII:1. 's-Gravenhage: Martinus Nijhoff.
- Henderson, James E. 1995. *Phonology and grammar of Yele, Papua New Guinea* (Pacific Linguistics B 112). Canberra: Dept. of Linguistics, Research School of Pacific and Asian Studies, Australian National University
- Mark Hepner. 2006. Bargam Grammar Sketch. Ukarumpa, Papua New Guinea. Ms.
- Heuvel, Wilco van den. 2006. *Biak: Description of an Austronesian language of Papua*. Utrecht: LOT, doktorski rad.
- Hoel, Hanna Marie, Tarja Ikäheimonen & Michiyo Nozawa. 1994. *Mende Grammar Essentials*. Ukarumpa, Papua New Guinea: neobjavljeni rukopis, The Summer Institute of Linguistics.
- Hoeningman, Darja. 2015. *“The talk goes many ways” : registers of language and modes of performance in Kanjimeï, East Sepik Province, Papua New Guinea*. Australian National University phd.
- Holton, Gary & Marian Klamer. 2018. The Papuan languages of East Nusantara and the Bird's Head . In Bill Palmer (ed.), *The languages and linguistics of the New Guinea area: a comprehensive guide* (The World of Linguistics, Hans Henrich Hock (Ed.)), vol. 4, 569–640. Berlin ; Boston: De Gruyter Mouton.
- Hughes, Jock. 2000. The morphology of Dobel, Aru, with special reference to reduplication. In *Spices from the east: papers in languages of eastern Indonesia* (Pacific Linguistics), vol. 503, 131–180. Canberra: Research School of Pacific and Asian Studies, Australian National University.
- Klamer, Marian. 2011. *A Short Grammar of Alorese (Austronesian)* (Languages of the World/Materials). Vol. 486. München: Lincom GmbH.
- Koptjevskaja-Tamm, Maria. 2001. Adnominal possession. In Martin Haspelmath, Ekkehard König, Wulf Oesterreicher & Wolfgang Raible (eds.), *Language typology and language universals: an international handbook* (Handbooks of Linguistics and Communication Science = Handbücher Zur Sprach- Und Kommunikationswissenschaft Bd. 20). Berlin ; New York: W. de Gruyter.
- Koptjevskaja-Tamm, Maria. 2002a. Possessive noun phrases in the languages of Europe. In Frans Plank (ed.), *Noun Phrase Structure in the Languages of Europe*, 621–722. De Gruyter Mouton.
- Koptjevskaja-Tamm, Maria. 2002b. Adnominal possession in the European languages: form and function. *STUF - Language Typology and Universals* 55(2).

- Kratochvíl, František. 2007. *A Grammar of Abui: A Papuan Language of Alor*. Utrecht: LOT, doktorski rad.
- Laidig, Wyn D. 1993. Insight from Larike Possessive Constructions. *Oceanic Linguistics* 32(2). 311–351.
- Latue, Yonadab, Nimbrot Makaruku & Yushin Taguchi. 1991. *Mai ite lepa Alune*. Ambon: Kerjasama Universitas Pattimura-Summer Institute of Linguistics.
- Lehmann, Christian. 1983. Rektion und syntaktische Relationen. *Folia Linguistica* 17(1–4).
- Levinson, Stephen C. 2022. *A Grammar of Yéli Dnye: The Papuan Language of Rossel Island*. Berlin, Boston: De Gruyter.
- Lichtenberk, Frantisek. 1985. Possessive Constructions in Oceanic Languages and Proto-Oceanic. In Andrew Pawley & Lois Carrington (eds.), *Austronesian Linguistics at the 15th Pacific Science Congress* (Pacific Linguistics. Series C, No. 88). Department of Linguistics, Research School of Pacific Studies, Australian National University.
- Lichtenberk, Frantisek. 2018. The diachrony of Oceanic possessive classifiers. In William B. McGregor & Søren Wichmann (eds.), *The Diachrony of Classification Systems* (Current Issues in Linguistic Theory), vol. 342. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Lindsey, Kate Lynn. 2019. *Ghost elements in Ende phonology*. Stanford, California: Stanford University.
- Lindström, Eva. 2002. *Topics in the grammar of Kuot, a non-Austronesian language of New Ireland, Papua New Guinea*. Stockholm: Department of Linguistics, Stockholm University, doktorski rad.
- Litteral, Robert Lee. 1980. *Features of Angkor Discourse*. Ann Arbor: UMI, doktorski rad.
- Louwerse, John. 1988. *The Morphosyntax of Una in Relation to Discourse Structure* (Pacific Linguistics: Series B). Vol. 100. Canberra: Research School of Pacific and Asian Studies, Australian National University.
- Lynch, John. 1998. *Pacific Languages: An Introduction*. University of Hawai'i Press.
- Lynch, John, Terry Crowley & Malcolm Ross. 2011. *The Oceanic languages*. London; New York: Routledge.
- MacDonald, Lorna. 1990. *A Grammar of Tauya* (Mouton Grammar Library). Vol. 6. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Manzelli, Gianguido. 1990. Possessive adnominal modifiers. In Johannes Bechert, Giuliano Bernini & Claude Buridant (eds.), *Toward a Typology of European Languages*, 63–112. De Gruyter Mouton.
- Matasović, Ranko. 2018. *An areal typology of agreement systems*. Cambridge: Cambridge University Press.
- May, Kevin. 1997. *A Study of the Nimboran Language: Phonology, morphology, and phrase structure*. LaTrobe University masters.
- Mayer, Clemens J. 2021. *A grammar sketch of Sentani*. Leiden University, diplomski rad.
- Meng, Chenxi. 2018. *A Grammar of Tulil*. Victoria, Australia: La Trobe University, doktorski rad.
- Menick, Raymond. 1995. Moi, a language of the West Papuan phylum: A preview. In *Tales from a concave world: Liber amicorum Bert Voorhoeve*, 55–73. Leiden: Department of Languages and Cultures of Southeast Asia and Oceania, Leiden University.
- Mithun, Marianne. 1999. *The Languages of Native North America*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Moroz, George. 2017. *Lingtypology: easy mapping for Linguistic Typology*. <https://CRAN.R-project.org/package=lingtypology>.
- Müller, Adam. 1954. *Grammar and Vocabulary of the Konua Language* (Micro-Bibliotheca Anthropos). Vol. 12. Fribourg: Posieux.
- Müller, H. 1915. Erster Versuch einer Grammatik der Sulka-Sprache, Neu-Pommern (Südsee). *Anthropos* 10/11. 75–97, 523–552.
- Murane, Elizabeth. 1974. *Daga Grammar: From Morpheme to Discourse* (Summer Institute of Linguistics: Publications in Linguistics). Microfiche ed. Vol. 43. Norman: Dallas, Texas: The Summer Institute of Linguistics and the University of Texas at Arlington.
- Nichols, Johanna. 1988. On alienable and inalienable possession. In William Shipley (ed.), *In Honor of Mary Haas*, 557–610. De Gruyter Mouton.

- Nichols, Johanna. 1992. *Linguistic diversity in space and time*. Chicago: University of Chicago Press.
- Niggemeyer, H. 1951. Alune-Sprache: Texte, Wörterverzeichnis und Grammatik einer Sprache West-Cerams. *Zeitschrift für Ethnologie* 76: 50-69; 77: 116–132.
- Odé, Cecilia. 2002. A sketch of Mpur. In *Languages of the Eastern Bird's Head* (Pacific Linguistics), vol. 524, 45–107. Canberra: Australian National University.
- Onishi, Masayuki. 1994. *A Grammar of Motuna (Bougainville, Papua New Guinea)*. The Australian National University, doktorski rad.
- Palmer, Bill (ed.). 2018. *The languages and linguistics of the New Guinea area: a comprehensive guide* (The World of Linguistics, Hans Henrich Hock (Ed.)). Vol. 4. Berlin ; Boston: De Gruyter Mouton.
- Pappenhagen, Ronald W. 1986. Kanasi: a brief grammar sketch. *WPSIL-UND* 30. 106–132.
- Pawley, Andrew & Harald Hammarström. 2018. The Trans New Guinea family. In Bill Palmer (ed.), *The languages and linguistics of the New Guinea area: a comprehensive guide* (The World of Linguistics, Hans Henrich Hock (Ed.)), vol. 4, 21–196. Berlin ; Boston: De Gruyter Mouton.
- Payne, Doris L. & Immanuel Barshi. 1999. *External possession*. Amsterdam: John Benjamins Pub.
- Peckham, Lloyd. 1982. Mairasi verb morphology. In *Workpapers in Indonesian Linguistics I* (Workpapers in Indonesian Linguistics), vol. 1, 75–95. Cenderawasih: Summer Institute of Linguistics.
- Pennington, Ryan. 2016. *A grammar of Ma Manda a Papuan language of Morobe Province, Papua New Guinea*. James Cook University, doktorski rad
- Petterson, Robert. 1986. *Rumu Grammar Essentials*. Ms. (27 June, 2022).
- Pospisil, L. 1960. the Kapauku Papuans and Their Kinship Organization. *Oceania* 30. 188–205.
- Rausch, J. 1912. Die Sprache von Südost-Bougainville, Deutsche Salomonsinseln. *Anthropos*. Anthropos Institut 7(3). 585–616.
- Reesink, Ger. 1999. *A Grammar of Hatam: Bird's Head Peninsula Irian Jaya* (Pacific Linguistics: Series C). Vol. 146. Canberra: Research School of Pacific and Asian Studies The Australian National University.
- Reesink, Ger. 2010. Prefixation of arguments in West Papuan languages. In Michael C. Ewing & Marian Klamer (eds.), *East Nusantara: typological and areal analyses* (Pacific Linguistics), vol. 618, 281–311. Canberra: Research School of Pacific and Asian Studies, Australian National University.
- Remijnsen, Bert. 2010. Nouns and Verbs in Magey Matbat. In *East Nusantara: typological and areal analyses* (Pacific Linguistics), vol. 618, 281–311. Canberra: Research School of Pacific and Asian Studies, Australian National University.
- Ross, Malcolm. 2001. Is there an East Papuan phylum? Evidence from pronouns. In Andrew Pawley & Tom Dutton (eds.), *The boy from Bundaberg: studies in Melanesian linguistics in honour of Tom Dutton* (Pacific Linguistics 514), 301–321. 1st. publ. Canberra: Pacific Linguistics, Research School of Pacific and Asian Studies.
- Ross, Malcolm. 2017. Languages of the New Guinea Region. In Raymond Hickey (ed.), *The Cambridge Handbook of Areal Linguistics*, 758–820. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ross, Malcolm & John Natu Paol. 1978. *A Waskia Grammar Sketch and Vocabulary* (Pacific Linguistics: Series B). Vol. 56. Canberra: Research School of Pacific and Asian Studies, Australian National University.
- Sanders, Arden G. & Joy Sanders. 1994. *Kamasau (Wand Tuan) Grammar: Morpheme to Discourse*. Ms.
- Sawaki, Yusuf. 2017. *A grammar of Woi: An Austronesian language of Yapen Island, Western New Guinea*. Australian National University, doktorski rad.
- Schapper, Antoinette. 2010. *Bunaq: a Papuan language of central Timor*. Canberra: Australian National University, doktorski rad.
- Schneider, Joseph. 1962. *Grammatik der Sulka-Sprache (Neubritannien)* (Micro-Biblioteca Anthropos). Vol. 36. Posieux: Anthropos Institut.
- Schokkin, Gerda Hendrike. 2014. *A grammar of Paluai: the language of Baluan Island, Papua New Guinea*. James Cook University, doktorski rad.

- Scott, Graham. 1978. *The Fore Language of Papua New Guinea* (Pacific Linguistics, Series B). Vol. 47. Canberra: Australian National University.
- Seiler, Hansjakob. 1983a. *Possession as an Operational Dimension of Language*. Tübingen: Gunter Narr.
- Seiler, Hansjakob. 1983b. Possessivity, Subject and Object. *Studies in Language* 7(1). 89–117.
- Siewierska, Anna. 1998. On nominal and verbal person marking. *De Gruyter Mouton* 2(1). 1–56.
- Siewierska, Anna. 1999. From anaphoric pronoun to grammatical agreement marker: Why objects don't make it. *Folia Linguistica* 33(1–2).
- Staden, Miriam van. 2009. Possessive clauses in East Nusantara, the case of Tidore. In William B. McGregor (ed.), *The Expression of Possession*, 293–342. Walter de Gruyter.
- Staley, William E. 2007. *Referent Management in Olo: A Cognitive Perspective* (SIL E-Books). Vol. 5. Dallas, Texas: SIL International.
- Stassen, Leon. 2009. *Predicative possession* (Oxford Linguistics). Oxford ; New York: Oxford University Press.
- Stebbins, Tonya, Bethwyn Evans & Angela Terrill. 2018. The Papuan languages of Island Melanesia. In Bill Palmer (ed.), *The Languages and Linguistics of the New Guinea Area* (The World of Linguistics), vol. 4. Berlin/Boston: De Gruyter Mouton.
- Stebbins, Tonya N. 2011. *Mali (Baining) grammar: a language of the East New Britain Province, Papua New Guinea* (Pacific Linguistics 623). Canberra: Pacific Linguistics, College of Asia and the Pacific, The Australian National University.
- Stolz, Thomas, Sonja Kettler, Cornelia Stroh & Aina Urdze. 2008. *Split possession: an areal-linguistic study of the alienability correlation and related phenomena in the languages of Europe*. Amsterdam: John Benjamins.
- Terrill, Angela. 2002. Systems of Nominal Classification in East Papuan Languages. *Oceanic Linguistics*. University of Hawai'i Press 41(1). 63–88.
- Terrill, Angela. 2003. *A grammar of Lavukaleve* (Mouton Grammar Library 30). Berlin: Mouton de Gruyter.
- Tida, Syuntarô. 2006. *A grammar of the Dom language: A Papuan Language of Papua New Guinea*. Kyoto: Kyoto University phd.
- Urban, Matthias, Hugo Reyes-Centeno, Kate Bellamy & Matthias Pache. 2019. The areal typology of western Middle and South America: Towards a comprehensive view. *Linguistics* 57(6). 1403–1463.
- Usher, Timothy. 2020. newguineaworld, <https://sites.google.com/site/newguineaworld/about-newguineaworld>, (zadnji put pristupljeno 18. listopada, 2022).
- Van Rijn, Marlou Anne. 2017. *The Expression of Modifiers and Arguments in the Noun Phrase and Beyond: A Typological Study*. Utrecht: LOT; Universiteit van Amsterdam, doktorski rad.
- Visser, Eline. 2020. *A grammar of Kalamang: The Papuan language of the Karas Islands*. Lund University, doktorski rad
- Voorhoeve, C. L. 1965. *The Flamingo Bay Dialect of the Asmat Language* (Verhandelingen van Het Koninklijk Instituut voor Taal-, Land- En Volkenkunde). Vol. 46. 's-Gravenhage: 's Gravenhage: Martinus Nijhoff.
- Voorhoeve, C. L. 1982. The West Makian language, North Moluccas, Indonesia: A fieldwork report. In *The Makian Languages and their Neighbours* (Pacific Linguistics: Series D), vol. 46, 1–74. Canberra: Research School of Pacific and Asian Studies, Australian National University.
- Voorhoeve, C. L. 1985. Some Notes on the Arandai Language, South Bird's Head, Irian Jaya. *Irian* 13. 3–40.
- Vormann, Franz P. & Wilhelm Scharfenberger. 1914. *Die Monumbo-Sprache: Grammatik und Wörterverzeichnis* (Linguistische Bibliothek Anthropos). Vol. 1. Wien: Mechitaristen.
- Vries, Lourens de. 1993. *Forms and functions in Kombai, an Awyu language of Irian Jaya* (Pacific Linguistics. Series B 108). Canberra, A.C.T., Australia: Dept. of Linguistics, Research School of Pacific Studies, Australian National University.
- Vries, Lourens de. 2004. *A short grammar of Inanwatan: an endangered language of the Bird's head of Papua, Indonesia* (Pacific Linguistics). Vol. 560. Canberra: Research School of Pacific and Asian Studies, Australian National University.
- Vries, Lourens de. 2020. *The Greater Awyu Languages of West Papua*. De Gruyter.

- Weimer, Harry & Natalia Weimer. 1975. A short sketch of Yareba grammar. In Tom E. Dutton (ed.), *Studies in languages of central and south-east Papua* (Pacific Linguistics: Series C), vol. 29, 667–729. Canberra: Australian National University.
- Wendel, Thomas Dewayne. 1993. *A Preliminary Grammar of Hanga Hundi (Papua New Guinea)*. University of Texas at Arlington, magistarski rad.
- Westrum, Peter. 1988. Berik Grammar Sketch. *Irian XVI*. 133–181.
- Whitehead, Carl R. 2004. *A Reference Grammar of Menya, an Angan Language of Papua New Guinea*. Ann Arbor: UMI, doktorski rad.
- Wilkins, David P. 1989. *Mparntwe Arrernte (Aranda): Studies in the Structure and Semantics of Grammar*. Canberra: Australian National University, doktorski rad.
- Wilson, Jennifer. 2017. *A grammar of Yeri: A Torricelli language of Papua New Guinea*. Buffalo: State University of New York at Buffalo, doktorski rad.
- Wivell, Richard. 1981. *Kairiru grammar*. [s.l.]: University of Auckland, magistarski rad.